

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ŞEMS-İ MAĞRİBÎ'NİN DİVAN TERCÜMESİ VE İNCELEME

FATMA NUR YILDIRIM
DOĞU DİLLERİ VE EDEBİYATLARI ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi Fahrettin COŞGUNER

KIRIKKALE-2023

KABUL-ONAY

Fatma Nur YILDIRIM tarafından hazırlanan ŞEMS-İ MAĞRİBÎ'NİN DİVAN TERCÜMESİ VE İNCELEME adlı tez çalışması, aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ / OY ÇOKLUĞU ile Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doğu Dilleri ve Edebiyatları (Fars Dili ve Edebiyatı) Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Fahrettin Coşguner

Mütercim Tercümanlık Farsça, Kırıkkale Üniversitesi

İmza:.....

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum.

Başkan: Doç. Dr. Yakup Şafak

Mütercim Tercümanlık Farsça, Kırıkkale Üniversitesi

İmza:.....

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum.

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Ebubekir Sıddık Şahin

Türk Dili ve Edebiyatı, Ankara Üniversitesi

İmza:.....

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum.

Tez Savunma Tarihi 04/07/2023

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

...../...../.....

Doç. Dr. Abdussamed YEŞİLDAĞ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYANI

Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Fatma Nur YILDIRIM

04.07.2023

ÖZET

ŞEMS-İ MAĞRİBÎ'NİN DİVAN TERCÜMESİ VE İNCELEME

Kırıkkale Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Doğu Dilleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Fahrettin COŞGUNER

Temmuz, 2023, 165 sayfa

Şems-i Mağribî, h. 8. yy. sonlarında ve h. 9. yy. başlarında yaşamış olan bir mutasavvıf şairdir. Türkiye’de hakkında pek fazla çalışma yapılmamıştır. İbnü’l-Arabî gibi büyük bir ekolün mimarından etkilenen Mağribî’nin kendi eserlerinde ve düşünce tarzındaki izleri araştırmak ve bu sahaya bir nebze katkıda bulunmak amacıyla divanını ele almak istedik ve gazellerinin tercümesini yaptık.

Bu çalışma üç ana bölümden oluşmaktadır. Şems-i Mağribî’nin hayatına kısaca değinilerek daha çok divanındaki gazellerin tercümesi ve muhteva tahlili ön planda tutulmuştur. Giriş bölümünde Mağribî’nin yaşadığı dönem ele alınmış olup birinci bölümde hayatı, kendinden önce etkilendiği ve sonraki dönemlerde etkilediği şairler incelenmiştir. İkinci bölümde Farsça divanındaki gazeller günümüz Türkçesine tercüme edilmiş olup vezinleri belirtilmiştir. Üçüncü bölümde ise şiirlerinde işlenmiş olan konular muhteva açısından incelenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Şems-i Mağribî, Mağribî’nin Hayatı, Farsça Divan ve Türkçe Çevirisi, Şiir

ABSTRACT

SHAMS-İ MAGHRİBİ DIVAN TRANSLATION AND ANALYSIS

Kırıkkale University

Institute of Social Sciences

Department of Eastern Languages and Literatures, Master's Thesis

Advisor: Dr. Öğr. Üyesi Fahrettin COŞGUNER

July, 2023, 165 pages

Shams-i Maghribi is a sufi poet who lived at the end of the 8th century and the beginning of the 9th century of hijri. Not many studies have been done about it in Turkey. Influenced by the founder of a great school like Ibn Arabi, we wanted to investigate the traces of Maghrib's own works and way of thinking and to contribute a little to this field, we wanted to deal with his divan and translated his ghazals.

This study consists of three main parts. The life of Shams-i Maghribi is briefly mentioned and mostly the translation of the ghazals in his divan and the analysis of the content are kept in the foreground. In the introductory part, the period in which the Maghribi lived is discussed, and in the first part, his life, the poets he was influenced by before and in the following periods were examined. In the second part, the ghazals in the Persian divan were translated into today's Turkish and their meters were indicated. In the third part, the subjects in his poems were tried to be examined in terms of content.

Keywords: Shams-i Maghribi, The Life Of Maghribi, Persian Divan and Turkish Translation, Poetry.

TEŞEKKÜR

Bu alıőmanın ortaya konulmasında öncelikle yardımlarını esirgemeyen, őir dünyasını idrak edebilmem için bilgilerini sunmaktan çekinmeyen danışman hocam değerli Dr. Öğr. Üyesi Fahrettin Coşguner başta olmak üzere bizi klasik edebiyatla tanıştıran tüm kıymetli üniversite hocalarımıza, bir an olsun bana inancını yitirmeyen ve manevi olarak yanımda olan arkadaşım Sümeyye Balcı'ya, eğitim hayatım boyunca bana güvenen ve gölgelerini daima üzerimde hissettiğim çok kıymetli aileme ve tez yazım dönemimde sabrını, anlayışını bir an olsun esirgemeyen sevgili eşime őükranlarımı arz ederim.

Fatma Nur YILDIRIM

Temmuz- 2023

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

KABUL-ONAY	i
ETİK BEYANI	i
ÖZET	IV
ABSTRACT	V
TEŞEKKÜR	VI
İÇİNDEKİLER DİZİNİ	VII
ÖNSÖZ	X
KISALTMALAR DİZİNİ	XI
GİRİŞ: Şems-i Mağribî'nin Yaşadığı Döneme Genel Bakış	1
BİRİNCİ BÖLÜM	2
1.1. Şems-i Mağribî'nin Hayatı	2
1.2. Mağribî'nin Edebî Kişiliği, Etkilendiği ve Etkilediği Şairler, Eserleri	4
İKİNCİ BÖLÜM	7
2.1. DİVAN TERCÜMESİ	7
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	131
DİVANIN MUHTEVA TAHLİLİ	131
3.1. EDEBÎ KİŞİLER	131
3.1.1. Senâî-yi Gaznevî.....	131
3.1.2. Fahreddîn-i Irâkî	131
3.1.3. Feridüddîn Attâr.....	131
3.1.4. Vâmık ve Azrâ	132
3.1.5. Leylâ ve Mecnûn	132
3.1.6. Yûsuf ve Züleyhâ.....	132
3.2. İDARECİLER	133
3.2.1. Gazneli Mahmud ve Ayaz	133
3.2.2. Feridun-Kubâd- Hüsrev	133
3.3. DİNİ ŞAHSİYETLER- PEYGAMBERLER	134
3.3.1. Hallac-ı Mansûr	134
3.3.2. Hızır	134
3.3.3. Cebrâil (a.s).....	135
3.4.4. Rıdvân- Mâlik	135
3.4. PEYGAMBERLER VE KISSALARI.....	135

3.4.1. Mesih	135
3.4.2. Ahmed- Muhammed (a.s).....	135
3.4.3. Âdem (a.s) ve Havvâ	136
3.4.4. Nuh (a.s)'ın Oğulları.....	136
3.4.5. İsa (a.s)- Meryem.....	136
3.4.6. Mûsâ (a.s)	137
3.4.7. Süleymân (a.s)	137
3.4.8. Eyyûb (a.s).....	138
3.4.9. Dâvûd (a.s).....	138
3.4.10. Yûsuf (a.s) ve Yâkup (a.s)	138
3.4.11. İmran.....	139
3.5. ÖZEL YER VE HAYVAN İSİMLERİ.....	139
3.5.1. Sîmurg – Ankâ – Kafdağı	139
3.5.2. Hüdhdüd	140
3.5.3. Tûr Dağı.....	140
3.5.4. Ceyhun Nehri.....	141
3.5.5. Nil Nehri	141
3.5.6. Fırat Nehri.....	141
3.5.7. Yezd.....	141
3.5.8. Mescid-i Aksâ.....	141
3.5.9. Bâbil Kuyusu	142
3.5.10. Hıtâ- Çin- Hoten- Bulgaristan	142
3.5.11. Hindistan- Habeş- Rum (Anadolu).....	142
3.6. DİNÎ VE EDEBÎ İSTİLAHLAR.....	142
3.6.1. Hristiyan Güzeli.....	142
3.6.2. Çiğil Güzeli.....	143
3.6.3. Mani Dini.....	143
3.6.4. Mecûsî.....	143
3.6.5. Halîlullah Sofrası	143
3.6.6. Lât ve Menât	144
3.6.7. Peygamberlik ve Velîlik	144
3.6.8. Levh-i Mahfûz	144
3.6.9. Rûz-i Elest (Elest Bezmi)	144
3.6.10. Tû'bâ.....	144
3.6.11. Tâhâ – Keffernâ	145

3.6.12. Ketm-i Adem	145
3.6.13. Süveydâ.....	145
3.6.14. Vâcibû'l-Vücûd	145
3.6.15. Hayye Ales-Salâh	146
3.6.16. Hulûl	146
3.7. IRKLAR VE MİLLETLER.....	146
4.7.1. Kürt	146
3.7.2. Kürt-Arap- Acem- Rûmî.....	146
3.7.3. Arap	147
3.7.4. Türk.....	147
3.7.5. Hindu- Hint	147
3.7.6. Zenci	147
3.7.7. Yunan.....	148
3.8. AYETLER.....	148
SONUÇ	151
KAYNAKLAR	152
ÖZGEÇMİŞ	154

ÖNSÖZ

Fars dili ve edebiyatı çok geniş bir kültürü içinde barındırır. Türk edebiyatının şairleri ve yazarları da Farsça eserler yazmış ve bu kültürden oldukça etkilenmişlerdir. Nitekim çalışmamızın konusu olan Şems-i Mağribî kendisiyle aynı yüzyılda yaşamış olan Seyyid Ali İmâmeddîn Nesîmî ile bir etkileşim içinde olmuş olacak ki, Mağribî'nin bir şiirinde rastladığımız bazı mısraların, Nesîmî'nin şiirindeki mısralarla aynı olduğunu görürüz.

Çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm Mağribî'nin kısaca hayatını, etkilendiği ve etkilediği şairleri ve eserlerini kapsar. İkinci bölüm şiirlerin tercümesini ve vezinlerini, üçüncü bölüm ise şiirlerin muhteva tahlilini siz değerli okuyucularımızın nazarına sunar.

Bu çalışmada Ebû Tâlib Mîr Âbidînî tarafından 'Dîvân-i Şems-i Mağribî' adıyla hazırlanan eser esas alınmış, 1960 beyitten oluşan 199 gazel Farsçadan Türkçeye tercüme edilmiş ve muhteva tahlili yapılmıştır. Asıl gayemiz, hakkında pek fazla bilgiye ulaşılamayan ve eserleri fazla gün yüzüne çıkmamış olan Mağribî'nin düşünce dünyasını göz önüne çıkarmaktır. Çalışmamızın, Mağribî ile ilgili yapılacak olan bir sonraki çalışmalara yardımcı niteliği taşımasını temenni ediyoruz.

Fatma Nur YILDIRIM

KIRIKKALE- 2023

KISALTMALAR DİZİNİ

a.g.e Adı geçen eser

a.g.m Adı geçen makale

b. Bin (oğul)

bkz. Bakınız

bs. Basım

C. Cilt

çev. Çeviren

DİA Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi

ed. Editör

h. Hicrî

haz. Hazırlayan

hş. Hicrî-Şemsî

Hz. Hazret-i

m. Miladî

No. Numara

nşr. Neşreden

ö. Ölüm

S. Sayı

s. Sayfa

trc. Tercüme eden

vd. ve devamı

yy. Yüzyıl

GİRİŞ

Şems-i Mağribî'nin Yaşadığı Döneme Genel Bakış

Şems-i Mağribî h. 8. yy. sonlarında ve h. 9. yy. başlarında yaşamış bir mutasavvıf şairdir. Hâfiz-ı Şîrâzi, Şâh Ni'metullâh-ı Velî, Kâsım-ı Envâr gibi şairler ile aynı dönemde yaşamış olduğu görülmektedir. Edebî olarak birçok şair ve düşünürün topluma yön verdiği, edebiyat açısından zenginliklerin yaşandığı bir devirdir.

Mağribî'nin yaşadığı dönem Timurlu hükümdarı Şâhruh¹ zamanına denk gelir.² Aynı zamanda yaşadığı dönemin ilk zamanları ise İlhanlılar Hükümetinin sonlarına rastlar. O sırada Azerbaycan'da İlhanlı emirleri ile Celâyirîliler³ ve Çobanoğulları⁴ arasında bir savaş ve mücadele vardı. h.797/m.1395 yılında Toktamış Han (Altın Orda Devleti hanı) ve Kıpçak çölünün padişahı Azerbaycan'a ordu göndermiş, o bölgenin şehirlerini, özellikle de Tebriz'i talan etmiş idi. Timur Azerbaycan, Rey, Aras Nehri ötesi ve Orta Asya'yı oğlu Miranşah'a vererek Tebriz'i başkent yapmış ve h.802 yılında Timur Azerbaycan'a gelerek Miranşah'ın oğlu Mirza Ömer'i onun yerine geçirmiş idi. Daha sonra Azerbaycan, Karakoyunlu soyundan Türkmen padişahlarına geçti.⁵

Dönem olarak bir yandan savaşlar devam ederken bir yandan da edebiyat ve kültür açısından ilerleme kaydedilmiştir. Pek çok düşünür bu dönemde yetişmiş, seyahatler yapmış ve ilim öğrenmiştir. Mağribî de tasavvuf yoluna girmesiyle birlikte bu eserleri topluma kazandırmıştır.

---

¹ 1405-1447 yıllarında hükümdarlık yapmış olan Timurlu hükümdarıdır.

² Sâmi, Şemseddîn, *Kâmûsü'l-A'lâm*, İstanbul, 1898, s. 4347.

³ 1340-1431 yılları arasında İran'ın batısı ile Kuzey Irak'ta hüküm süren Moğol hanedanıdır.

⁴ Çobanoğulları, İlhanlılar'ın yıkılış döneminde bağımsız olarak merkezleri Tebriz olmak üzere tüm Azerbaycan'ı 1317-1355 yılları arasında elinde tutan hanedanlık devletidir.

⁵ Mir Âbidîni, Seyyid Ebû Tâlib, *Dîvân-ı Şems-i Mağribî*, Tahran, 1393, s. 7-8.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. Şems-i Mağribî'nin Hayatı

Tam adı Ebû Abdullâh Muhammed Şîrîn b. İzzeddîn b. Âdil el-Bezâzî⁶ et-Tebrîzî el-Mağribî olup Mağribî mahlası ile meşhur olmuştur. Lakabı Muhammed Şîrîn veya Molla Muhammed Şîrîn'dir⁷. İran'da genellikle Şems-i Mağribî ismi ile tanınmış ve şiirlerinde Mağribî mahlasını kullanmıştır. Abdurrahmân-ı Câmî Nefehâtü'l-Üns adlı eserinde bu mahlası kullanma sebebinin batıya yaptığı yolculuklar neticesinde olduğunu vurgulamış, orada silsilesi İbnü'l-Arabî'ye (ö. h.638/m.1240) ulaşan bir zattan hırka giydiğini ifade etmiştir.⁸

Tebriz'in Rudâkat kasabasının Emmend köyünde doğmuştur.⁹ Doğum tarihi tam olarak bilinmemektedir. h.809 yılında 60 yaşında iken öldüğü rivayet edildiğine göre h.749/m.1348 yıllarında doğmuş olduğu tahmin edilmektedir.¹⁰ Başka kaynaklara göre ise İsfahan'ın Nâyîn kasabasında doğmuştur.¹¹ Bir kaynağa göre h.809 yılında İstehbân-ı Fars'da vefat etmiştir.¹² Rızâ Kuli Han'a göre İstehbân-ı Fars'da vefat etmiş ve buraya defn edilmiştir. Rızâ Kuli Han burada Şeyh Mağribî isminde bir yer olduğunu ve mezar kitabesine göre Mağribî'nin buraya defn edilmiş olduğunu ifade eder.¹³ Vefat tarihi ile ilgili ihtilaflar olsa da kabul edilen bir tarih vardır. Vefat tarihi ile ilgili daha çok h.809/m.1406 ve h.810/m.1407 yılları üzerinde durulmaktadır.

Ravzatü'l-cinân yazarı Hüseyin-i Kerbelâî (ö. h.962/m.1554), Mağribî'nin vefat tarihi ve vefatının nasıl olduğu ile ilgili aydınlatıcı bazı bilgiler nakletmektedir. O dönemde yani h.9. yy. başlarında Karakoyunlular ile Timurlular arasında savaşlar meydana gelmiştir. Mirza Ebû Bekir (Miranşâh'ın oğlu), Karakoyunlu hükümdarı Kara Yusuf'un ordusu tarafından bozguna uğratılmış, Tebriz'i bırakıp Sultaniye kalesine kaçmıştır. Mirzâ Ebû Bekir, Kara Yusuf'u ve onunla iş birliği yapan Tebriz halkını katletmeye karar vermiş ve bunu duyurmuştur. Tebriz halkı bu olaydan sonra

⁶ Bezâzîni adını sadece Seyyid Ebû Tâlib Mir Âbidîni kullanmıştır. (bkz. Dîvan-ı Şems-i Mağribî, Tahran, 1393, s.7).

⁷ Mir Âbidîni, Seyyid Ebû Tâlib, *Dîvan-ı Şems-i Mağribî*, Tahran, 1393, s. 7.

⁸ Safâ, Zebîhullah, *Târîh-i Edebiyât der İrân*, Tahran, 1372, C. 3/2, s. 1138.

⁹ Dihhudâ, Ali Ekber, *Lugatnâme*, Tahran, 1377, C. 14, s. 21.220.

¹⁰ Ateş, Ahmed, *İstanbul Kütüphanelerinde Farsça Manzum Eserler 1*, İstanbul, 1968, s. 309.

¹¹ Tarlan, Ali Nihat, *İran Edebiyatı*, İstanbul, 1923, s. 108.

¹² Tarlan, a.g.e, s. 108.

¹³ Ateş, a.g.e, s. 309.

korkmuşlar, Mağribî'nin huzuruna giderek onu bilgilendirmişler ve dua istemişlerdir. O sırada Tebriz'de tâûn (veba) hastalığı varmış. Mağribî bir süre murakabe ettikten sonra buyurmuş ki: 'İlahi dergâha girip halimi arz ettim. Bu belanın def olması için bir kurban istediler. Biz kendimizi kurban ettik. Yarın biz bu dâr-ı fenadan göçeceğiz. Na'şımızı Sorhab'a götürsünler. Baba Mezid'in haziresine defn etsinler.' Oradan döndüklerinde Mirza Ebû Bekir ordusunun bozguna uğratılmış olduğu görülmüş. Bu olay h.809/m.1406 yılında meydana gelmiştir ve rivayet edilen tarihlere göre Mağribî'nin vefat ettiği yıldır.¹⁴ Vasiyeti üzerine müridleri onu Sorhab Baba Mezid haziresine defn etmişlerdir.¹⁵

Bir başka kaynakta ise Mağribî'nin vefatının h.810/m.1407 yılı olduğu konusunda meşhur müridi Abdurrahim Halvetî'nin şu aşağıdaki beyti zikredilir:¹⁶

چون مغربي از مغرب تن رفت به مشرق
در جنت فردوس بدیدم که به سیر است
پرسیدمش از عاقبت و سال وفاتش
خندان و خرامان شد و فرمود که خیر است

Mağribî beden mağribinden ruhlar (nurlar) alemine göçünce (onun) Firdevs cennetinde seyirde olduğunu gördüm. Ona akıbetini, vefat yılını sordum, mutlu oldu ve güldü buyurdu ki hayırlı oldu.

Burada geçen 'hayr' kelimesinin ebced hesabı h.810/m.1407 eder.¹⁷

Şöyle bir bilgiye de rastlarız. Mağribî 809 yılında vefat etmiştir. Bu, Kara Yusuf'un Ebû Bekir'i yendiği yıldır. Zilkade ayı h.810/m.1407'de yani sonraki yıl, Miranşâh'ı öldürmüş ve Azerbaycan'ı ele geçirmiştir.¹⁸

Mezarlığı Tebriz'de Sorhab¹⁹ Mezarlığı'ndadır.²⁰

¹⁴ Mir Âbidînî, Seyyid Ebû Tâlib, *Dîvan-ı Şems-i Mağribî*, Tahran, 1393, s. 8.

¹⁵ Mir Âbidînî, a.g.e, s. 8.

¹⁶ Mir Âbidînî, Seyyid Ebû Tâlib, *Dîvan-ı Şems-i Mağribî*, Tahran, 1393, s. 8.

¹⁷ Yezdî, Abbâs, *Dîvan-ı Şems-i Mağribî*, Tahran, 1393, s. 5.

¹⁸ Mir Âbidînî, a.g.e, s. 9.

¹⁹ Sorhab Mezarlığı, Serhat Mezarlığı olarak da geçer. Makberetü'ş-Şuara ismi ile bilinen Şairler Anıtı Tebriz'de bulunur.

²⁰ Sâmi, Şemseddîn, *Kâmûsü'l-A'lâm*, İstanbul, 1898, C. 6, s. 4347.

1.2. Mağribî'nin Edebî Kişiliği, Etkilendiği ve Etkilediği Şairler, Eserleri

Mağribî daha çok vahdet-i vücûd konularını işlemiştir. Şiirlerinde yer alan konular genellikle sevgiliye duyulan aşk, vahdet-i vücud, hakikat ve hikmet konularıdır. İbn'ül-Arabî'den kaynaklı vahdet-i vücud düşüncesi şairde öylesine hakimdir ki, şiirlerinin genellikle tek bir mana etrafında oluştuğunu görürüz. İranlı şair ve devlet adamı olan Rızâ Kuli Han Hidâyet'e (ö. h.1288/m.1871) göre; Mağribî'nin mezhebi vahdet-i vücûd, meşrebi lezzet-i şuhûddur. Onun gazelleri ve terci-i bentleri tevhidin hakikatleri ile doludur.²¹

Meşhur mutasavvıf şair Mağribî'nin, Molla lakabı ile anıldığı, zahiri ve batını ilimlere hâkim olduğu, Tebriz'de kendini yetiştirdiği ve orada eğitim gördüğü, daha sonra tasavvufa yöneldiği nakledilir.²² Tasavvufa yönelişinden sonra Kübrevî tarikatı şeyhi olan İsmail-i Sîsî'ye intisap etmiştir.²³ Mağribî, İsmail-i Sîsî'nin meşhur müritlerinden biridir. Mağribî'nin babası da bir sufi olup, Sîsî ile tanışıklığı babasından dolaydır.²⁴

Kaynaklarda belirtildiğine göre; bir gün şeyhi, çileye girmesini ister. Mağribî ise şeyhinin bu isteğine yazdığı bir gazel ile cevap verir. Sîsî gazeli okuyunca, Mağribî'nin kırk günlük riyazete girmesinden vazgeçer.²⁵ Söz konusu şiir, 136. gazel olup divan tercümesi kısmında bulunmaktadır.

İsmail-i Sîsî, Şeyh Mahmud Şebüsterî'nin (ö. h.720/m.1320) öğrencisidir. Mağribî'nin Şebüsterî'nin fikir dünyası ile olan etkileşimi de Sîsî yolundan gelmiştir.²⁶

Sîsî'nin diğer bir müridi olan Kemâl-i Hucendî (ö. h.803/m.1401) ile Mağribî'nin yakın bir dostlukları varmış.²⁷ Hatta şöyle bir hadise nakledilir; Azerbaycan valisi Mîrzâ Miranşâh (Timur'un oğlu) Mağribî'nin müridlerinden imiş. Miranşâh daha sonraları Kemâl-i Hucendî ile görüşmüş, Mağribî'nin hizmetinden ayrılıp manevi

²¹ Mir Âbidînî, Seyyid Ebû Tâlib, a.g.e, s. 7.

²² Acer, Abdulrahman, 'Muhammed Şîrîn-i Mağribî'nin Hayatı ve Câm-ı Cihan-nümâ'sının Tâhir'ül-Mevlevî Tarafından Yapılmış Tercümesi', *Sufiyye Dergisi*, S. 12, 2022, s. 11.

²³ Tosun, Necdet, 'Şîrîn-i Mağribî', *DİA*, C. 39, İstanbul, 2010, s. 192-193.

²⁴ Mir Âbidînî, *Dîvan-ı Şems-i Mağribî*, Tahran, 1393, s. 13.

²⁵ Mir Âbidînî, *Dîvan-ı Şems-i Mağribî*, Tahran, 1393, s. 14.

²⁶ Mir Âbidînî, Ebû Tâlib, a.g.e, s. 22.

²⁷ Mir Âbidînî, Ebû Tâlib, a.g.e, s. 14.

olarak onun peşinden gitmiştir. Bu olaydan sonra Mağribî ile Hucendî'nin eski dostluklarının kalmadığı rivayet edilmektedir.²⁸

Mağribî'nin İbnü'l Arabî'nin tefekkür dünyası ile tanışması ise batıya yaptığı seferler esnasında olmuştur. Kuzey Afrika'da silsilesi İbnü'l-Arabî'ye ulaşan bir zata intisap etmiş ve sonrasında onun fikir dünyasının etkisinde kalmıştır. Filibeli Ahmet Hilmi, Mağribî'yi ikinci İbnü'l-Arabî olarak nitelendirir. Arabî'nin hakikatleri mensur olarak beyan ettiğini, Mağribî'nin ise onları manzum olarak ifade ettiğini söyler.²⁹

Mağribî'nin gazellerinde açıkça gördüğümüz üzere kendinden önceki yüzyıllarda yaşamış olan Senâî, Attâr ve Irâkî'den etkilenmiş ve divanın muhteva tahlili kısmında belirttiğimiz üzere gazellerinde bu üç şairin ismini açıkça zikretmiştir. Mağribî'nin bazı beyitlerinin, bu üç şairin yazmış olduğu beyitler ve kasideler ile yapı, konu, muhteva ve vezin bakımından oldukça benzer olduklarını görürüz.³⁰

Eserleri

1. *Dîvân-ı Muhammed Şîrîn-i Mağribî*. Tasavvuf ve vahdet-i vücûdla ilgili konuların ele alındığı Arapça ve Farsça gazellerden oluşur. Birçok yazma nüshası bulunan eser Mîr Âbidînî ve L. Lewisohn tarafından yayımlanmıştır. Mağribî'nin divanını ilk kez neşreden Mîr Âbidînî,³¹ son neşreden ise Leonard Lewisohn'dur.³²

2. *Câm-ı Cihânnümâ*. Mağribî, bu mensur eserinde varlık mertebelerini daire şeması ile çizerek açıklamıştır. Birçok nüshası olan eseri, Mîr Âbidînî divanla birlikte divanın sonunda neşretmiştir. Türkçeye tek tercümesinin Tâhirü'l-Mevlevî tarafından yapıldığı bilinmektedir.³³

3. *Dürrü'l-ferîd fi ma 'rifeti merâtibi't-tevhîd*. Tevhîd-i efâl, tevhîd-i sıfât ve tevhîd-i zât konularının ele alındığı Farsça mensur bir eserdir.³⁴

²⁸ Safâ, Zebîhullah, *Târîh-i Edebiyât der Îrân*, Tahran, 1372, C. 3/2, s. 1138.

²⁹ Filibeli Ahmet Hilmi, *Hikmet Yazıları*, haz. Ahmet Koçak, İnsan Yayınları, İstanbul, 2005, s. 126.

³⁰ Bu üç şairin beyitleri ile benzer olan beyitlere 'Şems-i Mağribî'nin Hayatı, Etkilendiği Şairler ve Beyitler' adlı makale çalışmasında genişçe yer verilmiştir. bkz.

³¹ Tosun, Necdet, 'Şîrîn-i Mağribî', *DİA*, C.39, İstanbul, 2010, s. 192.

³² Acer, Abdulrahman, 'Muhammed Şîrîn-i Mağribî'nin Hayatı ve Câm-ı Cihan-nümâ'sının Tâhirü'l-Mevlevî Tarafından Yapılmış Tercümesi', *Sufiyye Dergisi*, S. 12, 2022, s. 4.

³³ Acer, Abdulrahman, 'Muhammed Şîrîn-i Mağribî'nin Hayatı ve Câm-ı Cihan-nümâ'sının Tâhirü'l-Mevlevî Tarafından Yapılmış Tercümesi', *Sufiyye Dergisi*, S. 12, 2022, s. 23.

³⁴ Tosun, Necdet, 'Şîrîn-i Mağribî', *DİA*, C.39, İstanbul, 2010, s. 192.

4. *Şerh-i Rubâ'î-yi Ebû Sa'îd*. Ebû Sa'îd-i Ebü'l-Hayr'ın "Havrâiyye" adıyla bilinen rubâîsinin şerhidir.³⁵

5. *Esrâr-ı Fâtiha* adıyla kaydedilen eseri *Mir'âtü'l-ârifîn ve mazharü'l-kâmilîn fî mültemesi Zeyni'l-âbidîn*'dir. Şîrîn'in kaynaklarda zikredilen diğer eseri *Nüzhetü's-Sâsâniyye*'nin ise günümüze ulaşmadığı sanılmaktadır.³⁶

---

³⁵ Tosun, Necdet, 'Şîrîn-i Mağribî', *DİA*, C.39, İstanbul, 2010, s. 192.

³⁶ Tosun, Necdet, 'Şîrîn-i Mağribî', *DİA*, C.39, İstanbul, 2010, s. 192.

İKİNCİ BÖLÜM

2.1. DİVAN TERCÜMESİ

ŞEYH ŞEMS-İ MAĞRİBÎ'NİN GAZELLERİ

1

(Mefûlü, mefâilün, feûlün)

خورشید رخت چو گشت پیدا ذرات دو کون شد هویدا

Güneş gibi yüzün ortaya çıkınca iki dünyanın zerreleri belirdi.
Yüzünün güneşi gölgelenince, o gölgeden eşya ortaya çıktı.
Yüzündeki güneşin nurundan her bir zerre, güneş sıfatında göründü.
Hem zerre güneş ile ortaya çıktı, hem güneş zerre ile belirdi.
Varlık denizi dalgalandı, bir dalga çöle doğru yayıldı.
O dalga sevgilinin suretinde ve suretinde ortaya çıktı ve yok oldu.
Güzel sevgilinin yüzündeki hoş çizgi gibi mana menekşesi yeşerdi.
Hakikat gelinciği açtı, binlerce servi boy gösterdi
Tüm bunlar nedir? O dalganın aynısı. Peki o dalga nedir? Denizin aynısı.
Var olan her parça tıpkı bütün gibidir, o halde bütün de tamamen parçalardan oluşmuştur.
Parçalar nedir? Bütünün tezahürleri. Eşya nedir? Esmen'in gölgeleri.
Esmen nedir? Güneşin ortaya çıkışı. Güneş ise yüce zatın güzelliğidir.
Çöl nedir? İmkân âlemi. O, Hak Teâlâ'nın kitabıdır.
Ey Mağribî! Bu meseleyi bırak. İki cihanın sırrını ifşa etme.

2

(Mefûlü, mefâilü, mefâilü, feûlün)

ای جمله جهان در رخ جانبخش تو پیدا وی روی تو در آینه کون هویدا

7

Ey hayat bahşeden yüzünde cümle cihan aşikâr olan! Ey yüzü varlık aynasında ortaya çıkan!

Güzelliğine şahit olmak için aynaya baktı, yüzünün aksini gördü, aşık ve şaşkın oldu. Her an güzelliğini yansıttığı için, kendi gözünde yüzlerce güzel kisvesinde cilvelendi. Güzelliğini sevgililerin yüzünden seyretmek için aşıkların gözünden baktı.

Yüzünün cilvelenmesinden sonra bir ayna yaptı. O aynaya Âdem ve Havva adını verdi. Bütün yüzlerdeki kendi güzelliğini onda gördü. Bu sebeple bütün esmanın aynası oldu.

Ey güzelliği kendi gözünde tecelli eden! Ey yüzünü kendi gözünden ayan gören!

Gören ve görünen senden başkası olmadığı için, tüm bu kargaşa ne sebepten dolayı oldu.

Ey Mağribî! Güzellik sultanım çöle çadır kurarken ufuklar yaygara ile doldu.

3

(Mefâîlün, mefâîlün, mefâîlün, mefâîlün)

بیا بر چشم عاشق کن تجلی روی زیبا را که جز وامق نداند کس کمال حسن عذرا را

Azrâ'nın o mükemmel güzelliğini Vâmık'tan başkası bilemez. Gel, güzel yüzünü aşığa göster (başkasına değil).

Aşığın gönül sahrasına gel, cilve ederek geç. Alemi süsleyen yüzünle süsle çölü.

Bir an birlik halvetinden çölü seyret. Bakanlarla beraber bak, temaşa ehlini gör.

Gönül ehlinin can dimağımı kendi kokuna bula. Her an kendi yüzünden gören bir göze bir nur bahşet.

Ey zavallı güzel Yûsuf! Züleyhâ'nın gamlı canı ve gönülsüz Yâkup için ne zamana kadar oradasın?

Sen helvayı gizledin, sinekler şaşkına döndü. Eğer sineğin coşmasını istersen çöle helva götür.

Ey Türk güzeli! Gel, canı yağmala. Ne gönül terk edecek seni ne de o güzel (Türk) yağmalamayı.

Türkler daima coşku ve kargaşayı sevdikleri için, cihanın coşku ile dolu olması benim Türkümün tatlı dudağından dolayıdır.

Ey Mağribî! Çöl insanı ile az konuş. Çünkü çölde yaşayan deniz ehlinin dilini bilmez.

(*Mefâilün, feilâtün, mefâilün, feilün*)

ز روی ذات برافکن نقاب اسما را نهان به اسم مکن چهره مسما را

Zatının yüzünden esma örtüsünü kaldır. Müsemmanın yüzünü isim ile gizleme.

Yüzünden örtüyü kaldır ve çöle git. Birlik halvetinin köşesinden bir an izle.

Her ne kadar zat nurlarının parıltısı söndürse de bu örtü tüm eşyanın üzerine düşer.

Her ne kadar ‘biz’ ve ‘ben’ senden başka bir şey olmasa da bir an için ‘ben’den ve ‘biz’den ‘ben’i ve ‘biz’i al.

Dünya, garp Ankâ’sının gölgesi olsa da Ankâ’ya sadece perdenin gölgesi gelmiştir.

Dalgaların çokluk şekilleri denizin dış görüntüsüdür, vahdet perdesi denizin iç yüzüdür.

Azrâ’nın yüzündeki parıltı, Azrâ’nın yanağını gönülsüz Vâmık’ın gözünden gizler.

Gören kişinin gözleri senin gözünün nuru olduğu için, basiret sahiplerinden gizlemen yakışmaz.

Ey dost! Güzel yüzüne bakan sen olduğun için, Mağribî’den yüzünü saklama.

(*Mefâilün, mefâilün, feülün*)

بیاور ساقی آن جام صفا را دمی از ما رهایی بخش ما را

Ey saki, o safa kadehini getir. Bizim kurtuluşumuz için kendinden bir nefes bahşet.

Allah için eğer bir şey yapabiliyorsan, bir şey yap! Allah için bir şey yap.

Gönlü, akli, ruhu ve gözleri kendi gözün gibi sarhoş et.

Dünya, sahtelik ve kanca ile dolu. Gel, sahteliklere kimyâ sür.

Eğer ‘biz’ ile ‘siz’e meylin varsa ‘biz’den bir ‘siz’ yapabilirsin.

Eğer bir gün sultan köleyi tahtına oturtursa, köle sultan olur

Ey sevgili gönül şekillerle dolu. Şekilleri gönülden at.

Dünya sahnesinden gel, cihanı gösteren aynanın yüzeyini pastan temizle.

Onu dünya sahnesinden temizleyince, kendi yüzünün resmi ile onun yüzünü süsle.

Gönül semasının karşısında güneş gibi sema levhasını yıldızlardan temizle.

Gel, Mağribî’nin üzerine bir ışık at. Bu ışık ile sehâ yıldızını güneş yap.

(Mefâilün, mefâilün, mefâilün, mefâilün)

بیا در بحر با ما شو، رها کن این من و ما را که تا دریا نگریدی تو، ندانی عین دریا را

Gel bizimle denizde ol, bu ‘ben’i ve ‘biz’i bırak. Çünkü sen deniz olmadığın için denizin aynı deniz olduğunu bilemezsin.

Bir gün o çölden bu denize bir dalga gelirse, öyle boğulur ki iniltisi çölü hatırlatır.

Eğer denizin dalgalarını denizin dışında görmüyorsan, iyi biliyorum ki esmayı müsemmada görüyorsun demektir.

Eğer isim ve müsemmayı bir diğerinden ayırıyorsan, hala bir toplumdaki başka bir toplumu ayırıyorsun demektir.

O zaman bütün sayılar baştan başa bir görünür. Bir olunca da dünü, ertesi günü, yarımı bir görürsün.

Çokluktan birliğe doğru, birlik günü çokluğa doğru git. Vahdet ve kesret yolundan amaç eşyayı bilmektir.

Yerin altını, üstünü ve gökyüzünü ne biliyorsun. Çünkü sen yerdeki ve gökteki sofranın kendine serilmiş olduğunu görmedin.³⁷

Sen cananın bir nüshası olduğun için kendinden öteye git ve onu bil. Gizlilik ve aşikârlık senin açıklık ve kapalılığındandır

Ey Mağribî! Eğer garbın Ankâ’sını arıyorsan, Ankâ’yı doğu ve batının dışında aramalısın.

(Feilâtün, mefâilün, feûlün)

هیچ دانی که ما که ایم و شما سایه آفتاب نور خدا

Biz kimiz ve siz kimsiniz biliyor musun? Allah’ın nurunun güneşinin gölgesi.

Güneşin gölgesi onun parlaklığıdır. Güneşin parlaklığı ışığın aynısıdır.

Güneş ışıktan uzak değildir. Gölge güneşten ayrı değildir.

Gölge ve güneş bir şeylerdir. Çokluk içinde birlik gösteren O’dur.

³⁷ Ayete telmih; Mâide/112-115.

Ya Rab! Gölge ve güneş bir olunca bu çokluk nereden ortaya çıktı?
Gölgenin sana tek görünmesi için gözünü mümkünler alemine kapat.
Gölgeden geç. Her yerde gölge diye okuduğun o şey aslında güneştir.
Cümle eşya aynı varlık olunca onu bir tek şey olarak gör.
Bütün onların hepsi apaçık birdir. Bütün bu esmalar bir müsemmadır.
Zat, yüz, isim, övgü ve sıfattır. Akıl, ruh, yaratılış, şekil ve yok olmadır.
Yerde ve gökte ne varsa hepsi onun tayin ettiği şekillerdir.
Kendini kendine binlerce tuhaf şekillerde gösterir.
Dünyada eski ve yeni ne varsa sonunda onun adı Âdem ve Havva olur.
Bazen Mecnûn olur bazen Leylâ. Bazen Vâmık olur bazen Azrâ.
Şekillerin çokluğu, dalgaların çeşitliliği denizin hareketinden başka bir şey değildir.
Dalgalar olarak okuduğum o şey denizdir. Ben ve biz şeklinde ortaya çıkmıştır.
Sonsuz denizdeki bu dalganın şekli, Mağribî ve Senâî'dir.

8

(Mefâilün, feilâtün, mefâilün, feilün)

ورای مطلب هر طالبيست مطلب ما برون ز مشرب هر شاربيست مشرب ما

Bizim maksadımız her talibin maksadının ötesindedir. Bizim içkimiz de her içenin içtiği yerin dışında başka bir yerdir.

Dudağımıza bitişik olan o şaraptan hiç kimse bir yudum içmedi.

Bizim yıldızımız yüce zatın tecellisi olduğundan dolayı diğer feleklerin ötesindedir.

Pek çok gönül atı koşturdu. Ancak hiçbir ruhun süvarisi atımızın tozuna bile ulaşmadı.

Gündüzümüz onun yüzü, gecemiz onun saçı iken henüz kâinatta gece ve gündüz yoktu.

Canını ve dünyayı verip onun aşkını satın alan kimse kârımızdan, zararımızdan ve kazancımızdan haberdar oldu.

Bizim gibi ahımız ve duamızdan yanmış olan kimse ahımızdan da duamızdan da haberdar olur.

Esaslarda ve ayrıntılarda sen bizim dinimizi ve yolumuzu tut. Çünkü bizim din ve mezhebimiz hak olan din ve mezheptir.

Mağribî gibi mektebimize niyetliysen, ilk önce gönül levhanı kâinat resminden temizle.

(*Mefâilün, feilâtün, mefâilün, feilün*)

چه مهر بود که بسرشت دوست در گل ما   چه گنج بود که بنهاد یار در دل ما

Dostun bizim çamurumuzu yoğurduğu sevgi nasıl bir şeydir? Sevgilinin gönlümüze koyduğu o hazine nasıl bir şeydir?

Ezel bahçıvanı kırk gün boyunca toprağımızda kendi eliyle ekilmemiş bir tohum görmedi.

Gökyüzünden bizim burcumuza inip güzelce yerleşen nasıl bir aydır?

Bâbil kuyusuna düşen bir melek vardır. Bizim Bâbil kuyumuzun derinliklerinde ne seherler vardır.

Onun denizinin coşup kaynamasından, her an ardı sıra sahilimize ne dalgalar ulaşır.

Bir anda binlerce gönül etkiler. Bak, bizim layık gönlümüzü nasıl etkiler.

Kendi saçından açtığı her düğüm ile yüz binlerce müşkülümüz çözülür.

Bizim efendimizden güzel bir arzun varsa, gel onun kölesi ol. Bu bizim isteğimizdir.

Şeyhimizden kemal talep ediyorsan, Mağribî gibi kâinat resminden gözünü ayırma.

(*Mefûlü, mefâilün, mefûlü, mefâilün*)

ای بلبل جان چونی اندر قفس تنها   تا چند درین تنها مانی تو تن تنها

Ey can bülbülü, beden kafesinde ne haldesin? Ne zamana kadar bedende kalacaksın?

Ey güzel sesli bülbül! Ansızın o gül bahçesinden bu küllüklere nasıl düştün?

Sanki o gül bahçesi, sümbüller ve zambaklar seni unutmuşlar bu küllükte.

Ten kafesini kır, tenden bahsedeni bırak. Bu çöplükten ve küllükten gülşenlere salın.

Bu küllükte seninle aynı şarkıyı söyleyen tüm kuşlar o gülşene uçup yuva kurdular.

Vahşi ve evcil hayvanlar ormanında güvende olunamaz. Ey can, bu korkunç yerden güvenli bir yere git.

Ey toprak bedeninin tuzağında göklerde uçan kuş! İki üç yem için harmandan geri kaldın.

Bir kez muktedir olamayınca bu halden çık. Onun manzarasına karşı küçük delik açılmış olan pencerenin önüne otur.

Ey zavallı Mağribî! Senin için orada meskenler hazırlanmışken sen burada ne yapıyorsun?

11

(*Mefâilün, feilâtün, mefâilün, feilün*)

مرا که لعل لبث ساقی است و جام شراب از آن چو نرگس مست توام مدام خراب

Dudağının kırmızı rengi bana saki ve şarap kadehidir. Ondan dolayı nergis gibi sarhoşunum, hep harabım.

Kulağında dostun sözü terennüm olduğu için ud, çeng ve rebab sesine ne gerek var?

Sevgilinin yanağına kutlu talih düştü. Şansıma ilk kez gözüm uykudan açıldı.

Bu sıfatla ebedî sakinin sarhoşu benim. Acaba yine seraptan dolayı şarabı tanır mıyım? Senin varlığında hiç olduğum için hiç değilim. Hiçbir şekilde yüzünü çevirme ve kaybolma.

Eğer bana hitap etmezsen buna şaşılmaz. Çünkü güneş hiçbir gölgeye hitap etmez.

Aşk yolunda Mağribî’de edep arama. Çünkü hiç kimse sarhoşlarda ve aşıklarda edep bulmadı.

Eğer beni bu şekilde kabul ederlerse, tutup da hesaba çekerlerse şaşılacak şeydir.

Lezzet ve kederden habersiz olan bir kimse ne azaptan haberdardır ne de nimetten.

12

(*Mefûlü, mefâîlü, mefâîlü, feûlün*)

ای کرده تجلی رخت از چهره هر خوب ای حسن و جمال همه خوبان به تو منسوب

Ey her güzelin yüzünden senin yüzüne tecelli eden, tüm güzellerin güzelliğini sana nispet eden!

Her ay yüzlünün yanağının sayfasına, senin güzelliğinin kitabından birkaç harf yazılmıştır.

Senin yüzünün dışında başka bir yüz sevilmez. Yüzünün dışında bizzat mahbub olan yoktur.

Yakup’un güzel yüzlü Yusuf’unun aynasında, Züleyhâ’nın gözleri senin yüzünün aksine ilişti.

Gören sensin, görünen sen. Bakan sensin, bakılan sen. Aşık ve maşuk sensin, isteyen ve istenilen sen.

Taşa, toprağa, ağaca secde eden o kimse, puthanelerde senden başkasına ibadet etmez. Senin gam süpürge benim gönül hanemi temizledi. Şimdi bu ev gönlüme göre bir süpürgeci.

Dağılmış saçın ve fitne koparan gamzenden dolayı, cihan baştan başa fitne ve kargaşa ile doldu.

Ey dost! Eğer senin yüzün Mağribî'den değil de kendi kendine utanıyorsa, güzel yüzünden dolayı utansın.

13

(Mefâilün, feilâtün, mefâilün, feilün)

چو تافت بر دل من پرتو جمال حبيب   بدید دیده جان حسن بر کمال حبيب

Sevgilinin güzelliğinin nuru gönlüme doğunca, gönül gözü o sevgilinin kemalinin güzelliğini gördü.

Bir kimse sevgiliye kavuşmanın zevkini bulursa, dünya zevklerine ne diye iltifat etsin? Sevgilinin saçına ve benine tutulmuş olan bir gönül, dünyanın tuzağına ve yemine ne diye düşsün?

Sevgilinin yüzündeki benim hayalinden bir anlık yok olan kimse, iki dünya mülkünün düşüncesini hayaline bile getirmez.

İki alem sevgilinin misalinin üzerine olsa da iki alemde de sevgilinin benzeri bulunamaz.

Sevgilinin girmeye mecali varsa, benim gönlüm sevgiliden yana o kadar dolu değil.

Sevgiliden dolayı ona bakmadığım için gönül ve ruh sevgiliden dolayı bu sıfatlarla dolmuştur.

Sevgilinin güzelliği içine tecelli olununca, gözün dışardaki güzelliği ne ihtiyacı var?

Ey Mağribî! Gönlünün doğusundan güneş doğunca sevgilinin hilal bakışından binlerce dolunay kayboldu.

14

(Fâilâtün, fâilâtün, fâilâtün, fâilün)

ای صفات بیکران تو طلسم گنج ذات گنج ذات گشته مخفی ز طلسمات صفات

Ey zat hazinesinin tılsımı, sonsuz sıfatlara sahip olan! Zatinın hazinesi, sıfatlarının tılsımında gizlenmiştir.

Alem baştan başa senin hazinendeki tılsımın şeklidir. Bu büyüden ve şekilden asla sorunlar çözüme kavuşmaz.

Ey iki dünya tezgahının ressamının sıfatlarına sahip olan! Kâinat resmi senin sıfatlarındaki nurun gölgesidir.

Onun açılımı olasılıklar dahilinde olsa da kâinat resminin gölgesi, senin nurundan zuhur eder.

Gölge nurun izinden gider, kendi yetkisi yoktur. O sebeple zaman, asla sabit değildir. Zavallı gölge her zaman nura der ki: Ey zeninle zahir olduğum, biz de senin gibi zat ile zahir oluruz.

Varlığın gölgesi görünür ancak aslı değildir. Eğer 'var'dan 'yok'u tanırsan kurtuluş bulursun.

Gönlünün Hızır'ı ab-ı hayattan ne zaman bir şerbet içmiş de sen karanlığı ab-ı hayat tasavvur ettin.

Ey Mağribî gibi hayran ve avare gönül! Cihetsizlik arıyorsan cihetlerden geç.

15

(Mefûlü, mefâilün, feûlün)

ای روی تو مهر و کون و ذرات ذات تو برون ز نفی و اثبات

Ey yüzü güneş, alem ve zerreler olan! Ey zatı inkârın ve ispatın ötesinde olan!

Güneşte zerreler nereye ulaşır? Yazıklar olsun ki güneş nerededir?

Her bir isim, sıfat ve alem senin zatinla vardır, bizzat kendi zatlarında yoktur.

İsimler, sıfatlar ve kemaller tecellilerden ortaya çıkınca,

Dünyalar, unsurlar ve gökler bu iş için var oldular.

Kâğıt üzerinde ayetlerin varlığı yazılmış, belirlenmiş ve beyan edilmiştir.

Sevgilinin yüzünde ve kabiliyetlerinde karşılık zamanını açıkça gördük.

Bir mana yüz binlerce suret, bir suret yüz binlerce aynadır.

Ey sevgili, senin yüzündeki ışığa iki cihan şişe ve fanustur.

Zerreler ondan ortaya çıktığı için, Mağribî'ye senin güneşin göründü.

15

(Feilâtün, mefâilün, feilün)

ای صفات حجاب چهره ذات   ذات پاکت ظهوربخش صفات

Ey sıfatları zatının yüzüne örtü olan! Ey temiz zatı sıfatlarından zuhur eden!
 Yüzünün güneşi parlayınca, onun nurundan karanlıklar dağıldı.
 Dudağı ile ölü dünyanın üzerine üfledi. O nefesten bir nefes hayat buldu.
 Yüzündeki güneşin önündeki zerrelere gibi ruhlar coşkuya geldi.
 İnkâr ve yokluk olan bir alemin senin hayat bahşeden dudağın var etti.
 Cümle alemin hareketi senden dolaydır. Yoksa sakinlik ve kararlılık olmazdı.
 Eğer sen zekât köşesinden çıkmasaydın bu yoksul alem nasıl zengin olurdu?
 Ademin bildiği o şey alemin nüshası ve zatının tecellisidir.
 Ey Mağribî! Dünyada söylenen her şey, aynada senin yanağının aksidir.

(Mefûlü, fâilâtü, mefâilü, fâilün)

ای کائنات ذات ترا مظهر صفات   وی پیش اهل دیده صفات تو به ز ذات

Ey kâinat! Zatını sıfatlarıyla tecelli ettirensin. Görenlerin yanında sıfatların zatının aynısıdır.
 Senin gönül aldatici yüzün cilve etmeye niyetlenince, yüzün tüm kâinata cilve yeri oldu.
 Güzelliğinin ve cemalinin güneşi görününce, kâinatın cümle zerresi aşikâr oldu.
 Feyiz bulutun yokluğun üzerine o kadar yağdı ki yokluk zemininden hayat çeşmesi baş gösterdi.
 Yokluk toprağına bak. Bir nazarının eserleri sayesinde, varlıkların tecelli ile ortaya çıkmasına sebep oldu.
 Kilisenin putlarından dolayı güzelliğinin cilvelenince, kilise putlarına tapan kişi putperest oldu.
 Kafir, Lât ve Menât'ta senin güzelliğini görünce, şevkinden Lât ve Menât'a secde etti.
 Ey senin aşkından feleğin çarkını çeviren! Cümle felekler ve daireler senin şevkindendir

Ey çocuk! Allah'ın lütfu senin gibi sebepsiz olduğundan, anne ve babaları hiçbir göz görmedi.

Ey hazinelerin mahzeni ve güvenilir hazinedar! Ey iki alemin zorluklarını ve sorunlarını çözen!

Ey varlığın yörüngesi ve merkezi! Ey cömertlik muhiti ve ey sabit bir kutup ve belirsiz bir felek gibi olan!

Ey tecellilerin en kapsamlısı, ortaya çıkanların en mükemmeli! Ey berzahların berzahu ve dağınlığı derleyip toplayan!

Ey güzeller güzeli, iyilerin en iyisi! Ey latiflerin en latifi ve inceliklerin incesi!

Sana doğru selam gönderirsem selam sensin. Yoksa dua gönderirsem dua da sensin.

Bir kimse seni sana verince sonunda bana de ki: Ey kendini aklayan ve kendinin zekâtı olan!

Her dertsin hem deva hem hüzensün hem ferahlık. Hem kilitsin hem anahtar hem hapissin hem kurtuluş.

Hem hazinesin hem tılsım hem bedensin hem ruh. Hem isimsin hem müsemma hem zatsın hem sıfat.

Hem batı ve batılısın hem doğu ve doğulusun. Hem yer, gök ve unsursun, hem felek ve yönlersin.

18

(Mefûlü, mefâilün, feûlün)

ای از دو جهان نھان عیان کیست وی عین عیان پس این نھان کیست

İki cihanda gizli ve ayan olan kimdir? Ey bizzat ayan olan! Öyleyse gizli olan kimdir?

Her an yüz binlerce surette ortaya çıkan o kimse kimdir?

Her vakit güzelliği yüz binlerce cilve gösteren kimdir?

İki alemde de gizliyim, dersin. Öyleyse bir bir ortaya çıkan kimdir?

Ben her zaman suskunum, dersin. Öyleyse her dilde konuşan kimdir?

Beden ve ruhtan öteyim, dersin. Peki beden ve ruh elbisesi giymiş olan kimdir?

Ne buyum ne oyum, dersin. Öyleyse hem bu hem o olan kimdir?

Ey kendini kıyıya çekmiş olan! Vallahi sen söyle, bu ortada olan kimdir?

Güzellerin güzelliğinden dolayı tecelli eden kimdir?

Kendi güzelliğini gösterip cihana kargaşa yayan kimdir?

Ey zan içinde kalmış olan! Kesin olarak bilinmeyen bu şüpheli kimdir?

Mağribî'nin gözüne saklan. Onun gözünden gör, ayan olan kimdir?

19

(Fâilâtün, fâilâtün, fâilâtün, fâilün)

در هزاران جام گوناگون شرابی بیش نیست   گرچه بسیارند انجم آفتابی بیش نیست

Binlerce çeşit kadehte olan şey, bir şaraptan fazlası değil. Her ne kadar yıldızlar çok olsa da bir güneşten fazlası değil.

Denizin suyundan sayısız dalga yükselse ve dalga çokluk olsa da bir sudan fazlası değil.

Kendisiyle konuşunca kâinat meydana geldi. Alemin oluşmasındaki sebep bir hitaptan fazlası değil.

Ruh ve gönül dünyasında kendine bir şey sordu. Bu yüzden tüm ruhlar bir cevaptan fazlası değil.

Bunda kitapların manaları yazılmış olsa da hepsini okuduk. Bir harf bir kitaptan fazlası değil.

Ey aleme varlık ve şeref bahşeden! Yokluk çölünde dünya, bir seraptan fazlası değil.

Alem nedir diye adını sanını soruyorsun. Mutlak varlık aleminde bir kabarcıktan fazlası değil.

Senin varlığın sevgilinin yüzünü perdelemeye geldi. Sevgilinin yüzünden kaldır, çünkü perdeden fazlası değil.

Ey Mağribî! Mağribî'nin can yoluna perde indi. Geç ondan ne oldu ki sonunda? Bir perdeden fazlası değil.

20

(Feilâtün, mefâilün, feilün)

جنبش جمله سوی اصل خودست   چون یکی اصل جمله عددست

Bütün hareketler kendi aslına değildir. Çünkü tüm sayıların aslı birdir.

'Bir'den birlikten başkası çıkmadığı için, yüz olan o şey birlikten başka bir şey değil.

İyi-kötü, güzel-çirkin, eski-yeni sayıların olduğu bir dünyadadır.

Yoksa sayılar aleminin dışında ne yeni ne eski ne iyi ne de kötü vardır.
Ahmed birlik vilayetindedir. Bir olan her ne varsa Ahmed değildir.
Edep onun hanesinde ezeldir. Ezel onun dünyasında ebedidir.
Varlık hep med-ceziri olan bir deniz gibidir.
Denizin içi tümüyle sudur, denizin dışı ise baştan başa köpüktür
Onun dışındaki hareket, kuvvet, güç ve yardım daima içindedir.
Onun içi hudutsuz, vasıfsız ve sınırsızdır. Dışı ise sınırlı, vasıflı ve hudutludur.
Ey Mağribî! Bu denize gark olan kimse bilgi ve akıldan kurtulmuştur.

21

(Mefâilün, mefâilün, feûlün)

دو عالم چیست نقش صورت دوست   چه جای نقش و صورت بل که خود اوست

İki cihan nedir? Dostun yüzünün resmidir. Suretinin ve şeklinin yeri nedir? Bizzat kendisidir.

Denize akan her ırmak denizdendir. O denizdir, ırmak değil.

Bir tohum yeşerince ağacı, yaprağı, meyvesi, çekirdeği ve kabuğu ile ortaya çıktı.

Hepsinin bir tohumdan ibaret olduğunu söylemen yanlış değil.

Yüz tane ayna karşısında bir suret, her ne kadar yüz tane gibi görünse de bir yüzdür.

O suretten gördüğün her bir resim, o resmin güzel nakkaşdır.

Sen bu gördüğün gözü ve kaşını iyi bil ki bu, o göz ve kaştır.

Bak, güzellere tekrar bak. Onlara bak ki dostun yüzünün güzelliği apaçıktır.

Güzeller sevgilinin cemalinin mazharı olduğundan Mağribî bu sebeple onlara hayrandır.

22

(Feilâtün, mefâilün, feilün)

مهر سر گشته کافتاب کجاست   آب هر سو دوان که آب کجاست

Güneşin başı dönmüş, güneş ışığı nerede? Su her tarafa koşturup duruyor, su nerede?

Dün gece uykum gözüme sordu: Ey dünyayı görmüş olan! Söyle, uyku nerede?

Sarhoşu görünce sarhoşu soran ol. Ya Râb! O kendini kaybetmiş viran nerede?

Şarap meyhanede dönüp duruyor. Şarap, meclisin çevresinde midir, nerede?
Sevgilinin kendisi örtüsüz dolaşüyor. Perdesiz olan o sevgili nerede?
Herkes başı bozuk, zor durumda. O ıztıraptan kurtuluş nerede?
Ey Mağribî, sen doğunun güneşisin. Ne zamana kadar güneşin nerede olduğunu soracaksın?
Herkes kendini perdede arıyor. Perdeden kurtulmuş bir arif nerede?
Kendinde olan anahtarı ne zamana kadar soracaksın? Kapıyı açacak olan anahtar kimdir, nerededir?

23

(Mefâilün, feilâtün, mefâilün, feilün)

اگر ز روی براندازد او نقاب صفات دو کون سوخته گردد ز تاب و پرتو ذات

Eğer sıfat perdesini yüzünden atarsa, zatının ışığından ve parlaklığından dolayı iki cihan yonar.
Sıfatlarının ışığından ortaya çıkan dünya, zat tecellisinin ışığı karşısında yok olur.
Işık ve kesinliğin, şüphe ve karanlıktan kaçtığı gibi gölge, güneşin ışığının önünden kaçır.
Kâinatta onun ışığı karşısında bir kararlılık arama. Sivrisinek rüzgârın önünde duramaz.
Ey gönül! Onun yüzünden örtüyü kaldır ve ilahi nurun ateşinde yanmaktan korkma.
O ateş senin yüzünün nuruyla nurlar nuru olur. O ateş senin köyünün toprağı ile ab-ı hayat olur.
Bu helâkten endişelenme. Adam ol, bu helak kurtuluşa sebeptir.
Yok olmazsan nasıl iyi olacaksın? Eğer kalıcılık istiyorsan yok olmayı talep et.
Zerreler onun ışığından ayan olsa da onun yüzünün güneşi Mağribî'ye gizlidir.

24

(Fâilâtün, fâilâtün, fâilün)

ساقی باقی که جانم مست اوست باده ای درداد کآن بی رنگ و بوست

Ruhumun sarhoşu olduğu ebedi saki, bana renksiz ve kokusuz olan o şaraptan verdi.

Ruh küpten, kadehten ve şarap testisinden uzak olan o şarabı ağzı olmadan içti.
Şarabın nuru ruha ve gönle işledi. Onun ateşi ise kemiğe, beyine ve deriye işledi.
Sarhoş iken varlığı baş gibi gördüm. Yüzü olan alemi ise başsız gördüm.
Perdemiz kesin olarak kaldırıldığında, her iki alemin tamamen o olduğunu gördüm.
Zerre dediğimiz o şey güneşti. Irmak dediğimiz o şey denizdi.
İyi ve kötü olarak bildiğimiz her şey iyi ve kötü olarak görünüyordu ama değildi.
Her kimi düşman sandıysam sonunda dost olduğunu gördüm.
Ey Mağribî! Hiçbir ihtilaf olmadığı için sus. Burası dedikodu yeri mi?

25

(*Mefâilün, mefâilün, feûlün*)

چنان مستم چنان مستم چنان مست   که نه پا دانم از سر نی سر از دست

Öyle mestim, öyle mestim, öyle mest. Ne eli baştan ne baştan ayağı biliyorum.
Cihanda kadehinden sarhoş olduğum ondan başka hiç kimseyi bilmiyorum.
Eğer saki bu elden şarap verirse, tamamen kendimden geçmek istiyorum.
Gönlüm dünyaya verdiği ahdi sarhoş olunca tamamen bozdu.
O içeri girince akıl dışarı çıktı. Sarhoşluk gelince ruh yükseldi.
Benim için sarhoş ile akıllı bir oldu. Böylesine bir sarhoş yoktur.
Birlikten başka hiçbir şey bilmeyen bir kimse elliyi, altmışı ne bilsin?
Alçaklıktan da yükseklikten de geçtim. Ne aşağıda kaldım ne yukarda. Şu anda önümdedir.
Altı yönlü dünya hapsinden kurtulan kişiyi, dört kemerli dokuz felekte (gökte) arama.
Gönül oku elden fırlayınca her nasılsa iki yay arasındaki mesafe düşmez.
Mağribî'nin zatı Mağribî'den kurtulunca, artık doğuya ve batıya sığmaz.

26

(*Fâilâtün, fâilâtün, fâilâtün, fâilün*)

آنچه مطلوب دل و جانست با جان و دلست لیکن از مطلوب خود جان بیخبر دل غافل ست

Gönül ve ruhun istediği o şey gönül ve ruh ile beraberdir. Ancak kendi isteğinden gönül habersiz, ruh gafildir.

Menzili ruh ve gönülde olan canandan gafil olan gönlümün aradığı sevgilimin makamı ruh ve gönüldedir.

Onun evi her ne kadar su ve balçık diyarının dışında olsa da o kalp ve ruhun vatanı su ve balçık arasında yaratıldı.

Herkesin içinde böyle gizli bir hazine vardır. Herkesin kendinden kendine zor bir tılsımı vardır.

Biz tamamen deniz idik, deniz de bizim aynımızdı. Ancak 'biz'lik, 'biz' ile deniz arasına engeldir

Denize batmış bir kimse gibi denizin gözünü gör. Yoksa o sahildekinin resminden başkasını görmez.

Denizin tıpkı o olduğu kimse, her iki alemde de kâmil değildir. Bizzat deniz olanın, kâmil insan olduğu meydandadır.

Cümle alem vücut ilminin gölgesinden başka bir şey değildir. Gölge yok olduğundan dolayı alemde de yüz çevir.

Akıllı bir adamsan gölgeyi güneşe tercih etme. Akıllı olan kimse gölgeyi güneşe tercih etmez.

Sırat-ı müstakim üzere olan insan her an meyli olan bir şeye doğru meyletmez.

Hakkın varlık, batılın yokluk olduğunu anlayınca yüzünü Hakk'a çevir. Batıl olan her ne varsa hepsinden geç.

Tevhit noktası, bizzat çokluk ve varlık denizi. Bunların hepsi adalet çizgisi üzerine hasıl olmuştur.

Ey Mağribî, can ve canan arasında ne olduğunu bilirsin. Biri boşluk sınırı, bir diğeri de varsayılan çizgilerin toplandığı sınırdır.

27

(Mefâilün, feilâtün, mefâilün, feilün)

دلی کہ آینه روی شاهد ذات ست برون ز عالم نفی و جهان اثبات ست

Zatına şahit yüzünün aynası olan bir gönül, ispat dünyasının dışındadır.

İşaretleri kâinat sayfasında bulunmayan şeyin işaretini ve izini arama.

Bir kimse kendini yok etmiş olan kişinin adını sanını, iki cihan levhasında aramadı ve aramaz

Adeti, yolu, kuralı olan bir kimse benim adetim, yolum, kuralım olmadığını açıkça nerden bilsin?

Hiçbir makamda kalıcı olmayan o makam, senin menziline, derecenin ve makamının ötesindedir.

Hiçbir yöne gitmeyen o yol ne viraneler köyüne doğrudur ne de yakarışa doğru.

Sürekli ayağının ucuna gelen kimsenin yolu ne meyhane ne Kâbe ne de viraneler yoludur.

Ateş ve nurdan haberi olmayan bir kişinin ne cehennem korkusu ne cennet ümidi vardır.

Bütün halleri kaybetmiş olan bir kimsenin vecd ile hallere girerek başını öne eğmesi nerededir?

Mağribî'nin vücudu onun himmeti çabasında olan, güneşin nurunun ışığının önündeki parçacıklar gibidir.

28

(Mefâilün, feilâtün, mefâilün, feilün)

بیار ساقی از آن می که هست آب حیات   بده به خضر دلم وارھانش از ظلمات

Ey saki, ab-ı hayat olan o şaraptan getir. Onu karanlıktan kurtaran gönlümün Hızır'ına ver.

Gönlümü ve ruhumu beden zincirinden ve nefis bağından kurtaran o şarabı,

Güzel kokulu canlar canı olan ve ölümden sonra hayat bahşeden o şarabı,

Ruhun ölü bedene onun kokusunu üflediği ve çürük kemiklerin ondan hayat bulduğu şarabı,³⁸

Gel, bizim ölmüş ruhumuza ve gönlümüze dök, o ölülerin sevinçli ruhlarındaki yansımaya bak.

Yüzün her tarafta aşikâr olsa da seni cihetsiz görebilmek ne güzel olur.

Gel, gönül manzarasından cilvelenerek geç. Çünkü cilveler dergahında ondan daha güzel bir manzara yoktur.

Niyetin sürekli yalnızlıklarla olduğundan gel, senin için temiz yalnızlıklardan bir halvet vardır.

Ey sevgili! Mağribî'nin gönlüne doğru nazar et. Bak, bu ayna ne güzel yüz gösteriyor.

³⁸ Ayete telmih; Yâsîn/78-79.

(Mefûlü, mefâîlü, mefâîlü, feûlün)

دل غرقه انوار جمالی و جلالی ست بر وی نظر از جانب دلبر متوالی ست

Gönül cemal ve celal nurlarına dalmıştır. Ona sevgilinin tarafından peş peşe nazar var. Gönül yüksek bir görme yeri ve yüce bir bakış yeridir. O, bu yüce manzarayı gören sevgilidir.

Gönül haremının etrafında yabancı yoktur. Yabancılar bu diyara ve bu çevreye nerden vakıf olacak?

O gönülde dostun yüzünün resminden başka bir şey bulunmaz. Çünkü o ayna dünya resminden temizlenmiştir ve ayrıdır.

Bu dünyadan, gecelerden ve günlerden daha üstün olan şey, onun aleminde hiç gece ve gündüz olmamasıdır.

Bir inci ki, bütün cihan ondan ortaya çıkmıştır. O kıymetli inci bu inciler denizindedir.

Bu diyarda aşktan başka bir şey olmadığını bilirsin. Gönül diyarında hâkim ve vali olan aşktır.

Alem, sevgilinin yazısıyla yazılmış olan bir kitaptır. Ancak ne onu okuyabilen ne de sürdürebilen kişiden gizlidir.

Ey Mağribî! Kimsenin haberi yoktur gönül dünyasından. Zira gönül alemi iki dünya ehlinden yücedir.

(Fâilâtün, fâilâtün, fâilâtün, fâilün)

هیچ کس را این چنین یاری که ما را هست نیست کس ازین باده که ما مستیم ازو سرمست نیست

Bizimki gibi bir sevgili hiç kimsede yoktur. Bizim sarhoş olduğumuz bu şaraptan kimse sarhoş değildir.

Onun boyuna düşkünler tarafından bir meyil vardır. Cihanda o yüksekliğe bakan biri nerede?

Gönlümüz dünyada onun zülfünün ucuna bağlıdır. Yoksa gönlümüz dünyada bir şeye bağlı değildir.

Gönül sevgiliye verdiği o söz üzerinedir. Bizzat sevgilinin ahdini bozan bir kalp değildir.

Gönül hiç kimseyi onun zülfünün tuzağının dışında aramadı. Çünkü onun zülfünün tuzağından bir gönül kurtulamaz.

Her ne kadar kimsenin dokunmasını istemese de eğer saçları gönüller yağmalıyorsa hâkim odur.

Şayet benim elimde olsa canımı ona kurban ederim. Bende olmayan şeyi ona nasıl kurban edeyim?

Onun aşkıyla kendinden tamamen kurtulmayan kişinin, onun aşkıyla kendinden bütünüyle kurtulmuş olması gerek.

Onun bağından sonra kendindeki bağı da kesmen gerek. Peşini bırakmak demek, bir kişinin ona asla bağlı olmaması demektir.

Eğer Mağribî'nin varlığı varsa o, onun varlığıdır. İşte Mağribî'nin kendinden hiçbir bağı yoktur.

31

(Fâilâtün, fâilâtün, fâilâtün, fâilün)

با تو است آن یار دایم از تو یک دم دور نیست   گرچه تو مهجوری از وی او ز تو مهجور نیست

Sen ondan uzak düşmüş olsan da o senden uzak değil. Sevgili daima seninledir, senden bir an uzak değil.

Yüzünün güneşini görmeyi için gözünü aç. Zira onun yüzünün güneşi gözlerden gizli değil.

Onu görmek için gözün engeli nurdan başka bir şey olmasa da onun yüzü yine kendi yüzünün nuruyla görülebilir.

Gönül ehlinin cenneti cananın yüzünü görmektir. Böyle bir cennette şarap ve huri olmadığını söyledim.

Onu görmeyi gerekiyorsa gönlün Tûr'da doğsun. Musa gibi Tûr Dağı'na gitmene gerek yoktur.

Sen bir kitapsın, tüm ilimler sende mevcuttur. Kitabında ve levhanda yazılı olmayan nedir?

Kendi nefsinin görmeyen kişi kör olur. Kendi nefsinin gören kişi kör değil.

Nâsır-1 Mansûr ‘Ben hakk-1 mübînim’ diyor. O sözün Mansur’dan olmadığını Nâsır’dan (Allah) dinle.

Şems-i Mağribî cihanda meşhur olmasa da sevgili Mağribî’yi ‘Şems-i Mağribî’ adıyla çağırırdı.

32

(Fâilâtün, fâilâtün, fâilün)

هیچ می دانی که عالم از کجا است یا ظهور نقش آدم از کجا است

Hiç biliyor musun alem neredendir veya âdem resminin ortaya çıkışı neredendir?

İsm-i azamın harflerinin adedi kaçtır veya azamın kendisi neredendir?

Bilgi hazinesi sağlam bir tılsımdır. Bu sağlam hazinenin tılsımı neredendir?

Ey Mesih, ölüyü dirilttiğin o nefes neredendir?

Cebraîl’in telkinde bulunduğu şey nedir? İsa’nın aslı nedir? Meryem neredendir?

Süleyman’ın mülkünün mührü nicedir? Mührün etkisinin hükmü neredendir?

Bazen mutlusun bazen hüznü. Sevincin ve kederin nereden olduğunu bilmez misin?

İnsanların bu dünyada bazen düğünde bazen matemde olması neredendir?

Nedir bu değişik fikirlerin aslı? Neredendir bu an be an hayaller?

Birinin sürekli kederi nedendir? Diğerinin daimî sevinci neredendir?

Ey Mağribî! Eğer bildiğinden dolayı söylersen birinin çok, birinin az olması neredendir?

33

(Mefûlü, mefâîlü, mefâîlü, feûlün)

بر آب حیات تو جهان همچو جهانی است او نیز اگر باد رود از سرش آبی است

Cihan senin ab-1 hayatın için bir canlılık gibidir. Onun başından rüzgâr eserse o da bir sudur.

Güneşinden cihanın ışığı ortaya çıktı. Ayan olan cümle cihan zerresi bir ışıktandır.

O kendi, kendi başına bir kitap olsa da cihan senin ilim defterinin sayfasından bir harftir.

Göz olduğu gibi onun yüzünü göremedi. Onun yüzüne nurdan bir örtü daha asılmıştır.

Çölde susuzluktan dolayı uzaktan su zannettiğın şey bir seraptır.

Uykudan uyan ki, uyanık gözün nazarında tüm bu düşünceler nasıl bir rüyadır?

Onun tarafından hakikate bir perde yoktur. Eğer bir perde varsa bizim tarafımızdandır.

Saki tüm şarapları bir küpten verir. Ancak bizim meclisimizde her birinin sarhoşluğu bir şaraptandır.

Mağribî sadece yalnızken onun nergis gözünden sarhoş değil. Her yerde onun nergis gözünden sarhoş ve virandır.

34

(Feilâtün, feilâtün, feilâtün, feilün)

آنکه او دیده جان و دل و نور بصر است هر کجا می نگرم صورت او در نظر است

Can, gönül gözü ve gözün de nuru olan! Her nereye baksam onun yüzü görünmekte.

Ona dosttan bir haber götür. Yoksa aşikâr olan yerde haberin işi ne?

Kendinden vazgeçen kimse ona yol buldu. İzi olmayan kimse dosttan bir iz buldu.

Ayaksız ve başsız bir yolda gidemezsin. Ey efendi, senin isteğın ayak ve baştır sen otur.

Evde, çatıda ve kapıda kimin olduğunu görmek için bir gün bu evin penceresinden dama çık.

Sen bu gözle mana yüzünü nerede göreceksin? Mana gözü başkadır, suret gözü başka.

Her şeyin alt üst olduğu bir kitapta, bir sözün şeklinin nasıl alt üst olduğunu görürsün.

Yoksa dünyanın altı ve üstü, kitabın ötesindedir. Her şeyin altı ve üstü olmadan görüş ve konuşmanın üzerindedir.

Ey Mağribî! Kuru ve yaşın ilmini gönülden oku³⁹. Gönül kuru ve yaşın toplandığı bir kitaptır.

35

(Müfteilün, fâilün, müfteilün, fâilün)

حسن روی هر پیروی ز حسن روی اوست آب حسن دلبری هر سو روان از جوی اوست

³⁹ Ayete telmih; En'am/59.

Her ay yüzlünün yüzünün güzelliği, onun yüzünün hüsnündendir. O güzelliğin kaynağı da onun nehrinden akan sudur.

Nazar ehlinin Kâbe'si, onun hayat bahşeden yüzüdür. Gönül erbabının kıblesi, onun yaya benzeyen kaşının kemeridir

Herkes yüzünü bir tarafa çevirse de gerçekte cümle varlık aleminin yüzü ona doğrudur. Canların meskeni ve sığınağı onun mis kokulu zülfüdür. Bütün kalplerin toplandığı yer saçının halkasıdır.

O istemeden kimse onu talep etmedi. Bizde bir arayış varsa o da onun arayışındandır. Onun Rum yanağı zencinin yüzündeki çizgiden güçlüdür. Onun Türk gözü, Hintlinin kakülünün sığınağı altındadır.

Peri yüzlü güzellerin gözünden insanların kalbini yüz sihirbazlık ile çalan o şey, o büyücünün büyülu bakışıdır.

Dünyada o peri yüzlünün olmadığı hiçbir köy yoktur. Gönül gittiği her köyde onun mahallesindedir.

Ey Mağribî! Ondan dolayı gül bahçesine meyledersin. Her neyin rengi ve kokusu varsa, onun rengi ve kokusudur.

36

(Fâilâtün, fâilâtün, fâilün)

بی دل و دلدار نتوانم نشست   بی جمال یار نتوانم نشست

Gönül ve sevgili olmadan oturamam. Yârin cemali olmadan oturamam.

Yârim ile sohbet edince, yabancıyla fazla oturamam

Onun sarhoş gözünden dolayı sakiyim. Bir an bile ayık oturamam.

Yüzündeki zülûf put ve zünnar olunca, put ve zünnar olmadan oturamam.

Gül ile görüşme sözünün ümidiyle bundan daha fazla dikenle oturamam.

Yanağının bahçesinde bülbül gibi, bir an bile ötmeden duramam.

Sevgilimiz zuhur çarşısına çıktı. Çarşı olmadan oturamam, dedi.

Halvet yerinde kendi olduğundan dolayı basiret sahipleri olmadan oturamam.

Her an binlerce işim olduğundan, hiçbir zaman işim olmadan oturamam.

Yüzümdeki perdeyi kaldırdım, yüzümde perde ile oturamam.

Mağribî'ye yüzüme bak, dedi. Çünkü seyretmeden oturamam.

(*Fâilâtün, fâilâtün, fâilâtün, fâilün*)

چون رُخت را هر زمان حُسن و جمالی دیگر است لاجرم مردم مرا با تو وصالی دیگر است

Yanağının güzelliği ve cemali her zaman bir başka olduğu için benim seninle kavuştuğum her an başkadır.

Senin yüzüne her an bir güzellik görünüyor. Kemal ehlinin önünde bu kemal bir başkadır.

Sevgililik için sevgilinin yüzündeki beyazlığın üzerinde, senin beninin ve yüzündeki çizgilerin siyahlığı başka bir hat ve bendir.

Güzelliği hayalinden çıkmasına rağmen herkesin zihninde onun hayali bir başkadır.

Alem baştan başa onun yüzünün örneği ve resmi olsa da o her zaman kalpte bir başka misaldir.

Ona asla kendisinin verdiği kol ve kanatla uçulamaz. Onun kanadıyla uçulabilir, o kol kanat bir başkadır.

Hiç kimse cihanda yalnız değilse de şu andan itibaren bizim olan bu an, başka bir andır. Açılmamış gönül kulağı ile bu konuşmayı duyamazsın. Ondandır dolayısı her dinleyen başka bir söze layıktır.

Mağribî sürekli o kaş ve yüzü gözlemektedir. Her taraf bir başka dolunay, her yön bir başka hilaldir.

(*Mefâilün, feilâtün, mefâilün, feilün*)

صفا و روشنی ای کاندرون خانه ماست ز عکس چهره آن دلریا یگانه ماست

Evimizin içindeki aydınlık ve safalık, bizim biricik sevgilimizin yüzünün yansımasındandır.

Kâinattan habersiz bir akıl, gece vakti şarabımızdan bir yudumla sarhoş olmuştur.

Güzellerin beninden ve saçından daima sakın. Çünkü sevgilinin beni ve zülfü bizim tuzağımız ve yemimizdir.

Bizim alametimizi görüyor olsan da sen bizim belirtimizden gafil ve habersizsin.

Bir bahane ile cihanı yarattık. Yaratılmış cihan bizim bahanemizden dolaydır.

Dünya ve onun içindeki her şey, bizim sonsuz denizimizin coşup kaynamasından dolayı ortaya çıkan başlı başına bir dalgadır.

Hiç kimse efsanemiz dışında bir şey söylemez. Dünyada işittiğin her şey bizim efsanemizdir.

Dünyadaki coşkular, velveleler, gürültüler hepsi sesimiz, nağmemiz ve şarkımızdır. Bir süredir hazinemizin hazinedarı olan Mağribî, sırlar mahzeninin anahtarına sahip. Nübüvvet zamanı ve peygamberler devri geçtiyse veliliğin ortaya çıkışı bizim zamanımızdadır.

39

(Feilâtün, feilâtün, feilâtün, feilün)

آنچه کفر است بر خلق، بر ما دین است تلخ و ترش همه عالم بر ما شیرین است

Halka küfür olan her şey bize dindir. Alemdeki acı, ekşi her şey bize tatlıdır.

Hakk'ı gören göz Hak'tan başka bir şey göremez. Batıl, batıl gören halkın nazarındadır.

Şirk diken, kibir hasedi, riya ve kin olan bir yerde tevhit çiçeği çıkmaz

Ruhtan dostun meskenini istedim. Fakir bir gönül varsa orası dostun meskenidir, dedi.

Dar bakışlı insan cennet için iş yapar. Onun huriyi görmesi bir kusurdur.

Hakikat ehlinin cennetinde Hak'tan başka bir şey yok. Hakikat ehlinin cenneti işte budur.

Sevgiliden nazarını esirgesen de senin nazarında olan o şey hayalîdir.

Gözün hep sevgilinin nakşına baktığı için nazarın hiç sevgiliye yönelmiyor.

Ey Mağribî! Sen şekilleri renklendiriyorsun. Ama onların kalıcılığı olmadığı için sevilmezler.

40

(Mefâilün, feilâtün, mefâilün, feilün)

هرآنکه طالب آن حضرت است مطلوب است محب دوست به تحقیق عین محبوب است

Talip, yüce olan her ne varsa onu talep eder. Gerçekten dostu seven, sevgili ile aynıdır.

Canının içinde Kenanlı Yusuf gizlidir. Ancak ne fayda! Gözün Yakup'un gözü gibidir. Derdin Eyyüb'un derdinden fazla olsa da içindeki derdin devasını derunundan talep et.

Bizim onu nispet etmeye sahip olmadığımızı söyleme. Çünkü hiç kimse ona mensup değil.

Kendi evini temizlemen için süpürge misali gönlüm amadedir.

Yeterince güzel olan onun çehresinin güzelliğine bak. Yeterince hattı güzel olan sevgilinin hattına bak.

Sürekli kâinata coşku, gürültü ve kargaşanın olması onun güzelliğindedir.

Onun yüzü Mağribî'den dolayı batıda gizlidir. Çünkü Mağribî o sevgilinin yüzünden dolayı kendine perde çekmiştir.

41

(Mefâilün, feilâtün, mefâilün, feilün)

چو باده چشم تو خورده ست دل خراب چراست   چو خال توست بر آتش جگر کباب چراست

Gözün şaraba değdi ise gönül neden sarhoş? Benin ateşte madem, ciğer neden yanıp duruyor?

Yüzünün güneşi saçının kıvrımından dolayı kıvrımlı oldu. Madem yüzünün aydınlığı ondan, öyleyse bu parlaklık neden?

Kıvrım kıvrım zülfünden başka sözünü bozan kimse yok. Söyle zavallı kalbinle bu sitem neden?

Benimle konuştuğun her şeyi dinliyorsun. Madem ben senin sesinim, bu hitabın şükürü neden?

Senin dışında kimse yoksa, neden gizleniyor? Madem seni gören sensin, yüzündeki örtü neden?

Sen çevgenin ucundaki eğri kısım, gönlüm de top olsa, nedendir galibiyet, bu sonundaki değişim nedir?

Rüzgâra, denizin kimden dolayı karıştığını sor. Denize, geminin neden endişeli olduğunu sor.

Madem biz senin verdiği her şeyi böyle yedik. Fazla yemedik, öyleyse hesap neden? Mağribî'nin kitabı, senin kitabının nüshası olduğunda, kitaptaki bu harf nedendir diye ona sorma.

(Fâilâtün, fâilâtün, fâilâtün, fâilün)

با منست آن کس که بودم طالب او را با منست هم تنم را جان شیرین است و هم جان را تن ست

Benimledir, ona talip olduğum kişi benimledir. Hem tenime tatlı candır hem cana tendir.

Onun için 'biz' ve 'ben'den uzak duruyordum. En sonunda tekrar gördüm. O, biz ve bendir.

Yabancı sandığımı ne varsa yâr idi. Küllük gibi görünen her şeyin şimdi gül bahçesi olduğunu gördüm.

Yüzünün temizliğinden dolayı ruhun halveti huzur içindedir. Yüzünün nurunun ışığından gönül hanesi aydınlıktır.

Vatanı bizim zavallı gönlümüzdür. Mis kokulu saçı bizim zavallı gönlümüzün yuvasıdır.

Gözü ruh ve gönül kervanının yolunu kesen eşkıya olsa da karanlık gecede, saçı yol gösteren parlak bir ışıktır

Yusuf'un güzelliğini gömlekten çıkardığı gibi sende güneş misali dünyanın yakasından başını çıkar.

Ona kavuşma eteğine elimi uzattım. Ancak gözümü iyice açınca gördüm ki onun eli eteğindedir.

Mağribî'nin gönlünde doğu güneşi doğunca, kalpte binlerce küçük pencere olur.

(Fâilâtün, fâilâtün, fâilâtün, fâilün)

آنکه او در هر لباسی شد عیان پیداست کیست وآنکه هست از جمله عالم نهران پیداست کیست

Her şekilde ayan olanın kim olduğu bellidir. Cümle alemde gizli olanın kim olduğu bellidir.

Halvetten çıkıp temaşaya gelen, bütün alemin apaçık gördüğü kimdir?

Görünmek için dünya çölüne gelen, beden ve ruh suretinde ortaya çıkan kimdir?

Bu dünyada isim ve nişan yoluyla belirli olan, sonra isimsiz ve nişansız ortaya çıkan kimdir?

Alemin ismi ve şekli kendisi için ortaya çıktı. Şimdi senin alem diye çağırdığın o şey kimdir?

Biz dünyanın altından ve üstünden kurtulmuşuz. Yerin, göğün altındaki ve üstündeki kimdir?

İnsan ve cin görünümünde zahir olan kimdir? Basiret ehlinin gözüne kim olduğu gizli değildir.

Deri üzerindeki yaşlılık ve gençlik görüntüden başka bir şey değildir. Yaşlılıkta gizli, gençlikte aşikâr olan kimdir?

Onunla böylesine bir söz konuşulabilen kimse gizli değildir. İnsanlar arasında kim olduğu bellidir.

Bu sözleri Mağribî'ye söyleyeni bil. Ondan sonra istediğin herkesi açıktan çağır
Onun suretini kim gizleyebilir. Binlerce giysi giyenin kim olduğu her zaman bellidir.

44

(*Feilâtün, feilâtün, feilâtün, feilün*)

از دهانش به سخن جز اثری نتوان یافت   وز میانش به میان جز کمری نتوان یافت

Ağzında sözden başka bir iz bulunamaz. Onun belinde bir kemerden başka bir şey bulunamaz.

Bir ay gibisin, dedim. Bir ay gibiyim de. Çünkü salınan servide ay bulunamaz.

Güneş ve aysın, dedim. Böyle bir felekte ay yüzlü ve servi boylunun güneşi ve ayı bulunamaz, dedi.

Servi boyludan uzak durunca; bu terstir, servi boyludan uzak durulamaz, dedi.

Zülfünün ucuna kalbimin haberini sordum. Bizim kayboluşumuzdan dolayı bir haber bulunamaz, dedi.

Seher rüzgârı gibi başsız ve ayaksız olmayan, onun sokağından geçemez.

Yüzün cilvelenmekten bir an yoksun olmadığı için yüzün cihana cilve edemez.

Sen bizi seçtin, demiştin. Seçtiğim için senin güzelliğinden başka bir şey bulunamaz.

Aşkın gam okuna bir siper arıyordum. Ey canım, benden güzel siper bulunamaz, dedi.

Zülfünün kıvrımında sen çevgen gibi, bizim gönlümüz de top gibi olduğu için onda baş ve ayak bulunamaz.

Mağribî latiflik ve saflıkta ayna gibi olmayınca, güzellere kendine doğru hiçbir nazar bulunamaz.

45

(*Mefâilün, feilâtün, mefâilün, feilün*)

نهان به پرتو خویش ست آفتاب رخت از آنکه مانع ادراک اوست تاب رخت

Yüzünün parlaklığı onun idrakini engellediğinden dolayı yüzünün güneşi kendi nuruna gizlidir.

Yüzün kendi nurundan perdelidir. Yüzünde bundan başka bir perde olması şaşılacak şeydir.

Eğer yüzünde perde varsa parlaklıktan başka bir şey değildir o. Yoksa yüzüne perde olan nedir?

Yüzünün aydınlığı kimsenin gözünde olmadığı için yüzün senin gözünden başkasına bakmadı.

Yüzünün kitabından, güzellere yüzünün sayfalarına hoş bir hat ile birkaç ayet yazdılar.

Ruhum yüzünün suyuna yemin ediyor. Gönül senin yüz suyundan dolayı ateşle yanmıştır.

Ey sevgili! Yüzünün dönüşü hep bize doğrudur. Yüzünün inkılabı hiç kimseye doğru değil.

Yüzüne doğru olan yönler çok yüce olduğu için, yüzün bizden başka nereye döner?

Yüzünün güneşi Mağribî'ye zahir olduğu için doğuda ve batıda çokça batıp doğdu.

46

(*Fâilâtün, fâilâtün, fâilâtün, fâilün*)

سحرهای غمزه جادوی او بی انتهاست عشوه های طره هندوی او بی انتهاست

Onun büyüleyici bakışının sihirlere sonsuzdur. Onun Hintli kıvrımında işveler sonsuzdur.

Gönül saçının halkasındaki eğrilikte kayboldu. Saçının halkasındaki kıvrım sonsuzdur.

Saçının ucu ne tarafa düşüyor bilmiyorum. Ne tarafa olursa olsun onun saçı sonsuzdur. Herkes için her an ona doğru bir yol vardır. Ona doğru yollar her nefeste sonsuzdur. Sokağına giren kişi artık çıkmaz. Çıksa da onun sokağı gibi nihayetsiz bir sokak yoktur.

Gönül için her taraf başka bir mihraptır. Kaşının kıblesinden daha sonsuz olan bir kaş yoktur.

Onun gücüne gönlüm nasıl güç yetirir. Çünkü gönül güçsüz, onun gücü ise sonsuzdur. Mağribî'nin gönül topu onun çevganının kıvrımındadır. Meydan, onun topu için uçsuz bucaksızdır.

47

(*Feilâtün, mefâilün, feilün*)

ریخت خونم که این شراب من است سوخت جانم که این کباب من است

Döktüğü kan benim şarabımdır. Yaktığı can benim kebabımdır.

Harap ve sarhoş olan gözüm görünce, bu kendinden geçmiş ve harap olmuş olan benim, dedi.

Benim gam potamda eriyince, dudağının altında benim suyum var, dedi.

Suda kendini görünce, bu benim güneşimin yansımasıdır, dedi.

Kendi yüzünün yansımasına seslendi. Yani bu, benim hitabımın zuhurudur.

Eğer benim sitemime takatin varsa, sana sitemlerim var, dedi.

Sorduğu şeyin cevabını ondan duyunca, bu benim cevabıma isteklidir, dedi.

Yüzünün güneşi Mağribî'ye diyordu ki: Yüzünün parlaklığı benim güneşimdir.

Ben âşikarıktan fazlaca gizliyim. Benim zatımın nuru, perdedir.⁴⁰

48

(*Mefûlü, fâilâtü, mefâilü, fâilün*)

آن کس که دیده در طلب او مسافر است عمریست تا که در دل و جانم مجاور است

⁴⁰ Ayete telmih; Hadîd/3

Onun arayışında, gözün yolcu olduğu kimse, bir ömür benim kalbimin ve ruhumun etrafındadır.

Sevgililerin yüzünün güzelliği onun yüzünün güzelliği olan kimse, her yüzden kendi yüzünün güzelliğini gören kimsedir.

Gönlümü güzellerin bakışındaki büyüye götürüyor. Her bakıştan daha büyüleyici olan o bakışa bak!

Savaşçı Türkü onun gözüne sorma. Onun saçına da Hintli kafirden bahsetme.

O sevgili, benim dilimden anılandır. Benim dilim hep o dostu anar.

Dost daima senin varlığında ve yokluğunda olduğundan dolayı, bir an bile o dosttan gizli olma.

Onun güzelliğinin başlangıcı yoktur. Benim ona olan aşkımın sonu yoktur.

Dost işverenme sanatında bulunuyorsa, gönül, görüntüye kanma sanatında mahir olur.

Ey Mağribî! Güneş her gözün bulunduğu yüzde zahir olduğu için, sevgiliden bir göz elde et.

49

(*Mefûlü, mefâîlü, mefâîlü, feûlün*)

این جوش که از میکده برخاست چه جوش است این جوش مگر از خم آن باده فروش است

Meyhaneden çıkan bu coşku nasıl bir coşkudur. Bu coşku meyhanecinin küpünden değil mi ki?

Bilmem bu göz neden sarhoş ve virandır? Bilmem bu akıl neden kendini kaybetmiştir?

Dün geceden habersiz, sarhoş ve harap olmuş olan o gönül, dün gece nasıl bir şarap içti bilmem.

Gönül kulağı ile yavaşça konuşan kimdir? Perdenin arkasından dinleyen kimdir?

Feleğin kulağına yeni aydan bir halka takmıştır. Bu felek bilmem ki kime köle olmuştur?

Dönen akıcı felekte bu güneş mührü ne kadar da parlak. Dünya atlası üzerinde yıldızlardan nasıl desenler vardır.

Ey can Hüdhüd'ü! Yol Süleyman'a götüremez. Onun dergahında kuşlardan ve vahşi hayvanlardan çok var.

Ya Rab! Coşup kaynamakta olan nasıl bir şaraptan dolaydır ki Mağribî'nin gönül denizi coşmaktan durulmadı.

(*Feilâtün, feilâtün, feilâtün, feilâtün*)

آنچه جان گفت به دل باز نمی یارم گفت به کسی رمزی از آن راز نمی یارم گفت

Ruhun kalbe söylediği şeyi sevgilim tekrar söylemez. Sevgili, kimseye o sırdan bir sır söylemez.

Sevgili, o sazdan kimseye söz etmediği için, aşk çalgıcısı bana bu makamda saz çaldı.

Bana yüksek sesle aşk kelimesini söyledi. Söylediği şeyi sesli olarak söylemez.

Senin gönlün bir serçenin havsalasına sahip olmadığı için, o konuşmadan ona tekrar bahsetmez.

Hiç uçmamış olan o kimseye, sevgili uçmaktan bahsetmez.

Kalbime işvelenenlerin ve gülenlerin dudağının altından söylediği şeyden, o nazlı sevgiliye bahsetmez.

Senin serüveninin gam kadehi ve lal renkli dudağındaki lezzet olunca, sevgili baştan beri zevksiz bir şeyden bahsetmez.

O hırsızın kakülünü bilmem nasıl anlatayım? Sevgilim, heyecan veren göz kırpıştaki büyüü söylemez.

Mağribî gönülle arkadaş, seninle arkadaş olmadığı için sana onun gönül sırrını söylemez.

(*Mefûlü, mefâîlü, mefâîlü, feûlün*)

این کرد پری چهره ندانم که چه کردست کز جمله خوبان جهان گوی ببرد است

Bütün dünya güzellerinden bir pay götürdüğü için, bu peri yüzlü Kürt bilmem nasıl bir Kürtdür?

Beyaz ele sahip olan Musa-yı Kelîmullah'tır. Ölen kimseyi dirilten İsa'dır.

Dans eden felek ve parlak güneş gibidir. Donan su, onun yüzünün ışığından erir.

Onun Âdem ve Havva'dan olduğu söylenemez. Hiç kimse böyle bir Âdem ve Havva şekli addetmemiştir.

Bu Kürt, cihan halkının gönlünü yağmalıyor. Türkler gibi daima talan edip götürüyor. Halkın güzelliği onun yüzünün güzelliği yanında tamamen çirkinliktir. Saf kadeh onun kırmızı dudağının yanında tamamen tortudur.

Cihan nakışı işlenmiş olan her gönül, onun yüzünün nakşına gelince ne varsa kazıdı. Heva yolunda böyle bir Kürde gönlünü tamamen teslim eden kimse yok.

Ey Mağribî, sevgilinin dilinden bir söz söyle. Çünkü o ne Arap ne Acem ne Rumî ne de Kürtdür.

52

(Fâilâtün, fâilâtün, fâilâtün, fâilün)

ز آسمان غیبت اول ایذا خوانم فرست پس برای خوردن خوان تو مهمانم فرست

Ey Rab! Gayb aleminden bana sofraya gönder. Senin sofrandan yemesi için bana misafir gönder.

Sonsuz nimetlerinin şükürü için bana sonsuz, sınırsız nimet gönder.

Bedenim aşikâr ve ruhum daima gizlidir. Gizli ve aşikâr olmayan kuvvetini ve kudretini gönder.

Sahilden bir dalga beni içeriye çekecek olsa da benim okyanus gibi olan denizime yüzlerce dalga gönder.

Bizim gibi köleliğe layık hiçbir kölelik yoktur. Köleliği göndermişsin, o zaman bana şah ve sultanı da gönder.

Ey Hüda! Beni güçsüz, kuvvetsiz halife yaptın. Halifeye ne gerekiyorsa bana da gönder.

Bu yokluk aleminde beni şah yaptın. Şahların huzurunda her zaman bana makam, mülk gönder.

Her ay ve her yıl bana göndermen gereken şeyi, eğer göndermezsen ondan sonra her yıl misli ile gönder.

Kendinden koyun, buğday ve ekmek göndermen için, Mağribî'nin dilinden dindarın ve sultanın izzetiyle konuş.

53

(Mefâilün, feilâtün, mefâilün, feilâtün)

گذشت عهد نبوت و رسید دور ولایت نماوند حاجت امت به معجزات و به آیت

Peygamberlik zamanı geçti, velilik zamanı ulaştı. Ümmetin mucizelere ve ayete ihtiyacı kalmadı.

İnsanlar şirkten tevhide yöneldiler. Hidayet yolunu araştırmaya koyuldular.

Geçmişteki tüm nebiler ve resullerin sonu, merhum Ahmed ümmetinin önünde başıdır.

Nebîler arasında, peygamberliğin sonu Ahmed'dedir. Veliliğin sonu ve nihayeti de onun evliyalarındadır.

Mülkün sultanının sahip olduğu sıfatlar en güzel sıfatlardır. Şahın ordusuna da aynı sıfatlar sirayet eder.

Dünya işi bitip de tamam olduğu zaman, baştan da sondan da hiç söz etme.

Gönlüm isimsizliğe, makamsızlığa, yönsüzlüğe varınca, onun için ne son ne de başlangıç vardır.

Dünyanın aklına ve kulağına tekrar edilmeyen o şey, gerçek hikayelerden ve olaylardan kesitlerdir.

Mağribî'den rivayet edilen her söze keşif ve tecelli yoluyla doğru bir şekilde ulaşıldı.

54

(Mefâilün, feilâtün, mefâilün, feilâtün)

مرا دلی ست که او را نه انتهاست نه غایت نهایت همه دلها به پیش اوست بدایت

Ne sonu ne de amacı olan bir kalbim var. Sonunda tüm kalpler onun nezdinde başlangıçtır.

Zahir ve batın arasında olan bir berzah gibi, peygamberliğin sonu ile velilik arasına düşmüştür.

Tüm ruhlara tecelli ışığı ve parıltısı ondandır. Tüm kalplerde hidayet nurunun ortaya çıkması ondandır.

Ruhu tasavvur ve tefekkürden öteye geçmiştir. Haber ve hikâyeden kurtulmuş olarak ortadadır.

İlmi tecelli ve delillendirme yoluyladır. Akıl, konuşma, aktarma ve rivayet yolundan değildir.

Ezeli temiz zatın nazargâhı ve arşı olan bir gönül, ezeli ve temiz zat gibi sonsuz ve sınırsızdır.

Ne güzel bir tecelli ne güzel bir yansıma ne güzel bir ortaya çıkış. Ne güzel bir taht, padişah, mülk ve vilayet.

İsimden, makamdan, övgüden, soyut sıfatlardan, övgüden, kınamadan, şükür ve şikâyetten ötededir.

Mağribî dost ile o kadar sohbetle bulundu ki, dostun sıfatları ondan cümlesine sirayet etmiştir.

55

(Mefâilün, feilâtün, mefâilün, feilâtün)

بيار ساقى باقى بريت بر من حادث مى قديم كه تا وارهم ز دست حوادث

Ey ebedi saki, yeni şeylerin bağından kurtulmam için getir, yeni şarabın üstüne eski şarap dök.

Madem muhabbet tohumunu gönlümün diyarına ektin öyleyse yüzlerdeki göz yaşı ile zuhur eden şeyler senden daha iyi değil.

Nuh o şaraptan Kenan'a⁴¹ verseydi Sam, Ham ve Yafes⁴² gibi tufanda boğulmuş olmayacaktı.

Şarabın kokusuyla ölünebilir ve tekrar hayat bulunabilir. Nitekim diriltlen de öldüren de odur.⁴³

Böyle bir şarabın kokusuyla üfleyen olduğu için, Nuh'un Sam'ından, İsa'nın nefesinden hayat buldu.

Ey gönül, kendine bak. Kendinden öteye sefer et. Çünkü tembel adamdan hiçbir iş çıkmaz.

Erlere meclisine gir, tecelli şarabından iç. Tecelli er adamın şarabıdır, çirkinliklerin aslı değil.

⁴¹ Ken'ân: Ham'ın oğlu.

⁴² Sam, Ham, Yafes: Nuh'un oğulları.

⁴³ Ayete telmih; Necm/44, Hadîd/2.

Yokluğuna o ebedi şarap sebep olduğundan dolayı sana tecelli şarabını kendi eliyle bıraktı.

Mağribî aradan çıkınca onun yerine sevgili oturdu. Ne güzel! Onun sevgilisi olan kimse halife ve varistir.

56

(Mefâilün, feilâtün, mefâilün, feilün)

چو بحر نامتناهی ست دایما امواج حجاب وحدت دریاست کثرت امواج

Sonsuz deniz sürekli dalgalanınca, dalgaların çokluğu denizin birliğine perde olur.

Dünya ve içinde ne varsa bunlar denizin hareketidir. Denizin dibinden sahile çıkartıyorlar.

Onun sonsuz denizinin sahili olan gönlüm, her zaman onun denizin dalgalarına muhtaçtır.

Gönlümdeki derdin devası denizin dalgasından başka bir şey değildir.

Dalgayı sahilden denize çeken kimse, Mirâç ve hakikat sırlarından haberdar oldu.

Karakersiz birine bu muhitten inci ve mücevher ulaşmadı. Biri er çöpe ulaştı, biri ta ve inciye.

Alem ona taraf serap olan bir yerden bize tatlı suyun lezzeti, sana tuzlu suyun tuzudur.

Suyun cinsinde ve tadında bir değişiklik olursa yer anlaşmazlığından ve mizaç değişimindedir.

Mağribî kâinattan her ne hasıl ettiyse bir zaman onun çevresindeki denizi yağmaladı.

57

(Mefâilün, feilâtün, mefâilün, feilün)

سحرگهی که موذن به فالق الاصباح صلاى زنده دلان می زند به خوان صلاح

Bir seher vakti sabahları ikiye ayıran müezzin, din adına kalpleri uyanık olanları davet eder.

Sen meyhanecinin evine git, aşıkları getir. Ruhunun huzuru için ondan şarap iste.

Gönül ehlinin gönlünü açan anahtar onun elindedir. Anahtarı olan o kimseden gönlünün açılmasını iste.

Kalpten kederleri def eden, canda ferahlıklar meydana getiren o şaraptan dolayı, Mesih'in ruhu ve dertli bedenlerdeki ruhlar diridir.

İki cihanın kurtuluşu için o şaraptan iste. Çünkü iki dünyanın kurtuluş sebebi odur.

O şarabın parlaklığının önünde varlık fikrinin lambası, sabah aydınlığının önündeki yıldızın ışığı gibidir.

Her kim bu şaraptan sakiye verirse kendinden kurtuldu. Kendinden kurtulan kimse iki cihanda rahata erdi.

Gel, kadehlerde kirlenmeyen şarabı Mağribi'nin kalbine ve ruhuna dök.

58

(Fâilâtün, fâilâtün, fâilâtün, fâilün)

پا ز حد خویش بیرون نمی باید نهاد گر نهادی پیش از این، اکنون نمی باید نهاد

Ayak kendi ölçüsünün dışına çıkmamalı. Eğer bundan önce çıktıysa da şimdi çıkmamalı.

Vezinsiz fiili vezinli saymamalı. Vezinsiz sözü vezinli sanmamalı.

Her şeyin sınırının onun sıfat ve övgüsü olduğunu bildiğinden dolayı ona hiçbir şeyi ekleyip çıkartmamalı.

Her ne varsa Hakk'tan aşağıdadır. Bize göre de aşağıdadır. Hakk'ın adını aşağıya koymamalı.

Aşağıdan olanı yüksekten sanmamalı. Yüksekten olanı aşağıya koymamalı.

Aşıkların âdeti yaratılmışların dışında bir âdettir. Onlar için daha başka bir âdet yapılmamalı.

Gönül sevgilinin zülfünün tuzağına düşmemeli. Mecnun gibi ayağına zincir takmamalı.

Gönül ay yüzlülerin saçına pençe atmamalı. Efsunla dolu yılanı el uzatmamalı.

Yüzücü olmadığın için her nehrin çevresinde gezme. Yüzmeden ayağını Ceyhun nehrine sokmamalı.

Bir dilberin fitne arayan gözüne meftun olan gönül, o aşığa başka bir gönül vermemeli.

Ey gönül arkadaşı! Kendi Tûr'undan ayağını dışarı atma. Ayağını kendi kiliminden dışarı atmamalı.

Dostun güzelliğini Leyla ve Mecnun ortaya çıkardı. Leyla ve Mecnun'u suçlamamalı. Yar bazen sebeptir, bazen sebepsizdir. Bazen sebepsizlik ve sebeptir. Varlığı tamamen sebepsiz görmemeli.

Dönen o şeyin dünyayı döndüren olduğunu bil. Dönme fiilini bu dünyaya koymamalı. Ey Mağribi! Dalganın dilinden sonsuz denizin sınırlarını bundan daha fazla yerle bir etmemeli.

59

(Müstefilün, müstefilün, müstefilün, müstefilün)

از جنبش بحر قدم برخاست موج بی عدد وز موج دریای ازل پر گشت صحرای ابد

Denizin hareketinden sayısız dalga ayaklandı. Sonsuz denizin dalgasından sonsuz sahralar doldu.

Engin denizin dalgasından çöl ve deniz bir oldu. Çöl denizden yardım bulunca, denize yaklaştı.

Sonsuzluk sarayında ebed aynı ezel olur. Daire başını çevirince sayılar ortadan kalkar. Sayı ile dolu cihanda tek olan şeyin benzeri yoktur. Ancak mülk diyarında vahidin ehadı aynı ehad gibiydi.

Birliğin içindeki gizli olan yüzü gör, yüzün içinde ayan olan birliği gör. Birliğin yüzden olduğunu söyledim. Yüzden biri, birden yüzü iyi bil.

Beden ve ruh dünyası denizden ortaya çıksa da denizin üstündeki köpük gibi sonsuz denizin yüzeyinde olur.

Ben denizden dışarı düşmüş bir balık gibiyim. Dalga gelince beni tekrar denize çekti. Güneşimiz, ayımız ve Zühre yıldızımızın gönül burcundan doğup ortaya çıktığı zamandır.

O doğu güneşi Mağribî'den ortaya çıkınca, keçedeki ayna Mağribî için gizli olmaz.

60

(Feilâtün, feilâtün, feilâtün, feilün)

دل من هر نفسی از تو تجلی طلبد دم به دم دیده مجنون رخ لیلی طلبد

Benim gönlüm her nefes senin tecellini ister. An be an Mecnun'un gözü Leyla'nın yüzünü ister.

Senin çehreni ve güzelliğini her kim görürse, Allah'tan dua ile cennet ister.

Dünyada yüzünün güzelliğinden bir zerre dahi yoksun değilken o, cennet-i âlâda sana kavuşmayı ister.

Biz dünyada istedik apaçık gördük. Kaybolmuş zahit onu ahirette ister.

Mana ve suretimiz onun mana ve suretidir. Ne mutlu! O kimse böyle bir mana ve suret ister.

Sufinin takva hanesinde istediği o şey, yokluk memleketinin dışında bulunamaz.

Ruhum cihanın tüm zerresindedir. Mûsa o şeyi Hakk'ın tecelli ettiği yer olan Tûr'dan ister.

İkinci sırada elif şekli be olduğu için, bir kimse elif harfini be'den isterse şaşılacak değildir.

Mağribî, bir göz elde et. Yusuf'un güzelliğini duyan kimse âmâ olmak ister.

61

(Mefâilün, feilâtün, mefâilün, feilâtün)

مرا دلی ست که در وی به غیر دوست ننگجد درین حظیره هر آن کس که غیر اوست ننگجد

Dosttan başkasının sığmadığı bir gönlüm var. Bu mezarlığa ondan başka kimse sığmaz.

Beden ve aklın dışına çık. Akıldan ve bedenden öteye geçmemiş kimse bu kutsi mezarlığa sığmaz

Yüce canlar hanesinde mukaddes bir koku ve renk vardır. O haneye kendi rengi ve kokusu olan bir kimse sığmaz

Tecelli için tüm yüzlerin aynası gibi ol. Onun nuru değil cümle yüzlere, bir gönle sığmaz.

Meydanın ortasından kenara çekil. Zira burada onun çevgeninin ucundaki toptan başka bir şey olmaz.

Gönül deniz gibi olmalı yoksa etrafı dalga olur. O gönle ırmak gibi dar şeyler sığmaz.

Hakikat şarabı için denizi içenler meclisinin arasına, küp ve testideki şaraptan sarhoş olan bir baş sığmaz.

Bu sığfata, mizaca ve tabiata sahip bir kimse sığmayacağı için, bu sığfat, karakter ve tabiat ile sevgilinin huzurunda olunamaz.

Mağribi gibi sözlerden geç. Kalbi dedikoduya meyilli olan kimse buraya sığmaz.

62⁴⁴

(*Mefâîlün, mefâîlün, feûlün*)

دلی دارم که در روی غم ننگجد   چه جای غم که شادی هم ننگجد

Kederin sığmadığı bir gönlüm var. Keder nedir ki? Sevinç de sığmaz

Bizimle birlikte olan sevgilimiz arasında eğer o bizim arkadaşımız olmazsa nefes alınmaz.

Buraya az ve çok sığfatları sığmadığı için az çok sözünden kurtul.

İnce ve gür sesi olmayan dostun nağmesinden kulağımız doldu.

Alemin onun yüzüğü olan bir parmağa artık bu yüzükten başkası takılmaz.

Düğünden ve matemden kurtulmuş bir kalbe düğün ve matem sığmaz.

Ey Mağribi! Dilindeki sözleri yut. Aleme sığmayan bir şey söyleme.

İnsanoğlu alemin ve âdemin sığmadığı bir yere ne zaman ulaşır?

Bu halvete arkadaştan başkası gelmez. Bu meclise sevinçli kimseden başkası sığmaz.

Sevgilinin haremî olan o gönle, namahrem olan şeyler sığmaz.

63

(*Mefâîlün, mefâîlün, mefâîlün, mefâîlün*)

بتم با هر سری هر سو سر و کاری دگر دارد   غمش با هر دلی سودا و بازاری دگر دارد

Yârimin her tarafta herkesle başka bir alışverişi var. Onun kederi her gönülde başka bir alışveriş ve pazarının olmasıdır.

Her aşığın ve maşuğun gözünden sevgilinin cemali ve muhabbeti bir başka buluşma ve seyirdir.

Göz onun yüzünün gül bahçesine kanaat etmese de yüzü bu gül bahçesinden başka bir gül bahçesidir.

⁴⁴ Nesîmî'nin gazeli ile benzer bir gazel: <https://ganjoor.net/nasimi/divan/ghazal/sh78>

Onunla buluştuğunda onu görmeyi için sana bir göz verirse, başka bir buluşma için başka bir göz talep et.

Bir saatte yüz göz ile onun yüzünü yüz defa görürsen, kâni olma. Çünkü bir başka çehresi daha vardır.

Bahşettiği kulak ile sözlerini dinleyince git, başka bir söz için başka bir kulak al.

Her şehir, çarşı ve pazar bir başka olduğu için, çarşıda pazarda yalnız olduğunu söyleme!

Dilberin küstah bakışının hastası olan yalnız sen değilsin. Çünkü senin gibi her köşede o bakışın bir başka hastası vardır.

Zülfüne tutulmuş olan yalnız Mağribi değildir. Onun zülfü her bir kılına başka türlü giriftar olmuştur.

64

(Feilâtün, feilâtün, feilâtün, feilün)

دل ما هر نفسی مشرب دیگر دارد راه و رسم دگر و مذهب دیگر دارد

Gönlümüzün her an bir başka meşrebi vardır. Başka bir yolu erkanı, başka bir mezhebi vardır

Her an yârin dudağından başka bir şarap içer. Şarap içmek için her sefer başka bir dudağı vardır.

Gönlün ikide bir özel bir isteği yoktur. O her zaman başka bir isteğin talebindedir.

Onun delili beninden, çizgisinden ve gıdığından ve teninden başka bir şey değildir.

Ondaki çizgi, ben ve gıdık başka bir şeydir.

Her an cananın dudağından başka bir can erişir. Erişen her canda başka bir şekil vardır.

Gönlümüz bu dünyada başka bir güneş ve yıldız, başka bir yer, gök, felek ve yıldızdır.

Onu gördüğün bugünün dışında başka bir gün, senin olduğun bu geceden başka bir gece vardır.

Gönül bazen her yöne doğru yönelen başka bir merkebe sahip bir süvaridir.

Mağribi'nin gönlündeki levh-i mahfuz, dostun mektebinde iken yazılmıştır ki gönül başka bir mekteptir.

65

(Fâilâtün, feilâtün, feilâtün, feilün)

هر که در جنت دل مثل تو حوری دارد گر کند میل به فردوس قصوری دارد

Her kim senin gibi gönül cennetinde huriye sahip olup da Firdevs'e meylederse, onun kusurudur.

Her kim cennet ve huri bilincine sahip olursa, cennette sana kavuşmaktan pay alamaz. Göz, senin yanağının parıltısından dolayı her an yüzündeki güneşi görmenin peşinde. Dünyadaki zerrelere, yüzündeki güneşin aynasıdır. Yüzündeki güneş, her zerreden zuhur eder.

Canda ve gönülde Musa sıfatı gizlidir, her an senin tecellin için bir Tûr Dağı vardır. Gönül Davud'un peşinden gidince, ona bir Zebur inse şaşırmaz.

O dost bir karıncaya aldırış ederse, Süleyman mülkünün hepsini bir karıncaya verir.

Kederli gönlüne dosttan bir sevinç erişinceye kadar, Mağribî'nin kalbi genişliğe ve huzura sahiptir.

66

(Feilâtün, feilâtün, feilâtün, feilün)

مست ساقی خیر از جام و سبو کی دارد تو مپندار که او مستی ازین می دارد

Mest olmuş sakinin şarap ve testiden nasıl haberi olur? Sen onu şaraptan sarhoş olmuş sanma.

Durmadan ruh sakisinden şarap alan kimse, hiçbir zaman sarhoşluktan akıllanmaz.

Gönül def ve ney ile sema eden, ondan sarhoş olmuş gökyüzünde dönen, o nağmeden dolayı dans etmektedir.

Senin güneşinin gölgesiyim. Güneşinin peşinden gidiyorum. Ne güzeldir senin güneşinin peşinde olan gölge.

Nerede bahar varsa orası yoksun değildir. Gönül senin gül bahçesindeki bir baharın peşindedir.

Senin güzelliğinin Leyla'sı için Mecnun'un gönül dostu diridir. Vah sen nasıl bir Leyla'sın ki Mecnun hala hayatta diridir.

Yokluk memleketinde padişah olan kimse, böyle bir mülk ile padişahlar padişahının mülküne sahiptir.

Diri ve ebedi olan Mağribî'nin ne ekmeği ne canı vardır. Ona hayat sakiden ve şaraptan gelir.

(*Feilâtün, feilâtün, feilâtün, feilün*)

جانم از پرتو روی تو چنان می گردد که دل از آتش او آب روان می گردد

Ruhum senin yüzünün parıltısından öyle hale geliyor ki gönül, onun ateşinden akarsu oluyor.

Göze senin cemalin görününce, ortaya çıkmış olsa da göz ve candan gizli olur.

Her kim senden bir iz, isim ve alamet bulursa, o kimse kendinden izsiz, isimsiz olur.

Canın canından ve cümle cihandan tamamen gizli olunca, can istediği o şeyin aynısıdır.

Onun çevganının ucunda olan gönül konuşunca, gece gündüz ayaksız ve başsız kalır.

Cihanın bütün güzelliği gözümün önüne gelir. Çünkü gözüm senin yüzüne bakar.

Eğer bedenime incelikle bakarsan, bedenim güzellikten ötürü can gibi olur.

Dostun yüzü güneş gibi ayan olsa da görüldüğü için tekrar kendi gizlenir.

(*Mefâilün, feilâtün, mefâilün, feilün*)

دلی نداشتم آن نیز بود یار ببرد کدام دل که نه آن یار غمگسار ببرد

Gönlüm yok, vardı lakin sevgili götürdü. Hangi gönül o sevgilinin dert ortağı olmasın. Ruhunun yarım gamzesiyle benim gibi binlercesini cezbetti. Gönlünün bir cilvesiyle benim gibi hastaları götürdü.

Sevgili elimden gönül nakşını alsın diye, o zarif sevgili bin nakış ortaya koydu.

Yüce sevgiliden yadigâr bir gönlüm var. Bilmem ne sebepten dolayı dost yadigâr bıraktı.

Yüzünün aynası olan gönlüm toz içindeydi. Onun çehresinin güzelliği kalbimdeki tozu götürdü.

Akıl aradan çıkınca kenara çekildi. Gönül kenara varınca aklı uzaklaştırdı.

Her ne kadar zavallı gönlümde karar etse de zavallı gönlümden bulunmaz.

Bütün işlerde güçlü ve akıllı idim. Cilve yaparak benden aklı ve gücü götürdü.

Şimdi ne ruhum ne gönlüm var ne aklım ne bilincim var. Aklı, şuuru, gönlü ve canı dördünü de götürdü.

O ortaya çıkınca Mağribî aradan çıktı. O işe gidince beni de peşinden götürdü.
Dünyada benim adımla ve izimi tekrar arama. Çünkü dost adımla, sanımla bu dünyadan götürdü.

69

(Mefûlü, mefâîlün, mefûlü, mefâîlün)

از جنبش این دریا هر موج که برخیزد بر وادی جان آید بر ساحل دل ریزد

Denizin hareketinden ayaklanan her dalga can vadisine gelir ve gönül sahiline dökülür. Bütün canlar gönül yapar, tüm gönüller de canı! O vakit bütün canların gönlü ve ruhu birbirleriyle karışır.

Ayırt etmek gerekince bunlar; yani ruh, gönül ve canan birbirinden fark edilemez.

Vahdet padişahı ülkeyi fethedince çokluğu ona bıraktı ve kaçtı.

Şüpheyeye yakın olan bir yer nasıl bir yer olabilir? Kaçmış olan nur ile karanlık nerede kaldı?

Her an denizin kabarmasından dolayı uyandırılan bir bulut, çöl sakinlerini suya kandırır.

Can ve gönül bahçesinden hemen çıkınız. Zaman zaman hava Yezd'e bir toz savurur.

Ey çöl insanı! Dalganın kıyısında mücadele ettiğinden daha fazla kaç bu sahilden.

Mağribî'nin denizden beslenmiş kalbi dolu olunca, bunun denizden olduğunu düşünmedi ve dalgadan uzak durmadı.

70

(Mefâîlün, mefâîlün, feûlün)

دل از بند من بیدل رها شد نمی دانم که را دید و کجا شد

Gönül, gönlünü kaybetmiş olan benim bağımdan kurtuldu. Bilmiyorum kimi gördü ve ne oldu?

Meğer sevgilinin beninin yemini gördü. Onun zülfünün tuzağına tutuldu.

Sevgiliyi arzu etti. Bilmem onun niyetiyle nasıl bir arzuya düştü.

Sevgililikte gizlenmek mi var da o sevgili bizden gizlenmiş.

Ay yüzlü güzellerle dost oldu. O aralıktan dolayı burada kederlendi.
Kulağına ‘İrci’⁴⁵ hitabı geldi. O nağmenin ve sesin peşinden gitti.
Sevgiliye kavuşma çağrısının sesini duydu. Onunla buluşmaya çağrıldı.
Can ve cananla aşına olana dek, cana ve dünyaya yabancı oldu.
Onun için halvet evi olduğundan dolayı sevgiliden bir an yoksun olmaz.
Artık Mağribî’nin halini sormadı. O saatten sonra huzurundan ayrıldı.

71

(Feilâtün, feilâtün, feilâtün, feilün)

تا که خورشید من از مشرق جان پیدا شد از فروغش همه ذرات جهان پیدا شد

Benim güneşim, can meşrıkından görününceye dek, onun ışığından tüm cihanın zerresi görüldü.

Yüzünden örtüyü kaldırına kadar, yüzünün o saflığından kevn ü mekân görüldü.

Varlık aleminde ad ve iz görünmemişti. Ansızın varlık aleminden ad ne iz görüldü.

Sevgilimin tatlı dudağından sözler çıkınca, cihanda gürültü, coşku ve figan ortaya çıktı.

Suskun idi. Sevgilimin dilinden dökülen bir söz ile, alem dile geldi.

Ne zamana kadar cihan nehrinin kenarından salınarak geçecek. Onun boyunun arzusundan serv-i revan ortaya çıktı.

Kâr ve zarardan meydana gelen dünyada, saçının ve yüzünün izinden küfür ve din ortaya çıktı.

Lütuf ve gazap onun rızasından ve öfkesinden ortaya çıktı. Birinden cehennem, birinden huri ve cennetler meydana geldi.

Her ne kadar cihanın zerrelere onun muhabbetinden meydana gelse de onun muhabbeti ortaya çıkan tüm zerrelere belirdi.

Ya Rab! O ne güzel bir yüzdür ki, ışığından ketm-i adem’de gizli olan ne varsa ortaya çıktı.

Güneş gibi olan yüzünün parıltısından ve altı yöndeki güneşin başından, Mağribi zerre gibi raks ederek ortaya çıktı.

---

⁴⁵ Ayete telmih; Fecr/28.

(Mefâilün, feilâtün, mefâilün, feilün)

نهان به صورت اغيار يار پيدا شد عيان به نقش و نگار آن نگار پيدا شد

Yabancı suretinde gizlenmiş olan sevgili, ortaya çıktı. Şekilleri ile ayan olan o sevgili ortaya çıktı.

O süvari toz toprak arasında gizli idi. Ama toz geçince süvari göründü.

Dünya onun yanağındaki tozu üfleyen bir yoldur. Yanağındaki tozun görüldüğü ne güzel bir yoldur.

Kederli, çaresiz, gamlı bülbül için binlerce mutlu gül fidanı dikenden ortaya çıktı.

Adetin aslı olan birlik, kabul edildi. O sebepten sayısız adet ortaya çıktı.

Onun birliğinin cemali, çokluktan ortaya çıktı. Böyle binlerce şekilde, birlik ortaya çıktı.

Nokta daire oluşturduktan sonra hareket edince, çevre, merkez, devir ve yörünge meydana geldi.

Onun ordusu dünyaya saldırırsa şayet, neden bu tozun meydana geldiğini söyle.

Velilik sırrının talibi isen, bu zamanda ortaya çıkan Mağribî'den talep et.

(Mefûlü, mefâîlü, mefâîlü, feûlün)

آن کس که نهان بود ز ما آمد و ما شد و آن کس که نه ما بود و شما ما و شما شد

'Biz'den gizli olan kimse geldi ve 'biz' oldu. Ne 'biz' ne de 'siz' olmayan kimse, biz ve siz oldu.

Sultan tahtından inme arzusunda idi. Ondan başka hiçbir arzusu olmamasına rağmen köle oldu.

Fakirlikten ve zenginlikten münezzeh olan kimse, zengin görüntüsünün ardından fakir görüntüsüne büründü.

Hem kendi evine gelip hem Allah'ın evinde olan bir kimse, bu çevrede asla duyulmamıştır.

O saf cevher ve yegâne inci tanesi coşup taşınca, yeryüzü ve sema meydana geldi.

Sorgu sualsiz o sevgiliye sorgulama oldu. Sorgu sual kisvesinde bulunamaz.

Güzellerin kaşından dolayı onun yüzü ve kaşı görüldü. ‘Hilal sıfatı’ tabiri meşhur oldu.

Alemin gül bahçesinde servi ve lale olmak isteyince hem kırmızı taç giydi hem yeşil aba.

Batılı, doğulu, güneş ve ışık olması için, o sonsuz gökyüzünün güneşi tecelli etti.

74

(*Mefûlü, fâilâtü, mefâîlü, fâilün*)

صبح ظهور دم زد و عالم پدید شد مهر رخت ز مشرق آدم پدید شد

Seher vakti belirdi ve dünya meydana geldi. Yüzünün güneşi âdemin doğusundan belirdi.

Saçının altında yüzün gizliydi. Geriye dönünce saçın birbirinden ayrıldı.

Zülfünün kıvrımında gizli olan ruh ve dünya, her kıvrımından ve bükümünden senin zülfünü aşikâr etti.

Bir seher vakti kırmızı dudağın yokluk diyarına bir nefes üfledi, alem o nefesten meydana geldi.

Dedi: Senin kırmızı dudağın cihanda yaygara kopardı. Bir yudum şarap yere döküldü kadehinden. Yüz kıvrım ortaya çıktı.

İnsanı yok eden gamzenin oku ile yaralı olan biri, dudağından içince merhem meydana geldi.

Cemalinin cilvelendiği her gönülde an be an binlerce şekil ortaya çıktı.

Gönlün kederinde senin mutluluğun olduğu kesindir. Gönülde gamdan binlerce sevinç ortaya çıktı.

Mağribî alemin batısından ortaya çıksın diye, ülke semasında güneş zuhur etti.

75

(*Mefûlü, mefâîlü, mefâîlü, feûlün*)

چون عکس رخ دوست در آینه عیان شد بر عکس رخ خویش نگارم نگران شد

Aynada dostun cemalinin aksi belirince, sevgilim kendi yüzünün aksine dikkatle baktı.

Onun tatlı dudağı söze başladığı için, alem baştan başa gürültü, karmaşa ve inilti oldu. Cihanı seyretmek isteyince halvetten çıktı ve bütün dünyayı seyretmeye başladı. O şekle bürünmek isteyen her şekil, hemen onu giydi ve o şekil ile ayan oldu. Hem kendi kesreti oldu hem kendi vahdetini gördü. Aynı şekilde geldi ve aynısı oldu. Bütün isimler ve resimler bir yere geldi. Bütün cisimler ve canlar da. Hem yüzünden perdeyi kaldırdı, tecelli etti. Hem kendi perdesi oldu, sonra perde gizlendi. Ey Mağribî! Adı sanı olmayan o yar, perdenin ötesine geçti. Adı sanı oldu. Servi boylu güzel cihan nehrinden geçince, her ırmağın kenarına yüz servi boylu geldi.

76

(Mefûlü, mefâîlü, mefâîlü, feûlün)

بی پرتو رخسار تو پیدا نتوان شد بی مهر تو چون ذره هویدا نتوان شد

Yüzünün ışığı olmadan bulunamaz. Senin zerre gibi güneşin olmadan aşikâr olamaz. Ağzına kadar dolu olan kadehi dudağından başkası içemez. Senin yüzünden başka bir yüze âşık olunamaz. Dalgan bizi denize doğru çekene dek, denize kendi sahilinden gidilemez. Onun cezbesi ‘biz’i ve ‘ben’i cezbedene kadar, ‘ben’ ve ‘biz’ olmadan asla bir an bile olunamaz. Yanağının güneşinden dolayı gölge alçalmadı. Onun peşinde boy ve yükseklik olamaz. İki dünyanın renginden temizlenmeden o güzel çehrenin aynası olunamaz. Halvette iken göz ağıyardan temizlenmezse, kendi halvetinden çöle gidilemez. Ey dost! Eğer göz olmadan temaşa edilmezse, göze sahip olana dek temaşa olunamaz. Mağribî batıdan ve doğudan kurtulmayınca, güneş sıfatı tek ve yegâne olamaz.

77

(Mefâîlün, feilâtün, mefâîlün, feilâtün)

اگر ز جانب ما ذلت و نیاز نباشد جمال روی تو را هیچ عز و ناز نباشد

Sana bizim tarafımızdan zillet ve hacet olmazsa, yüzündeki güzelliğin değeri ve cilvesi olmaz.

O yanma ve yakılma cemaline layık değilse, çaresiz aşğın yanmasından dolayıdır senin güzelliğinin değeri.

Biz senin nazının önünde yalvarıp yakarmazsak, aşık ve maşuk arasında bir ayrıcalık olmaz.

Senin güzellik libasının körpe oluşu bizim aşkıımızdandır. Güzelliğinin şekli böyle olmaz.

Eğer tecelliler ve mecaz aynası olmazsa, hakikatin güzelliği gerçekte nasıl ortaya çıkar.

Gazneli Mahmut'un gönlünde Ayaz'dan başkası olmadığından bizim gönlümüzde de dosttan gayrısını bulamazsın, arama.

Eğer gönül okşayan sevgilim böyle olmazsa, başka birinden bir merhamet istenmez.

Aklın yanında aşk hikayelerinden bahsetme. Aşkın açıklaması olmadığı için onu kabul etmez.

Mağribî'nin zavallı gönlüne bunun için söylemezsin. Eğer sevgili çare bulan değilse ben ne çare bulayım?

78

(*Mefâilün, feilâtün, mefâilün, feilün*)

مرا به فقر و فنا افتخار می باشد ز نام ملک غنا ننگ و عار می باشد

Ben yokluk ile gurur duyuyorum. Zenginlik mülkünün adından utanç duyuyorum, haya ediyorum.

Bu şarap bana hoş, lezzetli geldiği için durmadan tevhit şarabı içiyorum.

Bu şarap herkesin mizacına uymaz. Ancak benim mizacıma uyuyor.

Sen onu kenarda köşede istediğin için, ben de sürekli kenarda köşede oluyorum.

Gönül, sevgilimi süslüyor. Bilmem ne sebepten kararsız oluyorum.

Bir felek gibi dönmekte olan gönlüm, tevhit merkezinin etrafını devran ediyor.

Gözü toz ile dolmuş olan bir gönül, onun yüzünün saflığını nerede görebilir?

O cemalin aynası gönüldür ancak, bulanık olmuş bir yüzde safiyet nasıl görünür?

Onun gönül gözü, sevgilinin gözü olduğundan dolayı gel, Mağribî'nin gönül gözünden sevgiliye bak.

(*Mefâilün, mefâilün, mefâilün, mefâilün*)

رخت گر چه چو خورشید فلک مشهور می باشد ولی هم در فروغ خویشتن مستور می باشد

Yüzün gökyüzündeki güneş gibi şöhret bulmuş olsa da kendi ışığından gizlidir.

Yüzüne kendi yüzünün nurundan başkası perde değildir. Yüzünün güneşine bir perde gelirse, nur olur.

O yüz, yakınındaki insanlardan fazlaca uzak olduğu için, bize yakından daha yakın ve bizden uzaktan daha uzak.

Dünya onun güneşini aldı ve yarasa gibi güneşi görünce, kör olan kimse nasipsiz kaldı. Kendini terk etmek için ona kavuşmayı istemelisin. Çünkü ona kavuşan insan daima kendinden uzak düşer.

Sarayları, huriyi, gılmanı bilmem. Ama sarayı, hurisi, gılmanı olan kimseyi biliyorum. Allah'tan faziletli ve kapsamlı bir kitap elde etmişiz. Alemin yaşı ve kurusu ne varsa onda gizlenmiştir.⁴⁶

Söyleyeceğim sırlar için ondan izin alırım. Sırları söylemek için bana izin verir.

Sarhoşun nergis kadehinden ve sakinin kırmızı dudagından dolayı Mağribî'nin canı bazen sarhoş, bazen mahmur olur.

(*Mefâilün, feilâtün, mefâilün, feilün*)

دلی که با رخ و زلف تو همنشین باشد مجرد از غم و شادی و کفر و دین باشد

Senin yüzün ve zülfünle arkadaş olan bir gönül, hüznün ve sevinçten, küfür ve dinden soyutlanır.

Gece gündüz yüzünün ve zülfünün kendisine dost olduğu o gönül, küfürden de İslam'dan da habersiz idi.

Akıl bir şeylerden var diye övünmek için, senin başağımı toplar ve başak toplayan olur. Mühründe fakir memleketi yazan ben, Süleyman'ın mülkünün ve mührünün neresine bakayım?

⁴⁶ Ayete telmih; En'am/59.

Gönlünde sevgilinin cenneti olan ben, neden cennetlere ve kara gözlü peri kızlarına iltifat edeyim?

Bala ve süte meyli olan sana, onunla kavuşma lezzetinden nasıl haber versin?

Gayrıya gözünü kapat, sonra aynıyı gör. Başkasını gören bir kimse, aynısına nasıl bakar?

Yabancı ve tanıdık, her ikisi de bizim gözümüzde birdir. Yakîne sahip olan kimse böyle bakar.

Gel ve Mağribî'den bir göz borç al. Her ne söylediye böylece olduğunu gör.

81

(Mefâilün, mefâilün, feülün)

ز دریا موج گوناگون برآمد ز بی چونی به رنگ چون برآمد

Denizden çeşitli dalgalar ortaya çıktı. Sebepsizlikten dolayı nasıl bir renge boyandı?

Nîl, bir topluluğa denizden bir su gibi geldi. Diğerlerine kan gibi geldi.

Bazen çölden denize doğru açıldı. Bazen denizden çöle doğru yükseldi.

Bu eşi benzeri olmayan deniz dalgalanınca, felek ona kabarcık gibi geldi.

Bütün bu dalgalar her an bu denizden binlerce saklı cevheri ortaya çıkardı.

Sevgili halvetten dışarı çıkınca her bir resmin ötesine geçti.

Sevgilimin yüzlerce hikayesi meşhur oldu. Yüzlerce efsane ve sihir ortaya çıktı.

Şimdi onu senin kisvende görüyorsun. İyi bil ki o, şu anda ortaya çıktı.

Her ne kadar başka bir surette olsa da hiç başka bir manaya yönelmedi.

Çünkü Mağribî'nin şiiri her libasın içinde son derece güzel ve ölçülü hale geldi.

82

(Mefâilün, feilâtün, mefâilün, feilün)

نشان و نام مرا روزگار کی داند صفات و ذات مرا غیر یار کی داند

Bir zaman adımları sanımı kim bilirdi. Sıfat ve zatımı sevgiliden başka kim bilirdi?

Kendi varlığını Hak'ta gizleyen kimseyi, yaratıcıdan başkası nerden bilsin?

Ben nur değilim, nur ehli beni nasıl görsün? Ateş değilim, ateş ehli beni nerden bilsin?

Yüzünü iki cihana kapattığım için, mahşer gününü hesap ehlinden başkası nerden bilsin?

Sende yok oldum, varlık beni nasıl tanısin? Sarhoşun olduğumu akıllı kimse nerden bilsin?

Birliği gören kimsenin önünde yüz binden bahsetme. Birlikten başkasını görmeyen, yüz bini nasıl görsün?

Gönlün, aklın, canın, nefsin esiri olan kimse, bu dördünden kurtulmuş olan beni nerden bilsin?

Esir olan kimse, kâinat hapsinden kurtulmuş olan Mağribî'den nasıl haber versin?

83

(Fâilâtün, fâilâtün, fâilâtün, fâilün)

می حدیثی از لب ساقی روایت می کند با دل از سرمستی چشمش حکایت می کند

Şarap sakinin dudağından bir söz rivayet ediyor. Gözü sarhoş olduğundan gönle hikâye ediyor.

Sarhoşluk sözünden dolayı onun bakışı gönlümü sarhoş etti. Sirayet etmesi için sarhoşların hikayesine bak.

Başlangıçta ruhum onun dudağının kadehinden sarhoş idi. Sonunda, ondan dolayı başlangıca meylediyor.

Saçının uzandığı el can mülkünü yağmalamakta. Şehir ve ülkedeki bu başkaldırığı seyret.

Onun perişan zülfünden şikâyet etse de gönlüm şeker saçan tatlı dudağından dolayı şükrediyor.

Süzgün bakışı, onun zülfüne âşık olanların gönlünü bazen karıştırıyor, bazen meylediyor.

Sarhoşken onun gönül okşayan sarhoş gözüne bak. Gönle ne amaçla riayet ediyor?

Bu yetinmeyi gör. Canların hizmetinde sıdk ile her kim bir gönül verirse, yüz cana kifayet eder.

Herkesin güvenliği için bir koruyanı vardır. Mağribî'yi onun sarhoş gözü korur.

84

(Mefâilün, mefâilün, feülün)

Senin boyundan bahçedeki servi yaratıldı. Çehrenden parlak ay yaratıldı.
Yüzünün güzelliğinden parlaklık ortaya çıktı. Ondan dolayı parlak güneş yaratıldı.
Sana iki cihanın sultanlığı verildi. Böylece taht ve sultan yaratıldı.
Gönül alan, fitne arayan gözünden binlerce fitne çıkaran göz yaratıldı.
Hayatının ebedi pınarından dünya için ab-ı hayvan yaratıldı.
Yüzündeki çizgiden, yanağından ve alnındaki nurdan; gece, kandil ve haremlik yaratıldı.
Dünyada mertlik ve meydana çıkma olmayınca, meydan adamı yaratıldı.
Onun dudağını ve dişini görünce inci, yakut ve mercan yaratıldı.
Yüzünün ve zülfünün aksi görününce, dünyada küfür ve iman yaratıldı.
Zülfünden zünnar bağladıkları için yeterince birçok kişiyi perişan ettiler.
Bana onunla buluşacağıma dair söz verdiler. Allah için beni yarattılar.
Biri ibadet için yaratıldı, biri isyan için yaratıldı.⁴⁷
Biri cehennem kapıcısı⁴⁸ olsun diye var edildi. Diğer Rıdvan olsun diye yaratıldı.
Cihan sahrasını geçince, temaşa için gül bahçesi yaratıldı.
Zamane ırmağına doğru yöneldiklerinde, o salınan servi yaratıldı.
İmkân alemine geçtiler, iki dünya imkân aleminden yaratıldı.
Zahirine beden mülkü inşa edildi. Batınına ruh alemi verildi.
Kendi yüzünü gösterince cihan güzelliklerle dolu yaratıldı.
Yüzünden perde kalkınca, cilve için insan yaratıldı.
Onun aşıklarının gözyaşından, dünyada inci ve okyanus yaratıldı.
Gönlümü onun zülfünün kıvrımında gördüler. Ondan sonra top ve çevgen yaratıldı.
Onun ayrılığından ve vuslatından, aşıklar için binlerce dert ve derman yaratıldı.
Kendinin delili yine kendi idi. Burhanın yaratıldığına bakma sen.
Mağribî'ye şarap içirilince, nasıl sarhoş ve hayran yaratıldı.

⁴⁷Ayete telmih; Zariyat/56.

⁴⁸Ayete telmih; Zuhruf/77.

هر زمان خورشید او از مشرقی سر بر کند ماه مهر افراش هر دم جلوه ی دیگر کند

Onun güneşi her vakit maşrıktan doğar. Onun aya ışık katan nuru her an başka cilve eder.

Herkes onu tanımadığı için, güzel boyu her an bir başka şekle bürünür.

Sureti her zaman başka bir mana verir. Her an onun manası bir suretten baş gösterir.

Mümkünler alemine onun feyz yağmuru yağınca, gökyüzü güneş ve ay ile dolar.

Hüsnünün güneşi kâinata doğunca, onun nuru her evin penceresinden içeri girer.

Görünüşte yüzünün güzelliği ortaya çıksın diye, iki alemini kendi yüzüne mazhar eder.

Her kim onun dergahının eşiğine candan köle olursa, efendisi onu yüz ülkenin şahı makamına yükseltir.

Mağribî köle gibi başını emrine uzatırsa, onun lütfu, onu tüm başını uzatanlara önder yapar.

86

(*Mefûlü, fâilâtü, mefâilü, fâilün*)

بیرون دوید یار ز خلوتگه شهود خود را به شکل جمله جهان هم به خود نمود

Sevgili mana alemini seyrettiği yerden dışarı koştu. Kendini tüm cihan şeklinde kendine gösterdi.

Sırlarını binlerce dilde söyledi. Sözlerini bütün kulaklara dinletti.

Bize baktı, milyonları buldu. Kendine baktı, birinin dışında hiçbiri yoktu.

Kim ona bakıp da kendinden başkasını görmezse, cümlesini vücudunda kendi rengine boyar.

Sevgili bir söz söyledi, ancak yeterince dinlemedi. Dost bir tohum ekti, ancak yeterince biçmedi.

Cilveli yar, kendini kendine yeterince gösterdi. Ancak hiçbir görünüm, bu görünüm gibi değildi.

Sevgili, gizli hazineyi cihana açsın diye, tüm alem yokluğun elinden kurtuluş buldu.

Cihanda ondan bir maya götürmeyen kalmadı. Zarar ve kazanç, asıl olan maya, o maya idi.

Hazinesinden bütün alem zengin olmasına rağmen ne ondan bir arpa arttı ne ondan bir arpa eksildi.

Mağribî gibi o hazineye yol bulan her kimse, dünyaya ihsan ve cömertlik eli açtı.

87

(*Fâilâtün, fâilâtün, fâilâtün, fâilün*)

ساختی از عین خود گیری که عالم این بود نقش آوردی برون از خود که آدم این بود

Alem, kendinin aynından bir yabancı yapmandı. Âdem, kendinden ötede bir şekil ortaya çıkarmandı.

Her zaman kendinden bir başka şekil zahir ettin. Demek ki bu, bizim denizimizin peş peşe olan dalgalarıydı.

Gönül mührünün kaşına senin adın nakşedilmiş. Gönül seni mühür yapınca, mührün nakşı bu olur.

Âdemin tüm zatı, sıfatı ve dünyası Ahmed geldi. Yani bütün bunlar hep onda toplandı. Dünyada ism-i a'zâm bundan başka bir tecellisi yok. İsm-i a'zâm aynısı olan bu tecelliden geç.

Resul döneminde mühür şefaati kapısını açınca, fetihler ve tamamlama böylece onunla kesinleşmiştir.

Geçmişin sonu ki, biz öncekilerin sonuncusuyuz. Bütünle gelen aynı zamanda bütünün ilki oldu.

Her iki alemde Mağribî'nin ruhunu seçmiş olan o kimse, kendi hürmet haremine mahrem yaptı.

88

(*Feilâtün, feilâtün, feilâtün, feilün*)

رخ زیبای تو را آینه ای می باید که رخت را به تو، زان سان که تویی بنماید

Güzel yüzüne bir ayna gerek. Yüzünü sana olduğu gibi göstereyim.

Güzel yüzüne bakınca dünyanın tüm güzelliği nazarıma gelir.

Senin yüzünü süsleyen, gönlümüzden başkası değil. Göz, yüzünün güzelliğini süslüyor.

Her kim senin yüzüne bir lahza nazar kılsa, göz, güzelleri görmekten geri durmaz.

Benim muhabbetim her an arttığından dolayı sanki senin güzelliğin de artmaktadır.

Beni benden ve iki cihandan alana dek, güzelliğinin cezbesi her an artmakta.

Gözümüz seni görmeye layık değil. Seni görmek için senin gözüne ihtiyaç var.

Ey Mağribî geceye dek senin varlığın bâki olsun. Güneşimin günü, can meşrıkından doğmasın.

89

(Mefâîlün, mefâîlün, feûlün)

رخت هر دم جمالی می نماید ز حسن خود مثالی می نماید

Yüzün her an bir güzellik gösterir. Kendi güzelliğinden dolayı bir misal gösterir.

Senin güzel tavus kuşun bana her zaman senden bir kanat gösterir.

Cemalinde çok kemaller vardır. Ondan dolayı her an bir kemal gösterir.

Gönle her an tecelli eder. Gönlüme süslenmiş sevgiliyi gösterir.

Gönül çarkına bazen bir dolunay gibi, bazen bir hilal gibi görünür.

Alemin zerrelerinden her an seninle kavuşma yolu görünür.

Cihan senin yanağında ben ve tüy olunca, can gözüne bir hayal görünür.

Bir muhal görünüyor diyen kimse, Mağribî'nin gözünde artık muhaldir.

90

(Mefâîlün, mefâîlün, feûlün)

مهت هر لحظه از کویی نماید هلال آسام ابرویی نماید

Ay yüzün her an bir köyden görünür. Kaşın bana bir hilal gibi görünür.

Ay yüzlünün yakasından başını çıkar. Peri yüzlünün çehresinden bir yüz görünür.

Yüzün hep bir taraftan görüldüğü için, her köşeye teveccüh ediyorum.

Saçın gönlümü bir uzun saça götürdüğü için, sürekli perişan oluyorum.

Eğer zülfüne bir kılın ucu görünürse, bir kıla yüz binlerce gönül bağlanır.

Zülfündeki çevganın eğiminde olan cihan, can ve gönül, bana bir top görünür.
Senin boyunun hayali, gözüme küçük bir ırmağın kenarındaki bir servi gibi görünür.
Her ne kadar Hintli gibi görünse de beninden dolayı Türkler yağmaya gelir.
Mağribî'nin gözünde büyüğü görünen her seher vakti, senin süzgün bakışından dolaydır.

91

(*Feilâtün, mefâilün, feilün*)

بی نقاب آن جمال نتوان دید در رخسار جز مثال نتوان دید

O yüz, perdesiz görülemez. Onun yüzünden dolayı misalinden başkası görülemez.
Onun yüzünde zülûf ve ben görülebilir değildir, yüzündeki zülûf ve ben görülemez.
Hayalden başka bir şey görülemediği için, onun hayali ile yetindim.
Bizzat senin yüzünün cemal ve kemalinden dolayı, celal perdesiz görülemez.
Kemal sıfatında gizli bir zat vardır. Kemal sıfatı olmadan görülemez.
Gizli gölgelerde bir güneş vardır. Ondan dolayı gölgelerden başkası görülemez.
Yüzündeki güneşin batması kabul edilemez. Onun güneşinin batışı görülmez.
Serabın etrafında dönüp durduğumuz için berrak su görülemez.
Ey Mağribî! O Ankâ'da kol ve kanattan başka hiçbir şey görülemez.

92

(*Mefûlü, fâilâtü, mefâilü, fâilün*)

شاه بتان و ماه رخان عرب رسید با قامت چو نخل و لب چون رطب رسید

Güzellerin şahı, Arap yanaklıların ay yüzlüsü geldi. Boyu hurma ağacına, dudağı taze hurmaya ulaştı.
Dudağın dudağıma varınca, sonunda ruhum çıktı. Canın dudağa ulaştığı gibi, ruhun da kıyıya ulaştı.
Ey gönül! Dudağım onun dudaklarından taze can bulunca gel, sevinç ve safa sürme vakti geldi.
Âşığı okşayan sevgiliye bak. Bazen talebi olan matluba bak.

Senin saltanatın yokluktan dolayı elime geçti. Bu mülk bana gün ortası ve gece yarısı ulaştı.

Zahmet çek! Öyle ki; zahmet çekmeyen bir kimseye erişen her rahatlık, kıymetsizdir. İnsan hiçbir yere hürmet ve edep olmadan ulaşmadı. Onun ulaştığı her yere edep yolundan ulaşıldı.

Bir bağ, nesep olmadan dosta nasıl varırsın? Ey dost! Kişi dostuna nesep yolundan ulaşmaz mı?

Mağribî o hazrete sebepsiz ulaşsın diye, Mağribî'nin sebebini yoldan kaldırdı.

93

(Fâilâtün, fâilâtün, fâilâtün, fâilün)

گوهری از موج بحر بیکران آمد پدید هرچه هست و بود می باید در آن آمد پدید

Sonsuz denizin dalgasından bir cevher ortaya çıktı. Önceden ve şimdi olan her ne varsa ondan ortaya çıkmalı.

İki dünyanın manası onun ışıklarından ortaya çıktığı için, okyanustan bir dalga diğer bir inciye dışarı attı.

Temizliğinden ruh ve beden dünyası meydana geldiği için, bir dalga tekrar okyanustan bir inci dışarı attı.

Dalga, inci, deniz peş peşe hareket ettiği için, dünya da dalga ve inciden meydana geldi.

Dalga engin denizin sırrını çöle bıraktı. Gizli hazine aşikâr oldu, gizli ortaya çıktı.

Ey iz olmadan iz arayan! Zahmet çekme. Çünkü nişansız nişan, nişansızlıktan ortaya çıktı.

Sürekli 'biz' ve 'ben' dünyasından uzaklaşan kimse, sonunda 'bizim'le ve 'benim'le ortaya çıktı.

Dünyada sonsuz denizin dalgasından yüz binlerce sırlar cevheri ve mağfiret incisi ortaya çıktı.

Onu, ondan başkası tanımayacağından, denizin dalgası insan ve ruh suretinde ortaya çıktı.

Deniz, Mağribî'nin kendi dilinden konuşuyor. Deniz, Mağribî için ansızın onun dilinden ortaya çıktı.

(*Feilâtün, feilâtün, feilâtün, feilün*)

دل همه دیده شد و دیده همه دل گردید تا مراد دل و دیده ز تو حاصل گردید

Göz ve gönlün muradı senden hasıl olduğundan, gönül bütünüyle göz oldu, göz de gönül oldu.

Dalganın denizden gönle ulaşması ümidiyle denizin ortası ve sahil yıllarca sakin kaldı. Her ne kadar benim ayım birçok evin etrafını dolaşsa da hiçbir zaman gönlümden ve gözümünden daha iyi bir ev bulmadı.

Saçının ucundaki büklümün divanesi olan gönül, hem de saçının ucunun kıvrımını karşısında akıl sahibi olur.

Gönlüm, yıllarca bir an sana kavuşmak için iki cihanla bağını kesti.

Yıllarca bağ ve zincirler olsa da o bağ ve zincirler de yavaşça son buldu.

Tecrübeli aklın hilesi, aldatması, hikayesi senin hilen hurdan karşısında geçersiz kaldı.

Zülfünün ucundan bana müşkül olsa da yüzünden perdeyi kaldı ki her şey çözülsün.

Gönlüm yüzünün kâmil aynası değilse, yüzündeki nurların yansımalarına hangi şey layık olsun?

Yüzüne yüz gösteren makbul oldu. Talihli olan, senin yüzünün talihindedir.

Her kim bizim kamilimizden dolayı bulduysa, kâmil nazar oldu. Mağribî, dostun nazarından dolayı kâmil oldu.

(*Mefâilün, feilâtün, mefâilün, feilün*)

نخست دیده طلب کن پس آنگهی دیدار از آنکه یار کند جلوه بر اولوالابصار

Sevgilinin basiret sahiplerine cilve ettiği kimseden ilk önce göz, ondan sonra görüşme talep et.

Görmeyen bir kimse seni nasıl görebilir? Bazen yanakta sevgilinin yüzünün güzelliği tecelli eder.

Bütün cihan, onun güzelliğinin ışığında olsa da göz olmayınca nasıl baksınlar?

Gözü olmayan bir kimsenin seni görmekten ne kârı olacak? Duymayan bir kimseye sözden ne fayda var?

Seni gören kimse toz ile dolu olmasın. O toza rağmen yüzündeki temizliği gördü.
Sen onun yüzünden dolayı ayna sahibi olsan da ne fayda! Aynan hep bulanık.
Gel, tevhit cilası ile aynadan şirk tozunu sil ki kir ve pastan temizlensin.
Eğer sevgili senden yüz göstermeni isterse, ruhunu, gözünü ve kalbini ona sun.
Güzelliğinin aynası Mağribî olduğu için, güzel cemalinin yüz bin süsü arttı.

96

(*Mefûlü, mefâîlü, mefâîlü, feûlün*)

ای حسن تو را دیده ما گشته خریدار گر دیده نباشد که کند حسن تو اظهار

Ey güzelliğine bizim gözümüzden müşteri olan! Eğer göz olmazsa güzelliğini kim izhar eder.
Güzellik güneşi dünyanın bütün güzelleri içindir. Pazarın hareketliliği aşıkların gözündendir.
İki dünyada yüzünü gösterecek bir ayna yoktur. Bakanların gözünün dışında bir tecelli yoktur.
Gözü olan o yüz, senin nurunu görmüştür. Hayır, onunla bütün gözler nurlanmıştır.
Göz onda her an bir cemal görmüştür. Göz ondan dolayı her an tazelenir.
Her nazarda başka türlü tecelli etmiştir. Her bir bakışta ondan bir nazar daha bulmuştur.
Gönül sahipleri için göz ve gönül aynasına art arda cilveler ulaşır ancak tekrarı yoktur.
Yüz neden tektir? Bazen ayna çok olunca, çok tecelliler gösterir.
Gayb çadırında gönül ve ruhtan gizlenmiş olan, her sokağın ve çarşının başında apaçık durmuştur.
Cihanda mümin ve kafir kalmasın istersin. Bir lütfeyle de yüzünden perdeyi kaldır.
Hakikaten yüzünden perde düşerse, senden başkasında ne ayn bulunabilir ne de izler.
O sarhoş saki şarabı bu elden verirse, hakikaten dünyada bir tane akıllı gönül kalmaz.
Senin güneşin sırlar mağribinde doğunca, onun parıltısından nurlar maşrıki Mağribî oldu.

97

(*Fâilâtün, fâilâtün, fâilâtün, fâilün*)

دیده سرگردان و نور دیده دایم در نظر چشم در منظور و ناظر لیک از وی بی خبر

Şaşkın göz ve gözün nuru hep bakmakta. Göz bakana odaklı ama ondan habersiz.

Göz, alemi dostun gözüyle görse de o gözün nuru daima nazardan gizliydi.

Dostun zülfü çevganın ucunda durduğu için, gönül, şaşkın ve gafil bir top gibi.

Çevgan topu gibi olan gönül, baştan beri bu meydanda dönüp durmaktadır. Onun zülfündeki çevganın büklümünden ayrı değil.

Bilmiyorum ki alem nedir veya o kimdir? Akıl, nefis, beden, felek, güneş ve ay nedir?

Tüm bu şaşkınlık, kıpırdayış, nur ve sıfatla birlikte felek dönmekten habersiz. Güneşin ayı, güneşten habersiz.

Ey gönül, sevgilinin yüzünü ayan görmek istersin. Kendini saf ve temiz yap, sonra kendine bak.

Sen ayna olduğundan, dost da sende cilve yaptığından dolayı kendi temizliğinde sevgilinin yüzünü görmeli.

Bundan sonra madem matlubun senin dışında değil, öyleyse Mağribî sana kendinden sefer etmeli.

98

(*Feilâtün, feilâtün, feilâtün, feilün*)

اندر آمد ز در خلوت دل یار سحر گفت کس را مکن از آمدنم هیچ خبر

Bir seher vakti sevgili gönlün halvet kapısından içeri girdi, kimseye geldiğimi söyleme, dedi.

Ne zaman senden bir iz bulurum, dedim. İki cihanda senden bir iz kalmadığı vakit, dedi.

Gözüm senin cemalinin ışığını ortaya çıkardı, dedim. Ben sana göz olunca gözün nuru ortaya çıktı, dedi.

Bir an olsun sana nazar edilebilir mi, dedim. Evet, zatında tecelli edince görürsün, dedi.

Sana hiç ulaşılabilir mi, dedim. Kendinden geçen kimse bana ulaşır, dedi.

İki cihanda senin hiç benzerin var mı, dedim. Bir an kendi mana ve suretine bak, dedi.

Ben neyim, sen nesen ve alem nedir, dedim. Ben tohum, sen meyve, alem ağaçtır, dedi.

Dedim: Senin Mağribî'n ona, eğer güneşte varlığın varsa söyle, dedi. Benim yüzümün bir yönü güneştedir, dedi.

Yüzüm tecelli için temiz bir mazhar ister. Cihanda ondan daha temiz bir tecelli yoktur.

99

(*Mefûlü, mefâilün, mefûlü, mefâilün*)

ای آخر هر اول و ای اول هر آخر وی ظاهر هر باطن وی باطن هر ظاهر

Ey her evvelin ahiri ve her ahirin evveli.⁴⁹ O her batının zahiri, her zahirin batınıdır.

Kadehinizden sizden başka kimse içmiyor, can gözünüzüden sizden başka kimse seyretmiyor.

Her müminin gözünde senin cemalinin nurları vardır. Her kafirin sinesinde senin celalinin örtüsü vardır.

İleri gelenlerin suretinde ve alemlerin şeklinde. İnsanın yaratılışında, gören ve yardım eden kimsede (senin celalinin örtüsü vardır).

Senden başka secde eden ve ibadet eden yoktur. Senden başka şahit olan ve zikreden yoktur.

Ona şükredebilmek için bizzat kendi hem nimet veren ve nimetlenen hem nimet ve hem şükreden oldu.

Kuvvetsiz, güçsüz, yiyeceksiz, içeceksiz ve uykusuzum. Ey uyanık, senin tarafına doğruyum. Ey büyüleyici, senin gözündeyim.

O saki, Mağribî'nin üzerine şarap dökünce fani oldu, baki oldu, gâyib oldu, hâzır oldu.

100

(*Fâilâtün, fâilâtün, fâilâtün, fâilün*)

می فرستد هر زمانی دوست پیغامی دگر می رسد بر دل ازو هر لحظه الهامی دگر

Dost hep bir başka mesaj gönderir. Her an ondan dolayı gönle bir başka ilham ulaşır.

Ey şaşkın gönül! Bizden başka bir sevgili bulunamadığı için, bizden başka bir sevgili arama.

⁴⁹ Ayete telmih; Hadîd/3

Onun beni ve zülfü, gönül kuşumuzun avcılığından sonra her an bir başka tuzak ve yem hazırlar.

Ayık olabilmek için, saki her zaman art arda bir başka kadehten başka bir şarap verir. Onun başı ve sonu olmasa da her vakit onda başka bir başlangıç ve başka bir son vardır.⁵⁰

O kendine her an başka bir isim koysa da gerçekte hiçbir isim onun değildir.

Gönül sevgilinin dudağından gelen bir murada nasıl razı olsun? Her nefes ondan bir murat almak ister.

Her kim dünyevi nefsin hevasına ayak basarsa, ilahi cennet mekanına bir başka adım atar.

Onun her kötü sözünde bir övgü bulduğum için, keşke her an bana bir başka kötü söz söyleseydin.

İhsan ve nimete gark olmuş olsak da ondan başka bir ihsan ve nimet isteriz.

Sabah akşam gönül erbabı olan zülfünün ve yüzünün dışında, Mağribî'nin başka bir sabahı ve akşamı yoktur.

101

(Fâilâtün, fâilâtün, fâilâtün, fâilün)

یار ما هر ساعتی آید به بازاری دگر تا بود حسن و جمالش را خریداری دگر

Onun cemal ve güzelliğine bir başka müşteri olmak için, sevgilimiz hep başka bir çarşıya gelir.

Sevgilimiz hiç kimse onu tanımasın diye, daima halvetinden başka bir sevgili şeklinde dışarı çıkar.

Başka şekilde giyinir, başka türlü cilve der. Başka bir şekilde ortaya çıkmak için başka bir yerde tecelli eder.

Cihan nehrinin kıyısında salınan servi boylu, sevgilinin boyundan dolayı her an bir başka yürüyüş ile gelir.

Her an bir başka ayık hal ile onun gözünün sarhoşu olmak için, onun mest gözü, sevgililerin gözünün aynısı olur.

⁵⁰ Ayet telmih; Hadid/3

Yalnız onun zülfünün esiri ve müptelası değilim. Zülfünün saç kılında bir başka esaretlik var.

Her ay yüzlünün çehresinden sevgilinin yüzü can gözüne, bir başka yeni göz görünür. Dünyada bir an konuşmaktan geri durmaz. Her an her dilden bir başka konuşma olur. Onun işi aşktır, kendiyse sevişiyor. Diğer işi, kendine âşık olmaktan başka bir şey değil.

Göz eğer yüzünü yüz kez görse, onu bir defa daha görmek için peşine düşer.

Mağribî, alemin bütün zerrelere dilinden her an onun yüzünün güneşini ikrar ediyor.

102

(Fâilâtün, fâilâtün, fâilâtün, fâilün)

می نماید هر زمان روی از پری رویی دگر تا کشد هر دم گریبان من از سویی دگر

Garibanlarımı başka tarafa çekmek için, her an başka bir peri yüzlüden yüz gösterir.

Gönül cihanın canından el çekmek istemez. Gönül her an başka bir sevgili arar.

O kimse özgürlükten bahsedince, rüzgâr her zaman o uzun saçın bağını çözer.

Her an başka bir perişan yüzü olan kimse, kendi ömründe cemiyetin yüzünü nasıl görür?

Boş mihraba secde etmek için nasıl eğilirse, her an başka bir kaş benim kiblem olur.

Ben tek bir yüz ile yetinince, yüzünün güzelliği bana bir başka yüz gösterir.

O güzel serviyi, tek bir nehrin kıyısında arama. Zira o hep bir başka nehrin kıyısında salınır.

Başka sokakta başka güzellik görmeyi için, onun cilveli güzelliğini görmeye sokağın başına git.

Hiç rengi ve kokusu olmamasına rağmen, onu hep başka bir koku ve renk ile görürüm.

Mağribî'ye der ki: Bizim huyumuza sahip olman gerekiyor. Her zaman sahip olduğumuz huydan başka bir huy mu var?

103

(Fâilâtün, fâilâtün, fâilâtün, fâilün)

از سوادالوجه فی الدارین اگر داری خیر چشم بگشا و جمال فقر و کفرنا نگر

Eğer iki dünyadaki karanlıktan haberin varsa gözünü aç. Fakir ve isyankâr yüzümüze bak.

Böyle bir mecazi küfrün karanlığından, er gibi gerçek küfrün mülküne doğru sefer et. Batıl küfür, mutlak gerçeği kendine giydirmiştir. Maharetli gerçek küfür, kendini hakikate giydirmiştir.

Hakikati kendi kendine giyirdiğin sürece, böyle bir küfür ile bizim küfrümüzden nasıl bir iz bulursun?

Hakikati giyinince o vakit kafir olursun. Kafir olunca o zaman imandan bir haber bulursun.

Küfür pınarından hakiki su içen kimse, Şemr⁵¹ gibi her iki alemde küfür denizinde önde olur.

Hakikat, güneşte tamamen gizlenince ay, güneş isminin zuhurundan ortaya çıkmıştır. Ahmed'in örtüsü nedir? Ahmed güneşte gizlenmiştir. Taha nedir? Güneşin nurunun tamamen ortaya çıktığı yerdir.

Mana ve hakikatlerden faydalanan kişi artık kâf'ı keffernâ⁵² okur ve Tâhâ'dan daha üstün olur.

Ey hassın ve avamın gece gündüz kabul bağındaki kişi! Küfür ve imandan kurtul. Bu manayı göz ardı etme.

Ey oğul! Küfür ve imanı hak yolunun örtüsü bil ve Mağribî gibi ol. Küfür ve imandan geç.

104

(*Feilâtün, mefâilün, feilün*)

ای جمال تو در جهان مشهور لیکن از چشم انس و جان مستور

Ey cihanda cemali meşhur olan, ancak insan ve can gözünden gizli olan!

Yüzünün nuru gözlere yakındır. Lakin onu görmekten gözler uzaktır.

Her ne kadar ayan olsa da karıncanın gözüyle güneşin kursu nasıl görülebilir?

Kör olan parlak nurlu güneşten sıcaklık dışında ne idrak eder.

Hem sende seni görebilir. Hatta gören de sensin, görülen de.

⁵¹ Muin, Muhammed, 'Şemr', *Ferheng-i Fârsî*, C.5, Tahran, 1371, s. 911.

⁵² Ayete telmih; Maide/65.

Bir müddet zikredeni ve zikri, şükredeni ve teşekkür edileni kendim sanıyordum.
Aleme yüzünün güneşi doğunca, kâinatın zerreleri ortaya çıktı.
Cihanda, zülfünün ve yüzünün aksinden küfür, din, karanlık ve ışık meydana geldi.
Dünyada, tatlı dudağın ve fitne koparan gözün fitne ve kargaşa çıkarıyor.
Dünyada Mağribî'yi o göz ve dudak her zaman sarhoş ve mahmur eder.

105

(*Fâilâtün, fâilâtün, fâilâtün, fâilün*)

نیست پنهان حق ز چشم جان مرد حق شناس   گر چه هر ساعت نماید خویش را در هر لباس

Kendini yüz şekilde gösterse de hakikat, hakkı tanıyan adamın can gözünden gizli değil.

Her vakit yâri izlemek için halvetinden dışarı çıkar. Bazen atlas libas, bazen üstü başı yırtık giyer.

Boyuna binlerce giysi giyse de o giysiden dolayı hiçbir bakış onu karıştırmaz.

Şarap renksizdir. Ancak kadeh ve kâsenin uyuşmazlığından dolayı onda çeşitli renkler ortaya çıkar.

Sürekli renksiz ve saf şarabın gerekirse, gözünü sakinin rengine boya. Kadeh ve bakır tasa değil.

Yüzü yansımasından belki görünür diye her an binlerce aynaya yansır.

Onun güneşi cümle alemin zerresinin dilinden kendi varlığına şükrediyor ve hamd ediyor

Bu gördüğün alemin kesretinden her biri birliktir. Bu vahdetten sonra o vahdet ile mukayese edebilirsiniz.

Alemin zerresinin varlık nuru, sonsuza dek kendi varlığına hem şükrediyor hem hamd ediyor.

Kâinatın tüm zerresinin varlık nuru, ayın güneşten faydalandığı gibi Mağribî'den faydalanıyor.

Tevhit evinin temeli yokluk üzerine olunca bu temel, yokluk dışında sayılamaz.

Onun vahdet köyüne yol bulmak istersen, kendinden yani candan, gönülden, akıldan ve hislerinden geç.

(*Mefâilün, feilâtün, mefâilün, feilün*)

طریق مدرسه و رسم خانقاه میرس ز راه رسم گذر کن طریق و راه میرس

Medresenin yolunu ve tekke adetini sorma. Adet yolundan geç ve yolu sorma.
Yokluk yolunu öne al, güzelce git. Arkadan bakma, öndekinden başkasını sorma.
Mezardan dışarı bir adım atınca, padişahın ilahi ağılından başka bir şey sorma.
Şahın gölgeliği dizgin olunca ve gücünü hareket ettirince, sen artık padişahı ordudan ve askerden sorma.
Yokluk zevkini yokluk ehline sor. Mal ve makam tutkunu o kimseye sorma.
Ayağı sıdk ile koyunca ve terk edince külahını çalarlarsa, külaha sorma.
Ey dost! Senin haline bürünmediğim için, artık halimin hakikatini şahit olana sorma.
Ey dost, Mağribî sana özür dilemek için gelince lütfunla bağışla, özür dileyenin hatasını sorma.
Onun varlık günahını temizle, temizleyince de varlık günahını artık günaha sorma.

(*Fâilâtün, fâilâtün, fâilâtün, fâilün*)

می کند بر دل تجلی مهر رویش هر نفس تا که گردد نور ماه دل ز مهرش مقتبس

Gönül ayı ışığını yüzünün güneşinden aldığı için, yüzünün güneşi her an gönle tecelli eder.
Güneş ve alem ona gölge eder. Güneşe yüzünü dönünce gölge geride kalır.
Alem diye bildiğim o şey, onun güneşinin gölgesidir. Hakikatte gölge ve güneş tek bir şeydir.
Cihanda senden başka bir kimse yok. Hiç kimse onun gibi olamaz, sen kimse gibi değilsin.
Sinek Anka'yı kendi gözüyle ayan görse de Anka'yı gören göz sineği tanıyacak değil.
Gözünü aç, Halilullah sofrasına otur. Dostluk sırrından bir pay ara, ekmek ve mercimekten değil.
Ey kafesteki bülbül! Gül bahçeleri çoğalıyor. Kafesteki bir kuşa ne zamana dek gül bahçesinin hikayesini anlatayım?

Yetişkinlerin lokmasını bebeğe vermek yakışmaz. Sultanın sırrını bekçiye söylemek asla yakışık almaz.

Ey Mağribî! Ne zamana dek denizin sırrını katreye, böyle sözleri esirin muhafızı olan kişiye söyleyeceksin?

108

(Feilâtün, feilâtün, feilâtün, feilün)

چه مهر ست آن نمی دانم که عالم هست ذراتش چه چهرست آن نمی دانم که آدم هست مر آتش

Bilmem nasıl bir güneştir? Onda alemin zerrelere var. Bilmem nasıl bir yüzdür? kuşkusuz ademin ateşi var.

Bazen tamamen inkâr eder, bazen kabul ederim. Ben ispat ve inkâr arasında şaşkın ve hayranım.

O, mum olursa ben ona kelebek olurum. Lamba olursa, ben de mecburen kandil olurum.

Ben onun zatında yok olduğumda sıfatını nasıl bileyim? Zatında yok olmayan kimse bilir ancak onu sıfatını.

Onu onun Lat ve Uzza'sı yapan, onu İsa'daki Hızır yaptı. Bu yoldaki kafir ve Hristiyan ondan dolayı kafir ve Hristiyan oldu.

Onun zat ve sıfatını ayan görürsen, ufukların ve ruhların kitabında tüm ayetlerine tekrar bak.

Ey can! Musa'nın halinden, İmran'dan, Tûr dağından ve onun buluşma yerinden haberdar olmak için, gönül Tûr'una gel.

Sana buluşma zevkinden kim haber versin? Senin meylin tamamen huriye ve onun cennetinin lezzetlerinedir.

Ey Mağribî! İnsanda bedenden başka bir şey görmezsin. Çünkü o topraktan, sudan, havadan ve ateştedir.

109

(Feilâtün, feilâtün, feilâtün, feilün)

دل من آینه توست مصفا دارش از پی عکس رخ خویش مهیا دارش

Gönlüm senin aynandır, onu temizle. Yüzünün yansımından sonra onu hazır et.
Senin güzel yüzüne güzel bir ayna olmalı. Güzel yüzün için onu güzelleştir.
Kendisinde ‘ben’ ve ‘biz’ şekli olana yazıklar olsun. O senin nakşının ardından ‘biz’
ve ‘ben’ şekline bürünür.
Kavga ve kargaşa ile dolu olan bir halvet hoş değil. Onu yaygara, kargaşa ve kavgadan
boşalt.
Kendi yüzünü temaşa etmek için, nazargah ve temaşa için onu temizle.
Zülfünün ucundaki çevgen bir top olduğu için, onu başsız ve ayaksız bir top sıfatına
bürü.
Bazen ona Vâmık’ın gözünden daha istekli ol. Bazen ona Azrâ’nın çehresinden daha
âşık ol.
Eğer sahil olursa, dalgasız olur. Bir deniz olursa inci ve mercan dolu olur.
Ey Mağribî! Sevgilim daima tek ve biriciktir. Senin gönlün onun ortaya çıktığı yerdir,
tek ve biricik ol.

110

(*Mefâilün, mefâilün, mefâilün, mefâilün*)

دلا گر دیده ای داری بیا بگشا به دیدارش ز رخسار پری رویان بین خوبی رخسارش

Ey gönül! Bir gözün varsa gel, onu görmek için aç. Yüzünün güzelliğini, peri
yüzlülerin çehresinden gör.
Peri yüzlülerin güneşine binlerce müşteri var. Ona müşteri isen kendini ver ve onu
satın al.
Sevgili vahdet halvetinden çarşıya geldi. Temaşa etmek için çarşıya gel ve onun
çarşıdaki oyununu gör.
Sevgilim halvette nazar etmeyi seviyor. Ona bakanları görmek için halvetten çöle
geldi.
Bir göz elde edersen, sevgiliyi bazen sevgili şeklinde bazen yabancı kisvesinde
görebilirsin.
Sevgililerin yüzünde onun yârinin çehresi görüldüğü için, o yüzden gönlüm hep bir
sevgiliye meylediyor
Bir köle padişahlığı sever, bu sebeple yoksul olur. Aşkıyla övünür ve bundan utanmaz.
Akıllı bir halde iken akıllı, beni perişan eder. Ey ebedi saki! Bir an aklını bırak.

Ey Mağribî! Batı ve doğu olmadan onun güneşinin ışıklarını görmek için, doğudan ve batıdan yüksel.

111

(*Mefûlî, fâilâtî, mefâilî, fâilîn*)

چون دل فکند پیش تو خود را می فکنش او خود شکسته است ازین بیش مشککش

Gönül senin önüne kendini atınca, onu uzaklaştırma. Kendisi kırılmış, onu daha fazla kırma.

Sevgilinin zülfünün ucu benim gönlüme yerleşince, onun menzilini, sığınağını ve meskenini unuttum.

Gönül, seni hatırlayarak meşgul olduğu o şeyi sanki benden dolayı hatırlamıyor.

Yükseklerde uçan, yuvası olan bu can kuşu, bir ömür onun yuvasından uzak düştü.

Zavallı, yem için havadan yere kondu. Boynu, kanadı ve tüyü tuzağa esir oldu.

Bu çayırın kuşları bütün gece seher vaktine dek gürültü içinde onun için feryat etti.

Gül bahçesinden böyle bir külhana düştü. Bu yüzden o külhana hapsoldü.

Ey can, gönül beden dostluğundan usandı. Benim gece gündüz onunla hep bir çekişmem vardır.

Ey yâr! Can andelibi kafesin esiri olunca, bazen ona gül bahçesinden bir esinti gönderir.

Dimağından gül esintisi geçince, gülün vuslatını ve zambağın sözünü hatırlar.

Olur ki, beden kafesinin arzusunu kırmazsa, Mağribî'nin ruh kuşu onun sığınağına gelir.

112

(*Fâilâtün, fâilâtün, fâilâtün, fâilîn*)

ما شراب عشق از جام ازل کردیم نوش تا ابد هرگز نخواهیم آمد از مستی به هوش

Biz aşk şarabını ezel kadehinden içtik. Sonsuza dek sarhoşluktan idrake gelmeyeceğiz.

Akıl kulağına canımızın canından bir ses geldi. Şimdiye kadar o sese kulak verdik.

Semadan ve elest gününün nağmesinden söz et. Bizim canımız bir an feryat ve gürültüden yoksun değil.

Ey saki! Onun ateşinin kıvılcımından bir şarap ver. Gönüller, şarap küpü gibi sıcaklık ile coşup kaynamaya başlar.

Bir şarap için yüzlerce yol rehin aldı. Sevgilinin huzurunda pirimiz kendini satıyor. Sevgili her an bir şekilde yüz gösterir. Onu şekillerin içinde tanımak için adam olmalı. Alemin çokluğu onun vahdet yüzüne perde oldu. Onun yüzünü çeşitli şekillerle gizledi.

Kim iki alemin yükünü omzundan indirirse, sevgilinin huzurunda kendi yükünü nasıl bulabilir?

Sevgili, Mağribî'nin dilinden konuşuyor. O konuşmadan dolayı bir müddet sustu.

113

(Mefûlü, fâilâtü, mefâilü, fâilün)

نقشی بیست دلبر من بر مثال خویش آراستش به زیور حسن و جمال خویش

Sevgilim, kendi benzerini tahayyül etti. Onu, kendi güzelliğinin ve cemalinin süsüyle süsledi.

Sevgilim, hayalindeki o şekli, kendine secde etmesi için vücuda getirdi.⁵³

Kâinatın toplamından bir ayna yaptı. Onda kendi cemal ve celalinin yansımaları görüldü.

Güzellik defterindeki gönül aldatan şiirinden, kendi yüzündeki çizginin ve benin sıfatını bir araya getirdi.

Güzel ahlakından bir defter derledi. Hasletlerinin güzelliğinden bir mecmua yaptı.

Cihanda onun ahvalinden kimsenin haberi yoktu. Cümle cihanı kendi haline agah etti. Mağribî'de kendi konuşma kuvvetini görünce, hikayesini Mağribî'ye baştan sona anlattı.

Papağan kendinin benzerini aynada gördü. Her ayna kendinin benzeri ile konuşur.

Bir şey sordu. Ondan başka kimse olmadığı için soruyu kendi sordu, cevabını da kendi verdi.

⁵³ Ayete telmih; Bakara/34, Tâhâ/116.

(*Mefâilün, feilâtün, mefâilün, feilün*)

مرا ز من بستان دلبرا به جذبه خویش که نیست هیچ حجابی مرا چو من در پیش

Ey sevgili! Önümde bana benim gibi perde olmadığı için cezben ile beni benden al. Beni kendimden ve kâinattan kendinle birlikte o tarafa çek. Çünkü orada her şey tatlıdır, burada ise her yerde diken vardır. Seninle dost olduğum için kendime düşmanım. Kim seninle dost olursa kendisine düşman olur. Yokluk yolu dervişlik yolundan daha iyi olduğundan, bana yokluk yolunu göster. Varlığım önümden ve arkamdan yoluma engel olduğu için, kendimden bir adım dışarı nasıl çıkayım? Ben senden hiçbir şekilde uzak değilim. Ama tedbirli akıl, beni senden uzağa atıyor. Benden iyilikle ayrılman mümkün değil. Bir kimse kendi gölgesinden nasıl ayrılır? Gölge, tüm şekillerden dolayı şahsa itaat ettiği için, din ve mezhep nedir diye ona sorma. Ey dost! Ben senin gölgen olduğum için bana lütfeyle de azdan, çoktan hiçbir hesap sorma. Ey Mağribî! Sen hem dert hem deva hem de yaranın merhemi olduğun için derdinin devasını dışarda arama.

(*Mefâilün, mefâilün, mefâilün, mefâilün*)

مرا از روی هر دلبر تجلی می کند رویش نه از یک سوی می بینم که می بینم ز هر سویش

Her sevgilinin yüzünden bana onun yüzü tecelli ediyor. Değil onu sadece bir taraftan görmek, her taraftan görüyorum. Ay yüzünün zülfünün yuları her an beni bir tarafa doğru çekiyor. Zira o her bir kılın ucunda, onun kılından başka bir şey görmüyorum. Onun büyüğü gözü, gözüme nasıl efsunlu bir şarkı söyler bilmem. Onun büyüğü gözünden başka bir şey gözüme görünmez.

Yüzündeki nurun parıltısı bana rehber oldu. Yoksa onun kara kıyafeti beni o tarafa nasıl götürsün?

Her ay yüzünün kaşında, onun kaşından başkasını görmediğim için, o yüzden hep güzellerin kaşına bakıyorum.

Onun gönül alan sevgilisinin yüzündeki aydınlık, gözün nurunu artırır. O Hintlinin siyah beni süveydayı hatırlatır.

Bütün ağaçlar dans etmekte ve vecd halindedir. Belki sabah rüzgârı gül bahçesine onun kokusundan bir koku götürmüştür.

Yüzünün parıltısı güneşin her bir zerresinden görüldüğü için, Mağribî'nin önünde her bir zerre ondan dolayı meşrikî olur.

116

(Mefâilün, feilâtün, mefâilün, feilün)

تویی خلاصه ارکان و انجم و افلاک ولی چه سود که خود را نمی کنی ادراک

Esasların, yıldızların, feleklerin özü sensin. Ama ne fayda, kendini idrak etmiyorsun. Sen beden garbına gizlenmiş can meşrikînin güneşisin, sen toprağa ve çamura düşmüş saf cevher ve incisin.

İlahî, pak zatın aynası sensin. Ancak ne fayda, asla aynayı temizlemezsin.

Tüm cihanın varlığından maksat sensin. Sen olmasan felekler de olmazdı.⁵⁴

Bütün cihan seninle mutlu, sevinçli ve güleç. Niçin sürekli üzüntülü oturuyorsun?

Bütün cihan seninle meşgul ve sen kendinden gafilsin. Herkes senin gafletinden korkuyor da sen korkusuzsun.

Kurtuluşun sana bağlıdır. Ve helakın da senin elindedir. Ancak sen yine kurtuluşun helaktan olduğunu bilmiyorsun.

Sen geniş ışığın aynısı ve denizin dalgasıdır. Çerçöpün karanlığı olma, böyle yapma.

Mağribî gibi kâinattan azat olursan, tek bir adım ile balıktan balıkçı olabilirsin.

117

(Mefâilün, feilâtün, mefâilün, feilün)

---

⁵⁴ Hadis-i kutsi.

نظرت فی رمقی نظرة فصار فداک وصلتنی بوجودی وجدت ذاتک ذاک

Bakıştaki derinlikte senin kurtuluşuna baktım. Varlığınla bana ulaştın, o vakit buldum. Ortaya çıkışına baktım, ondan başkasına şahit oldum. Varlığa baktım, senden başkasını buldum.

Muhabbet ve rıza üzerimize parladığında, senin gözünde o parlaklığı buldum.

Senin yüzünü her ayna tamamen göstermediği için, her bir ayna eksiksiz, safi ve temiz olmalı.

Ondan dolayı iki dünyanın tamamına ayna olan benim. Kendini onda eksiksiz idrak eden sensin.

Senin cana can katan yüzünün cilvegahı olan beni, kendi eliyle toprak ve çamurdan acımasızca çıkardı.

Sana kavuşmak için daima sevinçli olan kimse, ayrılığından dolayı kederli olmayı reva görmez.

Beni naz ve niyaz ile eğittiğinden dolayı, helakım için değil kurtuluşum için öldürme.

Senin nurun olan beni nasıl ateşte düşüneyim. Kim ateşinden korkarsa çerçöptür.

Mağribî'nin bütün korkusu düşmandan dolayıdır. Yoksa bütün cihan dost olsa dosttan ne korku!

118

(*Mefâilün, feilâtün, mefâilün, feilün*)

بیا کہ کردہ ام از نقش غیر آینه پاک کہ تا تو چہرہ خود را بدو کنی ادراک

Gel, kendi yüzünü onda idrak etmen için, aynayı yabancı şekillerden temizledim.

Bana nazar etmezsen aynaya nazar et, kendin misliyle bensin. Nasıl çer çöpe bakarsın?

Bütün bu akıllar, nefisler, unsurlar ve felekler senin cana can katan yüzünün aynası olsa da,

Hüzünlü, gönülsüz, zavallı gönlümün dışında, seni sana olduğun gibi göstermez.

Eksiksizliğin, latifliğin, saflığın ve temizliğin mazharı olan yüzünün bütününü onda görebilirsin.

Neden temizlenmiş gönlümden geçmiyorsun? Eğer geçersen onda senden başkasını bulurum.

İçinden geçersen kendinden başkasını bulamazsın. Yakınlığından dolayı değil sığındığın yer olduğu için o kalbi yoklarsın.

Tüm kâinatın nüshası olan bana, toprağa düşmeyi ve hakirliği reva görme.

Senin denizinin içindeki dalgayım, çer çöp olmadığım için, sahile atsan da tekrar denize gelirim.

Zuhur edişin benimledir ve benim varlığım senden dolaydır.

Sen aydınlık güneşsin ve Mağribî de gölge. Gölgenin varlığı ve yokluğu güneşten dolaydır.

119

(Fâilâtün, fâilâtün, fâilâtün, fâilün)

بر دل ریشم لبت دارد بسی حق نمک   گر پیرسی ز اشک خونینم بگوید یک به یک

Benim yaralı gönlümde senin tuzlu dudağının çok hakkı var. Kanlı gözyaşıma sorarsan bir bir söylesin.

Alemde, dünyanın göz bebeği insanlıktır. Sen, insanlar için göz bebeği yerine can gözüsün.

Ey gönül! Hızır'ı görmek istersen onun yüzündeki çizgiye bak. Onun lâl dudağını emmen gerekirse ab-ı hayvana bak.

Benim solgun yüzümün sevgilinin gül renkli yüzü gibi olması için, ey kanlı gözyaşı madem yanağıma akmıyorsun, damla.

Yüz göster ki tamamen önünden kalkayım. Zira huzurunda hiç şüphesiz yakîn kalmaz. Ayarı bozuk olan kalp, mihenk taşında rezil olacağı için, sevgiliye kin ve düşmanlıkla dolu bir gönül ile varılamaz.

Felek onun güneşinin önünde zerre gibi olana dek, ayın üzerinden örtüyü kaldır. Kendi yüzünü göster.

Ey gönül! Onun yanağını kendi nefesinde açıkça görürsen, meleğin secde ettiği âdem neden dünyadan geri dönsün.

Bu varlık levhasında Mağribî harf-i zaid oldu. Ey dost! Levhadan harf-i zaidi kazımak gerek.

120

(Mefâilün, mefâilün, feûlün)

Ne güzel! Gönül hanesinde oturmuş, gönül köşkünü baştan başa tutmuş.
Sen iki alemin gözünden gönül viranesine gizlenmiş bir hazinesin.
Kalbim sensiz yaşayamaz. Hem cansın hem gönlümün sevgilisi.
Gönül aşığı senin gönül ayağında, zülfünün ucundaki zincire yakalanmış.
Gönül, senin mumunun kelebeği olunca, gönül kelebeği feleğin mumu oldu.
Alemin ona gölge olduğu can Ankâ'sı gönül yemi için tuzağa düştü.
Saki gönle çok şarap doldurdu. Ama gönül kadehi dolmadı.
İki alemin ötesi viranelerdir. Gönül meyhanesi daima orasıdır.
Gönül efsanesini duymadıysan gel, meyhane rintlerinden dinle.
Gönlüm Mağribî'den bağını kopardı. Bazen kendi olur, bazen gönlün yabancısı.

121

(*Mefâilün, feilâtün, mefâilün, feilün*)

اگر چه پادشه عالمم گدای توام تو از برای منی و من از برای توام

Cihan padişahı olsam da senin kölenim, sen benden dolayı varsın ben senden dolayı varım.
Senin efendinin kölelerinden bir köle olan cihan, bana feda oldu. Ben de sana feda oldum.
Cihan an be an zat ve sıfat ile benim gıdamdır. Zira ben bu zat ve sıfat ile senin gıdanım.
Sana perde ve engel olduğumdan dolayı, senin zatın bana hep gizlidir.
Senin büyüklüğünden dolayı yüce, bir araya toplanmış isimler, hocamın hırkası ve elbisem bana senin azametindir.
Alem, kıyamet günü bana doğru bakmasın. Meydanın ortasında hem sana gölgelik hem de senin sancağınım.
Cana can katan yüzünün aynası olduğum için, bana nazar et ki kendi yüzünü göresin.
Kendi yüzünü görmek istiyorsan, hakikatle bana bak. Zira senin yüzün benim.
Cümle cihan bana zahir olduğu için sen, bana bak. Çünkü senin cihanı gösteren kadehin ve tecellin benim.

Mağribî dün gece cihanın can kulağına şöyle dedi: Beni tanı, çünkü ben Hüdâ'nın mazharıyım.

Şefaetim olmadan hakkıyla nasıl yol bulursun? Sana yol gösteren ben olduğum için benden el çekme.

122

(*Mefâilün, mefâilün, feûlün*)

ز چشم مست ساقی من خرابم نه آخر بی خود از جام شرابم

Yalnızca şarap kadehinden dolayı kendimden geçmiş değilim. Ben sakinin sarhoş gözünden harap oldum.

Onun saçının parıltısını gördüğüm andan beri, saçı gibi gece gündüz kıvrım kıvrım parlamaktayım.

Bazen dönme dolabın çarkı gibi inlemekteyim. Bazen şaşkınlıktan su değirmeni gibiyim.

Ciğerde hiç su kalmayınca, gözümden gözyaşı yerine kan akıyor.

Senin aşkın beni böyle yitirdi. Eğer ben kendimi ararsam bulamam.

Senin aşkın beni benden yok etti. Zira kendimden dolayı çok azap içindeyim.

Aşkın olmadan hiçbir şey bulamayacağım için, şimdi aşkınla işte böyle ebedi oldum.

Şimdi Mağribî'den tamamen kurtuldum. Çünkü benim güneşim şarktan doğdu.

123

(*Fâilâtün, fâilâtün, fâilâtün, fâilün*)

یار تا من هستم از خود با خیر نگذاردم تا ز من باقی بود اسم و اثر نگذاردم

Bana kendinden bir haber vermeyen yar, benlikten ebedi olsun diye, bende iz ve eser bırakmadı.

Benden 'biz' ve 'ben'i tamamen almadıkça, başka bir şey yapmama geçit vermedi.

Onun yolunda kendimden geçmeme rağmen, yer gök gibi alt üst olmama izin vermedi.

Kendime perdeliyim. Bundan daha fazla kendinden başka bir perdeye izin vermediği için ümidim var.

Ben tüy ve kanat takma hevesinde olsam da kanatsız bana geçit vermeyeceğine dair ümidim var.

Onunla konuşma ve görüşme dergahında bir an mumsuz ve gzsz vakit geirmediğimi yakinen biliyorum.

İnsanın aynısı olduğum ve bakışı bir kenara bıraktığım için göz bebeğim bana o sebeple insan ismini vermiştir

Diğer köleler bana avarelikten geçit vermediği için, Mağribi gibi onun kölesi oldum.

Yüreğimin içine düşen aşk ateşidir. Beni mum gibi baştan başa yakmasın diye vazgeçtim.

124

(Feilâtün, feilâtün, feilâtün, feilün)

دیده ای وام کنم از تو به رویت نگرم   زآنکه شایسته دیدار تو نبود نظرم

Seni görmeye layık bir nazarım olmadığı için, senden bir göz borç alıp yüzüne öyle bakayım.

Sana hep başka bir yüz ile cilvelendiği için, her an sana başka bir gözle bakarım.

Gözümün nuru ve göz bebeğim olduğun için, gözümün zahirinden kendi yüzüne bakan sensin.

Kim onun köyüne iz ve eser olmadan yol bulursa, iz ve eser olmadan yol bulamayan beni buldu.

Benden biz iz olduğu sürece senden bir iz bulamam. Keşke iki cihanda hiçbir izim olmasaydı.

Senin şansına kolum kanadım olmadığı için, köyüne uamam.

Can bahşeden kokun seher rüzgarının yoldaşıdır. O sebepten ölmüş nefeslere seher yeliyim.

Sevgili, seher vaktinde gönlüme düştü. Senin gönlüne cilve edenler gibi yol bulayım, dedi.

Ey Mağribi! Gönül aynasını iki cihanın tozundan temizle ki hep ona bakayım.

125

(Feilâtün, feilâtün, feilâtün, feilün)

گه چو چنگم بز و گاه چو نی بنوازم که به هر ساز که سازی تو مرا، می سازم

Bazen beni harp gibi çal, bazen ney gibi üfle. Senin beni var ettiğin her saz aleti ile var olurum.

Sen üfledikçe ben ney gibiyim, sen beni üflemeyince cansızım. Benim sesimden hiç kimseye sevinç ulaşmaz.

Bana ettiğin kibir ve nazdan iftiharım. Bil ki bütün aşıklar arasında naz ediyorum.

Benden daha iyi bir aşık nerede ona danışayım? Senden daha iyi bir sevgili nerede ona ulaşayım?

Senin güzel yüzüne bakınca, sevgililerin bütün güzelliği nazarıma gelir.

Her an sende başka bir güzellik görürüm. O yüzden seninle her an başka bir muaşaka ediyorum.

Doğan kuşundum, senin elinden uçtum. Sen beni tekrar çağırınca senin eline gelirim.

Senin gül bahçenin ve bostanının bülbülü benim. Sen beni uçurunca gül bahçene gelirim.

Mağribi başlangıcına bitişik olan son noktadır Gördüm benim başlangıcım olan sonum orasıdır.

126

(*Fâilâtün, fâilâtün, fâilâtün, fâilün*)

دلیری دارم که در فرمان او باشد دلم همچو گویی در خم چوگان او باشد دلم

Gönlümün elinde olduğu bir sevgilim var. Gönlüm, onun çevganının ucundaki bir top gibidir.

Her zaman her yerde gönlümü kazanmak istiyor. O yüzden gönlüm hep onun avaresi olur.

Hiç kendine gelmez. Ne zamana kadar gönlüm böyle iniltili, perişan ve onun hayranıdır diyeceksin?

Bazen onun gezintisi alem meydanını daraltınca, gönlüm onun gezdiği meydanda günahsız olur.

Gönül her zaman her şekilde yükselmek ister. Gönlüm onun inci, mercanı ve cevheri olur.

Gönlüm onun mercan incisinin denizi olduğu için, gönül denizinden onun mercan incisini ister.

Gönül, bir misafir için tecelli sofrası kurar. Gönlüm her zaman o misafir için o olur.

Sonsuz denizi dalgalanınca, gönlüm onun sonsuz denizinin sahili olur.

Gönlüm daima onun ummanı ve denizi olduğu için, Ey Mağribî! Dalga ve sahille ilgili bundan daha fazla bir şey söyleme.

127

(Mefâilün, mefâilün, mefâilün, mefâilün)

گه از روی تو مجموعم گه از زلفت پریشانم   کزین در ظلمت کفرم وزآن در نور ایمانم

Bazen senin yüzünden dolayı tümüyüm, bazen zülfünden dolayı perişanım. Bu yüzden karanlıkta küfür, ışıktaki imanım.

Zülfünün ve beninin sevdasından bir an yoksun değilim. Bazen avaresi, bazen perişanıyım.

Bana küfür ve din konusunda fazla bir şey söyleme. Zira zavallı ben, onun yüzünden başka bir şey görmüyor, kılından başka bir şey bilmiyorum.

Zünnar bağlarsam, onun arzusuyla olsun. Kibleyi değiştirirsem, onun yüzünün hatırına olsun.

Mescid-i Aksâ'da da manastırında da olsam matlubum sensin, maksudum sen, mabudum sensin, secde ettiğim sen.

Madem ki benim şaşkın olduğumu görüyorsun, nasıl bende edep arıyorsun? Madem hayran olduğumu biliyorsun bana neden yol soruyorsun?

Kendimden bezdiğim için ve kendimin delili olduğum için, ey ebedi saki gel ve bana şarap ver.

Ben o güce nereden sahibim ki kadehi elimde tutayım. Gel ey saki, kadehimi kır.

Sen Mağribî'nin güneşisin. Gölge sende kaybolduğu için, senden böyle ortaya çıkar.

Ey güneş, benim ışığımın doğ.

128

(Fâilâtün, fâilâtün, fâilün)

بر دو عالم پادشاهی می کنم   گرچه از ایزد گدایی می کنم

Allah'ın kölesi olsam da iki aleme padişahlık yapıyorum.
Ben cihan padişahı, hakkın bendesiyim. Ondan dolayı cihana reislik yapıyorum.
Semayı zemin gibi yaptım. Şimdi yeryüzüne semalık yapıyorum.
Şimdiye kadar önderlik edeyim diye iki cihanı da ardımda bıraktım.
Yaralılara panzehir veriyorum. Esir olanlara kapı açıyorum.
Senin hazinene rehberlik ettiğim için, beni fakir ve müflis sanma.
Ey Mağribî! Solgun ölüye ruh bahşedip, canına can katıyorum.
Dünyadan ayrı olsam da aleme bir yönden bağlanıyorum.
Kâinata yabancılıktan sonra bazen onunla arkadaşlık ediyorum.

129

(*Mefâilün, feilâtün, mefâilün, feilün*)

منم که روی تو را بی نقاب می بینم   منم که بی شب و روز آفتاب می بینم

Yüzünü perdesiz gören benim. Gece gündüz demeden güneşi gören benim.
Cemalini perdesiz görmem için yüzünden örtüyü kaldıran sensin.
Bunu uyanıkken görebilmek çok acayip. Her nasılsa ben bunu uykuda görüyorum.
Senin sonsuz denizinde, iki cihanın da misalini kabarcık gibi gören benim.
Cümle cihanın hayalini gözünün nuruyla yakîn görüyorum, hakikat denizinin kenarında serap görüyorum.
Madem kendimi zat, naat ve sıfat ile suyun kendisi olarak görüyorum, öyle ise bilmem, ne sebepten susuzum?
Ben kendimi tamamen şarap olarak gördüğüm için, alem benden dolayı sarhoş olursa ne acayip.
Beni hiçbir kitaba havale etme artık. Ben kendi hakikatimi kitap görüyorum.
Ey Mağribî! Gönül nasıl bir şarap içti ki, ben onu senin mest olmuş nergisin gibi harap görüyorum.

130

(*Feilâtün, feilâtün, feilâtün, feilün*)

صنما هر نفسی بر گذرت می بینم بر دل و دیده و جان جلوه گرت می بینم

Ey sevgili her an senin geçtiğini görüyorum. Gönülde ve can gözünde senin cilvelerini görüyorum.

Bana her an yüz kez cilve etsen de hep başka bir güzelliğini görüyorum.

Evinden hiç dışarı çıkmadan da seni hep yolculukta ay gibi görüyorum.

Parlayan felekte ve gönül semasında seni bazen güneş, bazen ay gibi görüyorum.

Seni aydan ve güneşten daha parlak görüyor olsam da ortaya çıkma amacından dolayı daima gizlisin.

Nazardan gizli olsan da gözde seni gözün nuru gibi gördüğüm için, gözümü nurusun.

Geçen her vakit nazarımda seni yüz güzel kisvesinde gördüğüm için, gözden saklı değilsin.

Ey Mağribî! Seni hep beşer libasında görsem de sen melekten ve felekten daha yüksektesin.

131

(*Feilâtün, feilâtün, feilâtün, feilün*)

معنی حسن تو در صورت جان می بینم عکس رخسار تو در جام جهان می بینم

Ruh sureti içinde güzelliğinin manasını görüyorum. Yüzünün aksini cihan kadehinde görüyorum.

Sevgililerin güzellik defterini gözümün önüne getiririm. Her sayfada senden bir iz ve isim görüyorum.

Her bakıştan gamzene nazar edince, yanağının güzelliğine bakanları görüyorum.

Ağyarın gözünden gizlensen de seni ağyarın gözünden apaçık görüyorum.

Seni o göz ile görebilmek için her zaman yüzünden bir göz borç alıyorum.

Gölgen olduğum için, gece gündüz gölge sıfatı ile kendimi senin ardından koşarken görüyorum.

Bazen gizli birinden aşikâr olursun, bazen aşikâr kişilerden gizlendiğini görüyorum.

Sen yakınsın ve bütün cihan zan. Yakınlığın zandan olduğunu görelî bir müddet oldu.

Ey Mağribî! Sen beni, benden bana ve bende gör. Ne zamana kadar seni diğerlerinde görüyorum, diyeceksin.

(*Feilâtün, feilâtün, feilâtün, feilün*)

من که در صورت خوبان همه او می بینم تو میندار که من روی نکو می بینم

Güzellerin suretinde hep onu görüyorum. Sen güzel yüz gördüğümü sanma.

Bizim gözümüzde hiçbir zıtlık yoktur, yüzlerin hepsi vardır. Sen baş görüyorsun, ben yüzün tamamını görüyorum.

Göz nereye baksa onu görüyor. Onu görsem de cümlesini onda görüyorum.

Sen bir taraftan ona bakıyorsun, ben her taraftan bakıyorum. Sen bir yönden görüyorsun, ben onu tüm yönlerden görüyorum.

Kadeh ve şarap testisi olmadan içtiğim şey ebedi şaraptır. Kadehte ve testide gördüğüm şey sakinin yansımasıdır.

Bazen onu cümleyle, bazen cümleyi onunla biliyorum.

Seher rüzgarından dolayı senin gül bahçenin kokusunu duyuyorum. Irmağın kıyısında bahçedeki serviyi görüyorum.

Ey Mağribî! Halvette talep ettiğin o şeyi her cadde ve sokağın başında ayan görüyorum.

(*Mefûlü, fâilâtü, mefâilü, fâilün*)

ما از میان خلق کناری گرفته ایم و اندر کنار خویش نگاری گرفته ایم

Biz halk içinden uzaklaştık. Kendi köşemizde bir sevgili tuttuk.

İlk kez eteğimizi tüm cihana serdik. O zaman sıdk ile yârin eteğini tuttuk.

Gönül ve can şahininin rızkı ve kuvveti için, yüce kuş cennetinden bir avcı tuttuk.

Nokta misali karar etmek için, yıllarca pergel gibi perişan olduk.

Kendi canımızı kuşatmak için yüz defa beden kalesinden dışarı kaçtık.

Toz içinde bir adama ulaştık. Toz toprak içinde bir adam tuttuk.

Bir süvarinin ardından yaya olarak koştuk. Sonunda süvarinin dizginini tuttuk.

Mağribî'nin elinden hiçbir iş gelmemesine rağmen, onu sevgilinin ardından bir sevgilide tuttuk.

(Mefûlü, fâilâtün, mefûlü, fâilâtün)

ما سالها مقیم در یار بوده ایم اندر حریم محرم اسرار بوده ایم

Biz yıllarca sevgilinin yanında idik. Haremde sırlara mahrem idik.

Yârimizle sevinçli ve mutlu idik. Gönül muradına zahmetsiz ve meşakkatsiz yabancı idik.

Harem'de ibadete çekilmiş, Kabe'de münzevi idik. Vadinin yolunu kesmeden zalim olmuşuz.

Bu dar, kâinat kafesi ortaya çıkmadan önce, biz sevgilinin gül bahçesinin andelîbi idik.

Böyle bin yıl yüce fezanın zirvesinde, kolu kanadı olmayan kuşlar idik.

Onun zat esmasının tecellilerinden daha yüce, zuhurundan ve izharından daha yüksek idik.

Hem tüm çağlar ile varlıkta idik. Hem tüm yollar ile zuhurda idik.

Hem dairelerin varlığının temeli olan nokta idik. Hem dairenin noktasında dönen idik.

'Biz' ve 'siz'siz neredendik, kimdik, nasıldık? Neden ve nasıl olmadan az ve çok idik.

Mağribî ile sırların garbı olduk. Mağribî olmadan nurların şarkı idik.

(Mefûlü, mefâilün, feûlün)

ما جام جهان نمای ذاتیم ما مظهر جمله صفاتیم

Biz, zatının cihanı gösteren kadehiyiz. Biz cümle sıfatın tecellisiyiz.

İlahi kitabın bir nüshasıyız. Kâinat tılsımının hazinesiyiz.

Hem vâcibû'l-vücûdun suretiyiz. Hem mümkünler aleminin manası ve ruhuyuz.

İki cihanın özü olsak da tüm özlerin ayrıntısıyız.

Mekândan ötede ve mekânın içindeyiz. Yönlerden öte ve yönlerin içindeyiz.

Biz bütün ilimleri kapsayanız. Tüm sorunları keşfedeniz.

Zayıf hastaya şifayız. Zayıf mahpusa kurtuluşuz.

Ey ölü! Gel, çünkü biz ruh bahşedeniz. Ey susuz! İçeri gir, çünkü biz Fırat'ız.

Ey deva arayanı çeken dert! Bizden geç, çünkü biz devayız.

Felek gibi yerimizde duramasak da kutup gibi yerimizden hareket etmeyiz.

Hem Mağribî'yim hem meşrik hem güneş. Hem karanlığım hem hayat çeşmesi.

136

(Mefûlü, mefâîlü, mefâîlü, feûlün)

تا مهر تو دیدیم ز ذرات گذشتیم از جمله صفات از بی آن ذات گذشتیم

Senin güneşini görmek için zerrelere vazgeçtik. O zatın ardından cümle sıfatlardan geçtik.

Bütün cihan ayetlerin varlığı olduğu için, ayetlerin ortaya çıkma arzusundan vazgeçtik. Bizimle keşif ve kerametlerle ilgili konuşmaları, çünkü biz keşif ve kerametlerden vazgeçtik.

Hal ve makamdan geçmiş olan bize haller ve makamlardan dem vurma.

Tekkeden, manastırdan, medreseden kurtulduk. Virdlerden, vakitlerden geçtik.

Medreseden, dersten, makalelerden kurtulduk. Şüpheden, kuşkulandırmadan, suallerden geçtik.

Kabe'den, puthaneden, zünnar ve haçtan, meyhaneden ve harabeler köyünden kurtulduk.

Karanlık halvette riyazetler çektik. Kıyamet gününde yedi semadan geçtik.

Gördük ki bunların hepsi rüya ve bir hayaldir. Bu rüya ve hayalden erce geçtik.

Ey şeyh! Senin bütün kemalin buysa şayet. Hoş ol, biz cümle kemalden geçtik.

Hakikatte bunlar hepsi yolun afetleridir. Allah'a şükür biz afetlerden geçtik.

Meşriğin nurlarından bir nurun ardından biz, Mağribî'den ve kandil yıldızından geçtik.

137

(Mefûlü, mefâîlü, mefâîlü, feûlün)

از خانقه و صومعه و مدرسه رستیم در کوی مغان با می و معشوق نشستیم

Tekkeden, manastırdan, medreseden geçtik. Mecusilerin köyünde şarapla ve maşukla beraber oturduk.

Seccade ve tesbihi bir tarafa attık. Hristiyan güzelinin hizmetinde zünnar bağladık.

Meyhanelerde namus hırkasını yırttık. Orada riyakarlık tövbesini bozduk.

Tesbih tanesi saymaktan kurtulduk. Doğru yol, dine bağlı kalma ve züht tuzağından kurtulduk.

Mecusiler köyünde tüm varlıktan yok olduk. Varlığın hepsinden yok olunca, her şey olduk.

Biz sarhoş ve harabız. Şarap isteriz. Sarhoş ve harap olmamıza rağmen hoşnuduz. Bundan sonra bizden asla ilim ve marifet isteme. Ey akıllı kişi, biz aşık ve sarhoşuz. Allah'a şükür o nefse tapmaktan tamamen kurtulduk ve şimdi şaraba tapmaktayız. Mağribî senin yüzünü meclisimizden kurtardı. O bizim yolumuza perde idi, gitti ve kurtulduk.

138

(Mefûlü, fâilâtü, mefâilü, fâilün)

ما از ازل مقامر و خمار آمديم دردی کشان می‌کده یار آمديم

Biz ezelden kumarbaz ve meyhaneci geldik. Bir tortu çekerek yârin meyhanesine geldik.

Bizim zerrelerimize şarabın güneşi doğdu. Apaçık şarabın parlaklığından geldik. Yokluk halvetinde, varlık şarabını dost kadehinden içtik ve çarşıya sarhoş bir halde geldik.

Ebedi sakiye zülfünün zünnarı ayan olunca, her bele zünnar bağlamış olarak geldik. Onun zülfünün ucu ansızın etrafımızda halkalandı. Biz halkanın arasına tutunmuş halde geldik.

Âkil ve uyanık olduğumuz iki üç gün, Muhtar-ı Mustafa (sav) gönlünün hatırı içindir. Cihanda aşktan başka bir işim yok. Bizim işimiz aşktır ve biz bu iş ile geldik.

Tek vücut idik, ama bazen tecellilerden dolayı birçok şekilde zuhur ettik.

Mağribî ezelde sevgiliden bir söz işitti. Biz hepimiz o sözden dolayı söze geldik.

139

(Mefûlü, mefâilü, mefâilü, feülün)

هر سو که دویدیم همه سوی تو دیدیم هر جا که رسیدیم سر کوی تو دیدیم

Koştüğüm her tarafta senin yüzünü gördük. Vardığım her yerde senin köyünün başını gördük.

Gönlün ibadet için seçtiği her kıbleyi, kaşının eğimindeki o gönlün kıblesi olarak gördük.

Bu felek gülşeninde hareket eden her serviyi, yeşermiş bahçede ve senin ırmağının kenarında gördük.

Dün gece seher yelinden hoş kokunu duyduk. Sabah rüzgârı ile birlikte senin kokunun kervanını gördük.

Dünyanın bütün güzellerinin yüzünü temaşa ettik, ancak senin yüzünün aynasını gördük.

Tüm alemin sevgililerini, mavi gözlü kadının gözünde gördük. Senin büyüdü nergisini gördük.

Yüzünün güneşi tüm zerrelere parlaması diye, cihanın zerrelere senin koşuşturmanda gördük.

Zahirde ve batında, mecazda ve hakikatte, iki cihan halkının yüzünü sana doğru dönmüş gördük.

Tüm dünyadaki her divane aşığı, onun gönlünün kıyısında senin uzun saçının zincirini gördük.

Gönül, muğların harabat rintlerinin halkasının ucunu, zülfündeki halkanın kıvrımında gördü.

Mağribî'ye hâl hatır sormaz. Çünkü senin Hintli güzelinin kakülünün aşığı olduğunu gördük.

140

(Mefûlü, mefâilün, mefâilün)

ما مست و خراب چشم یاریم آشفته زلف آن نگاریم

Biz sevgilinin gözünün sarhoşu ve harabıyız. O sevgilinin zülfünün perişanıyız.

Sevgilinin çehresinden dolayı, onun saçı gibi sabırsız aşıklarız.

Her zaman onun güzel gözü gibi sarhoşuz. Onun dudağı gibi ayyaşız.

O peri yüzlünün sokağının başında tozuz. Sürekli felek gibi dönmekteyiz.

Felek gibi onun avaresi, zaman gibi onun perişanıyız.

Biz aşk ile elimizi iş, güçten temizledik. İş, güç adamı gibiyiz.

Kendimize perde olduğumuz için, kendimizden dolayı çok perdemiz var.

Kendimizi sevgiliye teslim ettik. Ondan daha iyi bir şey yok.

Dostun varlığında yok olduk. Kendi varlığımızdan dolayı ateşi hatırlarız.
Eğer kalem gibi başımızı çıkarırsak, dostun hattından başımızı kaldırmayız
Ey saki! Ebedi olan şaraptan bir kadeh ver. Zira içki mahmurluğundayız.
Sarhoşlukla kendimizi alçalttıkça yokluk cebinden bir baş çıkarırız.
Mağribî gibi güneşe ulaştık. Ey dost, bir an zerre gibi olduk.

141

(*Mefûlü, fâilâtü, mefâilü, fâilün*)

کو جذبه ای که باز ستاند مرا ز من   کو جرعه ای که تا کندم فارغ از زمن

Beni benden alan bir cezbe nerede? Beni zamandan kurtarmış bir yudum hani nerede?
Kendimden çok usandım. İçip de kendimden habersiz olacağım bir şarap hani nerede?
Can Yusuf'unun bir an ten hapsinden kurtulması için, o güzel Mısır azizi nerede?
Ezelde bana o ağız ve dudaktan şarap ve meze veren, o ebedi yardımcı saki nerede?
Aşktan acı çektiğim böyle bir durumda, derdimin dermanı tortudan başka bir şey değil.
Ey saki! Gönül ehlinin sarhoşluğu senden dolayıdır. Merhametinle gönlüme bir bak.
Senin gözün işveli bir göz kırpış ile benim gibi bin hasta gönüllüyü fitnelerden kurtarabilir.
Kırılmış gönlümüzü bundan fazla kırma. Kıvrım kıvrım o zülüften dolayı kırılmış olan nerede?
Zülfünü Mağribî'nin can boğazına at. Onu bedeninden kendi elinle çıkar.

142

(*Fâilâtün, fâilâtün, fâilün*)

آن بت عیار من بی ما و من   عشق بازد دائما با خویشتن

Benim o hilekâr sevgilim 'biz'siz ve 'ben'siz daima kendiyle sevişiyor.
Mesleği gece gündüz kendine tapmaktır. Kendi bazen put bazen putperest olur.
Kendi vafından söz edince onun zâtı baştan başa dil olur.
Onun güzellik Yusuf'u giyside gizlenince, her iki alem onun gömleği olur.
İki alemin yakasından zuhur eder. Kendini beden ve ruh libası ile donatır.
Kendini ruh ve beden libası ile örtünce, binlerce meclisin kendi ile dolu olduğunu görür.

Kendi ordusunu çöle çekince, alem fitne ve kargaşa ile dolar.
Alemden gürültü ve feryat yükselir. Onun güzel ordusu saldırmak için ortaya çıkar.
Karanlık gecede kıvrım kıvrım olan o zülfün altından, onun yüzü güneş gibi doğar.
Hıta, Çin, Bulgaristan ve Hoten’de onun yüzü ve zülfü kargaşa ve feryat yayar.
Çocuk, yaşlı, genç, kadın, erkek hepsi onun hüsnünün güneşini ortaya çıkarır.
Her kulak kendi sözünü dinlesin diye, her ağızdan konuşur.
Sonunda kendinden kendine tecelli eder. Musa da kendiydi, Tûr da kendiydi.
Aşk ‘biz’ ve ‘ben’ perdesinde ve libasında kendi güzelliğini görünce,
Kendi güzelliğini kıskanır ve der ki: Yabancı giysiyi bedeninden çıkar.
Kendi güzelliğini üstünden çıkarır. Tekrar kendi zatını vatan edinir.
Vahdet denizi dalgalı olduğu için, iki cihanın kesretini kendine çeker.
Mağribî’nin zatından başka kimse kalmamasın. O an ne yer kalsın ne zaman.

143

(Mefâilün, feilâtün, mefâilün, feilün)

چه ساقیست که مست مدام اوست جهان چه باده ای ست ندانم که جام اوست جهان

Dünyada hep sarhoş olan kimse nasıl bir sakidir? Bilmem ki dünya onun kadehi olan şarap, nasıl bir şaraptır?

Kâinat oltasına düşen nasıl bir balıktır? Cihan onun tuzağı olan nasıl bir yemdir ve nasıl bir kuştur?

Gönlüm, günlerin onun gecesi olduğu bir güne ulaştı. Cihan onun akşamı olduğu bir sabahın yüzünü gördü.

Cihan tamamen onun zuhuru ile olduğu için, alemin tamamına dostun zuhur edişi düştü.

Alemin gölgesine gözünü dik ve sonra cihana ve onun karanlığı ve gölgeleri olan kimsenin nuru ile bak.

Gel, tahkik gözüyle bak ve cihanın o ismin varlığı üzerine olduğu o kişi kimdir? Tanı. Yakînen bil ki, nefsin serkeş atının dizginine sahip olan kimseye dünyanın boyun eğer. Cihan birinin kölesi oldu ki, o onun kölesidir. O sebepten cihan onun kölesinin kölesidir.

Mağribî’ye nasıl bir mutluluk ve eğlence vardır. Bir süredir cihan onun muradı iledir.

(Mefâilün, mefâilün, feûlün)

دلی دارم که باشد جای جانان مدام آن دل بود ماوای جانان

Cananın yeri olan bir gönlüm var. Cananın sığınağı daima o gönül idi.
Her zaman ayna gibi olan bir gönlüm var. Onda cananın güzel yüzünü görürüm.
O gönlün süveydası olan, cananın sevdasından bir an yoksun olmasın.
Gönlümde can ve gönül korkusu yoktur. Çünkü canan korkusundan korkusuzdur.
Cananın denizinin kıpırdayışından dolayı daima gemi gibi alt üst olmaktadır.
Cananın kargaşası ile dolu, alemin gürültüsünden boşalmış bir derunum var.
Cananın ayağının ucunda fitil gibi sarhoş olmaktan dolayı şerefli bir başım var.
Cananın misk yayan zülfünün rüzgârı can dimağına hoş bir koku getirir.
Mağribî'nin ruhu, cananın şeker çiğneyen tatlı dudağının coşku ve heyecanı ile doludur.

(Fâilâtün, fâilâtün, fâilâtün, fâilün)

گنج های بی نهایت یافتم در گنج جان کنج جان را بین که چون شد کان گنج بیکران

Can köşesinde sonsuz hazineler buldum. O sonsuz hazinenin olduğu can köşesine bak.
Ruhum isim ve iz aleminden dışarı çıktı. Cihana izi olmadan gelmek için izsiz oldu.
Gönül abadının viranesinde bir hazine ortaya çıktı. Ondan dolayı gönül abadının viranesi baştan başa mamur oldu.
Her an yüz binlerce kervan, sonsuz malları ile hak yolundan gönül şehrine gelir.
Gönül şehri her an mamur olduğu için kervanlar şehre doğru hareket ederler.
Hiç zahmet çekmemiş gönül, bir hazineye ulaştı. Sonsuz hazinenin gaybından dolayı ansızın onu kazandı.
Bir gün karanlık gecede gönülden bir ses ortaya çıktı. Ansızın can semasından bir güneş doğdu.
Yeryüzünü binlerce gökyüzünden geçirmek için, gökyüzünden bir güneş gönül zeminine indi.

Maşrık güneşi Mağribî'ye tecelli etsin diye, alemin cümle zerresi Mağribî'ye ayan oldu.

146

(*Mefâilün, feilâtün, mefâilün, feilün*)

ز چشم من چو تویی بر جمال خود نگران چرا جمال تو از خود همی شود پنهان

Madem benim gözümden kendi cemaline bakan sensin, neden cemalini kendinden gizliyor?

Madem yüzünün güzelliğini senin gözünden başka kimse görmedi, neden benim yüzüm hasta ve hayran olur?

Gönlüm onun zülfünün çevganının ucundaki eğimdir. Neden avare bir top gibi olduğunu söyle.

Yüzünü benim gözümden gizleme. Sultanın köleden gizlenmesi yakışık almaz.

Zerrenin güneşe ne yakınlığı ne yüceliği vardı. Katrenin ummana ne zenginliği ne hazinesi vardı.

Bir katreden dolayı sonsuz deniz azalmaz ve çoğalmaz. Bir zerreden dolayı güneşin büyüklüğü eksiklik kabul etmez.

Eğer ömür boyu senden başkasına bakarsam, gel gözümden tazminat al.

Senden başkası olmayan kimse, nasıl senden başkasını görsün? Bu sebeple sensin ileri gelenlerin gözünün aynısı.

O kaş, gözden, o boy postan dolayı gel ve yârin cemalinin cilvelerine bak.

Ayan olan kâinat zerrelerinin aydınlık yüzünden dolayı, yüzünün güneşini gören göz nerede?

Bin işve eder, hikâye eder, kibir eder, naz eder. O sebeple Mağribî'den can ve gönül çalar.

147

(*Fâiâtün, fâilâtün, fâilün*)

ای تو مخفی در ظهور خویشتن ای رخت پنهان به نور خویشتن

Ey kendi zuhurunda gizli olan, ey yüzü kendi nurunda gizlenen,

Ey iki alem olmadan alem diye hep kendi huzurunda sevişen,
İki alemde de daima ondan kendi zuhur etmek ister.
Bir süredir gurundan dolayı yüzünün güzelliğini kimseye bağışlamıyordu.
Zatının temaşa yerinde birkaç kez, kendi cenneti ve hurisi vardı.
Zatının cennetini temaşa ederken, kendi köşkleri ve hurileri vardı.
Her an kendinden kendi Zebûr'unu dinlesin diye, kendi kendinin Davûd'u idi.
Kendinden kendine tecelli etsin diye kendi Tûr'u ve kendi Mûsâ'sı idi.
Kâinatın amaçlarından dolayı bir şuur bulunca, kendi şuuruna âşık oldu.
Kendinde sonsuz denizler gördü. Kendi denizlerine hayret etti.
Serüvenini kendinde gördü. Kendi işlerinden dolayı hayrette kaldı.
O sebepten onda sevinç ortaya çıktı. Sevincinden dolayı mutlu oldu.
Süleyman o neşeden dolayı kuşları ile beraber ansızın sahraya gitti.
Karşıya geçtiği sırada, Mağribî'nin habersizce yola düştüğünü gördü.

148

(Fâilâtün, fâilâtün, fâilün)

قطره ای از قعر دریا دم مزن   ذره ای از مهر والا دم مزن

Denizin derinliğinden dolayı katreden söz etme. Yüce güneşten dolayı zerreden söz etme.

Günümüz insanına bugünü konuşandan, evvelkinden, dünden ve yarından söz etme.
Gökyüzünden dolayı yeryüzünü bilmediğin için, altından ve üstünden bundan daha fazla söz etme.

Senin musikinin usulü ve tabiatı olmadığı için tenâterna ve tanadan söz etme.

Ey oğul, inkâr ve ispattan vazgeç. Lâ ve illâ'dan hiç söz etme.

Eğer sana canını feda et derlerse git, feda et. Kendi canından söz etme.

Ben ve bizim kim olduğumu bilmediğin için, sessiz ol. Ben ve bizden söz etme.

Âdem gibi esma ilmini Haktan almadığın için, esmadan hiç söz etme.⁵⁵

Cümle eşyanın aynı olan kimse Mağribî'ye dedi: Eşyadan söz etme.

⁵⁵ Ayete telmih; Bakara/31.

(Fâilâtün, fâilâtün, fâilâtün, fâilün)

ای دل اینجا کوی جانان ست از جان دم مزن از دل و جان و جهان در پیش جانان دم مزن

Ey gönül! Cananın köyüdür burası, candan söz etme. Cananın huzurunda gönülden, candan ve cihandan söz etme.

Eğer sen onun derdinin adamı isen, dermandan hiç bahsetme. Derdinin dermanından dolayı iyi olduğunu bil, dermandan bahsetme.

Küfür ve imanı, küfür ve iman ehlinden kurtar. Gark ol, ona küfür ve imandan bahsetme.

Sohbete dudağını kapat, konuşma vakti değil. Hayranlık yeridir, ona hayran ol ve söz etme.

Yakîn gelince, şek ve şüphe hikayesinden kurtul. Diğer yüzü ayan olunca, delilden söz etme.

Körlerin hikayesini, gören insanların yanında anlatma. Görenlerin yanında bundan daha fazla körlerden bahsetme.

Dinsizlerin ilminden kurtul, cehli hikmet diye okuma. Yunan halkının zanlarından ve hayallerinden söz etme.

Ab-ı hayat bir insanın hayatını kurtarırsa, hayat denizinin önünde o ölümsüzlük suyundan bahsetme.

Aşıkların özel sıfatından başka, onlara ayrılık ve kavuşma da yoktur. Mağribî, şayet arif isen kavuşma ve ayrılıktan söz etme.

(Fâilâtün, fâilâtün, fâilâtün, fâilün)

پیش قد و رویش از سرو گلستان دم مزن وز تماشای بهار و باغ و بوستان دم مزن

Onun boyu ve yüzünün yanında, gül bahçesindeki serviden bahsetme. Bahar, bağ ve bahçeyi seyretmekten bahsetme.

Ey seher vakti! Onun zülfünden geçersen şayet esme. Çünkü senden dolayı onun zülfünün hatırı perişan olur, bahsetme.

Divane gönül, sevgilinin zülfünün zincirinde olunca, o aşığın zincirinin halkasından savaşıllara bahsetme.

Ey onun yüzüne ve zülfüne şaşkın ve hayran gönül! Böyle perişan ve hayran olduğundan söz etme.

Onun kırmızı dudağı, güzel yüzü, gönül çeken zülfü ile pınar başından, haremlikten ve kandilin şahit olduğundan söz etme.

Canın pek bir kıymeti yok, candan bahsetme. Canı, canan yolunda yitirsen de söz etme.

Küfür ve imanı, onun zülfünden ve saçından kurtar. Zülfünün ve yüzünün yanında küfür ve imandan bahsetme.

Madem onunla berabersin, kavuşmaktan bahset. Madem onsuz değilsin, ayrılıktan söz etme.

Onun yüzünün yanında, zülfünün küfründeki vasfı söyleme. Müslümanların yanında o kafirden hiç söz etme.

Madem parlak ay, yüzünün güneşinden dolayı parlaktır. Güneşin yanında Mağribî'ye parlak aydan bahsetme.

Madem güzellerin yüzü, onun yüzündeki güzelliğın tecellisidir. Onun yüzünün güzelliği yanında güzellerin yüzünden bahsetme.

151

(Mefûlü, mefâîlü, mefâîlü, feûlün)

ای دوست بیا بر نظر ما نظری کن   بر دیده جان و دل شیدا نظری کن

Ey dost, gel bize nazar et. Perişan ruhumuzun ve gönlümüzün gözüne bak.

Önce kendi ruhundan ona parlaklık ver, sonra aynı parlaklığa nazar et.

Aynası paslı olduğu için yüzü görünmez. O ayna ile gönülden pası süpür ve nazar et.

Cihanın pasından temizlensin ve saf olsun diye, o pak ve saf aynaya nazar et.

Aşkının tecellisi olan Vâmık'ın gözünden, Azrâ'nın yanağında kendi güzelliğini gör.

Gönle her an başka bir güzel yüz bahşet. Sonra o güzel surete nazar et.

Güzelliğinin temaşa yeri benim gönül çölümdür. Çölü temaşa etmek için salınarak nazar et.

Gönül, bütün isimlerin ve zatın mazharıdır. Onun güzelliğini bütün esma ve zatın yüzünde gör.

Senin isim ve müsemma aynan gelince, aynadaki isim ve müsemmaya nazar et.

Aynasız sen kendi varlığına ve hakikatine aynalık et ve nazar et.

Mağribî'nin gönlü parlak inci ile dolu bir denizdir. Parlak inci ile dolu o denize nazar et.

An be an gönül gözüne cilve eder. Gönül gözünden kendi yüzüne nazar et.

152

(Fâilâtün, fâilâtün, fâilün)

ای نهان در ذات پاکت ذات کون   وی عیان روی تو در مرآت کون

Ey alemin zatı senin temiz zatında gizli olan! Ey alemin aynasında yüzü ayan olan!

Sayırsız bir süre ve zaman içinde, dünyada seninle geçen vakitler daima hoş idi.

Gece gündüz alemdeki zamanı, kendi muradına göre gece gündüz demeden geçiriyordun

Varlık hallerini, sana ait tüm hallerde hem vasfı ile hem zatı ile yok etmiştin.

Senin zatının ilmi varlığın yokluğundadır. Keremiyle kâinatın ihtiyaçlarını giderir.

Ey kâinatın şekli, hali ve sureti ortaya çıksın diye senin güzelliğine tutulmuş olan!

Sultan, ansızın senin zuhur etmen için, alemin ordusunu ve sancaklarını çöle götürdü.

Yüzünün güneşi ortaya çıktığı için, alemin cümle zerresi zahir oldu.

Yüzündeki kandilin nurunun parlaklığından, parlak yıldız alemin kandili oldu.

Mağribî Kur'an'da ve alemin ayetlerinde senin sırlarını, sıfatını ve zatını gördü.

153

(Mefûlü, mefâilün, feûlün)

ای روی تو در حجاب کونین   بردار ز رخ نقاب کونین

Ey yüzü iki cihan perdesinde olan! İki cihanın örtüsünü yüzünden kaldır.

Yazık ki senin denizin gizlidir. O zaman iki cihanın kabarcığı ayan olur.

Şayet senin varlık denizinle iki cihanın serabı ortaya çıkmazsa,

Ey dost! İki cihanın perdesini bir an kendi mutlak varlığından kaldır.

Yüzünün güneşinden dünyaya bir şimşek çaktı. İki dünyanın karanlığı parçalandı.

Ey iki dünyanın Rabbi, senden dolayı gözümün kaynağı tamamen kapandı.

İki cihanın suyundan dolayı suya kanmış olan ben, bir ömür sana susuzum.
İki cihan dergâhı senin tarafından kalp ve ruha geri döndü.
Gözünün harabı olmak isterim. Ne zamana kadar iki cihanın viranesi olayım?
İki alemin değişiminde bundan daha fazla şaşkın ve kararsız olma.
Mağribî'nin boynundaki iki cihan ipinin düğümünü iyilikle çöz.

154

(*Fâilâtün, fâilâtün, fâilâtün, fâilün*)

گفتمش خواهم که بینم مرتو را ای نازنین گفت اگر خواهی مرا بینی برو خود را بین

Ey sevgili! Seni görmek isterim, dedim. Eğer beni görmek istersen kendine bak, dedi.
Seninle bir an oturma arzusunda'yım, dedim. Eğer bu arzudaysan kendinle otur, dedi.
Seninle perdesiz konuşursam uygun olur mu, dedim. Benimle bu şekilde perde varken konuşulmaz, dedi.
Küfür ve dinden dolayı endişelenmekteyim, dedim. Git, bizim dünyamızda küfür ve dinden ötürü kaygılanma, dedi.
Âdem alemin toplamıdır dersin, dedim. Alemin toplamıdır ve alemlerin Rabbinin de toplamıdır, dedi.
O şekil, senin nakşının bir misalidir dersin, dedim. Zahir ol ve kendi suretinle bir şekil yarat, dedi.
Sana şüphesiz bir söz söyleyeceğim, dedim. Şüphesiz her ne söylersen kesin olur, dedi.
Mağribî'nin güneşinden iz arıyorum, dedim. Yeryüzünde ondan geriye kalan bir gölgedir, dedi.

155

(*Mefâilün, feilâtün, mefâilün, feilün*)

بیا ز چهره خوبان جمال خود را بین ز خط و خال بتان خط و خال خود را بین

Gel, güzellerin çehresinden kendi cemalini gör. Sevgililerin yüzündeki çizgi ve benden, kendi yüzündeki çizgi ve beni gör.
Güzellerin şeklinden, suretinden, yanağından ve kaşından kendi dolunayına nazar et, kendi hilalini gör.

Gel, seyretmek niyeti ile kâinata bak. Kendi ilim ve düşünce suretinin ortaya çıkışını gör.

Sana ayna olan gönlümü onda seyret. Eşin benzerin olmasa da kendi misalini gör.

Her sevgilinin servi boyunun ölçülü olmasından dolayı, kendi boyuna pusuna de ki; kendini ölçülü gör.

Gönle doğru bir nazar et ki onun hali ne acayıptır. Gönlün acayip halinden kendi halinin acayıplığını gör

Bazen kendi kâmil güzelliğine cilvelenerek bak. Gönül aynasında kendi kemalini gör.

Onun yokluğuna, boyun eğişine ve tevazuuna bak. Kendi varlığını, değerini, makam ve celalini gör.

Lütuf ve kerem ile Mağribî'ye nazar et. Kendi visalının kemaline, muhtaç olduğunu gör.

156

(Müfteilün, mefâilün, müfteilün, mefâilün)

هیچکسی به خویشتن ره نبرد به سوی او بلکه به پای او رود هر که رود به کوی او

Hiç kimse ona kendi ulaşmadı. Aksine her kim onun köyüne gitse onun ayağına gider. Canın delili yüzündeki güneşin ışığı olmadığı için, can onun yüzündeki güneşi görmeye niyet eder.

Gönlüme ondan bir cazibe ulaşmadığı için, gönül beni ona doğru çekmiyor.

Onun beni istediğini duyduğum sürece, arzusu hatırımdan bir an gitmesin.

Onun konuşması bizim dilimizden olduğu için, artık bütün sohbetimiz onun konuşmasıdır.

Ondan istemedikçe, kimse onun talibi olmadı. Bütün bu arayışımız, onun arayışından dolaydır.

Tüm cihanın gönlü onun zülfünün ucunda gizlidir. Kim bir gönül isterse söyle, onun saçından istesin.

O kadar ki benim huy edinen gönlümlle karşı karşıya oturdu. Gönül onun bütün adet, huy ve ahlakını aldı.

Ağaç dostluğun neticesinde bitkinin değerini anladı. Toprak gül ile dost olunca, onun kokusunu ve rengini alır.

Onun sarhoşu, harabı, şarap kadehi benim. Benden başka kimse onun meyhanesi ve şarap testisi değil.

Şarap testisinden şarap iste, ırmağından su iste. Bir kimse deniz olursa, onun ırmağından su içsin.

Onun şarabından Mağribî oldu. Öyle ki, her seher onun hayhuyu ve nârası, feleğe dek ulaşır.

157

(Müfteilün, mefâilün, müfteilün, mefâilün)

ای همگی صفات من آینه صفات تو نیست حیات من به جز شعبه ای از حیات تو

Ey tüm sıfatlarım senin sıfatına ayna olan! Benim hayatım senin hayatındaki bir bölümden başka bir şey değil.

Senin bütün mümkünler alemin cihanı gösteren kadeh olsa da benim cihanı gösteren kadehim senin suretindir.

Hazine sensin ben tılsım, zat sensin ben isim. Bütün müşküller, senin zuhurunla çözüldü.

Bir seher vakti varlık ve yokluk ile uyumuş idim. Hayyeales-salah'ın kulluk nidası geldi.

Uykudan erken kalktım, çünkü o nidayı duymuştum. Aşk bana senin sıfatından bir hilat giydirdi.

Kendime geldim ve secdeye kapandım. Senin kâinat mescidinin benim secde ettiğim yer idi.

Kâinat mescidinin cemaat ile doluydu. Allah'ın zat sureti baştan başa hepsini tutmuş idi. Varlık levhası baştan başa şekiller ve harflerle dolu. Senin tüm muhtasarın ayrıntılı olarak ayan oldu.

Can Yusuf'u varlığının babasından uzak kalınca, nebata ve Mısır'ın tamamına bağlandı.

Ey benim şikayetçi gönlüm! Sabrı ve dayanıklılığı meslek edin. Senin sabrın ve sebâtın, sana bir koku ulaştırır.

Bir yönde iken o yönden, onun cihetini istersin. Eğer tüm yönlerini yok edersen, cihetsiz görürsün.

Onun Lât ve Menât'ı Mağribî'nin varlığı idi. Senin tüm kiliselerinde o olduğu için put yoktu.

158

(Fâilâtün, mefâilün, feilün)

گاه مایی و گه شمایی تو می نگویی چنین چرایی تو

Bazen bizsin, bazen sizsin. Neden böyle olduğunu söylemezsin?
Her zaman bir başka şekle bürünürsün. Bir başka şekil ile gelirsin.
Hiç kimse seni bana getirmez. Kendi kendine gelirsin, sen Hüdâ'sın.
Her ne kadar zaman zaman yabancılık etsen de sen yabancı değil, aşinasın.
Seni bilirim cihanın dışında değilsin. Bilmem sen neredensin?
Seni gören senden başka kimse yok. Neden örtüyü açmazsın?
O kimsenin yokluğu kendi benliğindedir. Hiç kimsenin senliği sensiz olmaz.
Mağribî sen seni bilmezsin. Hakikat ile bil ki sen bizsin.

159

(Fâilâtün, fâilâtün, fâilâtün, fâilün)

آنکه عمری در پی او می دویدم سو به سو ناگهانش یافتم با دل نشسته رو به رو

Bir ömür her tarafta onun peşinde koştum. Ansızın gönlüm ile yüz yüze oturmuş olarak buldum.
Yer yer onun ardından koşsam da sonunda gönül köyünde inzivaya çekilmiş olduğunu gördüm.
Gönül sevgiliyi kucaklayınca teselli buldu. Can, cananı görünce arayıştan kurtuldu.
Ey ömrü ona kavuşma arzusuyla dolu olan! Neden o arzudan sonra başka arzulardan geçmedin?
Ne zamana kadar kendi pınarını toprağa yığacaksın? Suyun ırmağa gelmesi için kendi ırmağını temizle.
O vakit derunundaki ab-ı hayat bir katre için, bilen ve bilmeyenin huzurunda yüz suyu döktü.

Şarabı isteyen kişi şarap testisini ve sürahiyi kırarsa, ey meclisin çalgıcısı, her yerde tef vurma.

Manzarayı izleyeni manzaraya bakmaktan alıkoy. O güzeli izleyen aşığın gözünü ondan başkasına kapat.

Onun parlayan yüzü yoksa, ondan aydınlanma. Elini onun olmadığı bir suyla gönülden yıkama.

Yüce gayretten dolayı gönül yüceliğine sahibim. İki dünyada onun boyundan başkasına baş eğilmez.

Mağribî! Maşrik güneşi senin yakanda olduğu için, şimdi kendi yakana bir baş koymalısın.

160

(*Mefâilün, feilâtün, mefâilün, feilün*)

بیا دلا به کجا خورده ای شراب بگو ز چشم مست که گشتی چنین خراب بگو

Gel, ey gönül! Şarabı nerede içtiğini söyle. Sarhoş gözünden nasıl böyle harap olduğunu söyle.

Şevk çölünün ortasında susuyordun. Neredeydin, kimi gördün, kim verdi sana suyu, söyle.

Ey gönül! Elest günü sorulan sualdeki hikmet nedir? ‘Evet’ diyen o kimsenin cevabını söyle.

Cihan varlık suyunun yanında serap şeklindedir. Serabın neden su şeklinde ortaya çıktığını söyle.

Sen gözde bazen denizsin, bazen kabarcıksın. Neden bazen deniz, bazen kabarcık gibi olduğunu söyle.

Zamanın değişiminden dolayı yatışmıyorsun. Neden sürekli değişmekte olduğunu söyle.

Sen denizin dalgasından dolayı ızdırap çeken bir gemisin. Izdırap halinde iken hangi rüzgâr sana essin söyle.

Ey sevgili! Seni görmek için senden başka kimse yok. Neden yüzünün sürekli örtülü olduğunu söyle.

Senin yüzüne perde olduğunu söylese de meğer Mağribî yüzünün güneşine perde oldu.

(*Feilâtün, feilâtün, feilâtün, feilün*)

عشق من حسن تو را در خور اگر هست بگو چون منت در دو جهان مظهر اگر هست بگو

Benim aşkım senin güzelliğine layıksa, söyle. Eğer iki dünyada ben senin mazharınsam söyle.

Sana benim gönlümden ve gözümünden daha iyi manzara yok. Bu gönül ve candan daha iyi bir görünme yeri olursa, söyle.

Gönlümde sevdandan başka bir şey yok. Senin sevdandan başka bir şey olursa, söyle. Aşıkların nazarı daima güzelliğinin süsündedir. Bu süsten daha iyi bir güzellik varsa, söyle.

Alemde benim sevgimden ve senin güzelliğinden daha iyi ne vardır? Bütün cihanda bu ikisinden daha iyi bir şey varsa, söyle.

İki cihanda senden başka kimse yoktur. Şayet iki cihanda senden başka bir kimse varsa, söyle.

Güzelliğinin ordusu, bizim gönül ve can yağmacımızdır. Onun ordusundan başkası varsa, söyle.

Gönül ülkesini sana verdik, onun hâkimi sensin. Bu ülkede senden başka bir hâkim varsa söyle.

Mağribî, senin güneşinin ışığı alemleri kuşattı. Doğuda senin gibi bir güneş varsa, söyle.

(*Feilâtün, feilâtün, feilâtün, feilün*)

صفت شکل و دهانش به زبان هیچ مگو به یقینش چو بدیدی به گمان هیچ مگو

Onun ağzının şeklini dile söyleme. Onun kesinliğini görünce şüpheyi söyleme.

Sana o ağız zevkinden hasıl olursa, zevksiz olanlara o ağız zevkinden bahsetme.

Güzellikle ortadan kenara çekil ve onu yanına al. Onu yanına aldığından hiç bahsetme.

Sen onda isimsiz ve nişansız olmadan, başka bir kimseye onun isminden ve izinden bahsetme.

Sevgili her an başka bir şekilde dışarı çıkar. Sen her şekilde onu gören ruhtan bahsetme.

Cihanın sayfalarında yazılmış olan harfler, dostun bütün hattında vardır. Oku ve bahsetme.

Yaşlı ve genç seklinde gizlenmiş olan o kimse ortaya çıkınca, yaşlıya ve gence söyleme.

Sırlar hazinedarı seni gizleyince, sırrı koru ve gizli sırlardan bahsetme.

Mağribî söylenebilen şeyi herkese söylüyorsun. Söylenebilen o şeyden herkese bahsedilmez.

163

(Fâilâtün, fâilâtün, fâilâtün, fâilün)

آنکه خود را می نماید از رخ خوبان چو ماه می کند از دیده عشاق در خوبان نگاه

Güzellerin yüzünden kendini gösteren kimse, aşıkların gözünden güzellere ay gibi bakar.

Onun güzelliğine sahip olan kimse her güneşin yüzünden zuhur eder. Zavallı aşıkların gönlünde onun aşkı cilvelenme yeri olur.

Aşık, onun cefasından aşka sığındığı için, aşk aşığa maşuktan cefalar etmeye başlar.

Bunun varlığı onunla ve onun zuhuru bununla olduğundan dolayı bu, aşkta yok olunca o, bunsuz yok olur.

Yusuf, Züleyha, kurt, aziz, makam, kuyu bunların her biri, onun yanında aşkın çokluğunu aksettirmez.

Yıldızlar güneşe ve aya çok yakınken, güneş ışığında hiç görünmezler.

Aşk madem kendi yapıyor, kendisiyle yaptığı o şeyi yapıyor. Artık aşık ve maşuğa hata ve günah olmaz.

Aşk sultanı cihan mülküne ordu sevk ettiği için, ortaya çıktıktan sonra dışarı çadır kurdu.

Kesret onun benzersiz birliğinin şahidi olduğu için, ansızın vahdetinden kesret ortaya çıktı.

Muhiti ve birliği kesrette tekrar dalgalandı. Varlık levhasından ismi, resmi ve masivayı temizledi.

Mağribî çer çöptü ve yol onun varlığından dolayı kirliliği için, yolun başından itibaren onun dalgalarını çaldı götürdü.

(Mefâilün, mefâilün, mefâilün, mefâilün)

لب ساقی مرا هم جام و هم نقل ست و هم باده مدامم از لب ساقی بود مجموع آماده

Sakinin dudağı bana hem kadeh hem meze hem şaraptır. Sakinin dudağından bana her zaman tamamı gelir.

Onun yüzünün yansıması için ayna gibi olan bir gönlüm var. O, aynı kadehteki şaraptır hem saf hem sade şaraptır.

Benim sarhoşluğum sakiden olunca, meyhanedeki sürahilerin ağzı kapalı olsun bırak. Meyhane ve manastırın dışında yabancından ve kendinden gizli, sakinin dudağı her an bana ebedi şarap gönderir.

Ey zahit ve abit! Sen manastır, ben mescit. Bana zünnar yaraşır, sana ise tesbih ve seccade.

Cambazlık yolunu ve adetini aşıktan başkası bilmediği için, sevgiliye gönül vermeyen ne bilsin cambazlık adetini?

Ey parlayan güneşim, ruhumun meşrikinden doğ. Ey şah ve şehzade, içeri gir ve gönlümün tahtına otur.

Sen göz bebeği gibisin, o yüzden adın insandır. Ama bir gözyaşı gibi halkın gözünden düştü.

Mağribî gibi kölelikten azat olman gerek. Bir insan kölelik için azat olmalı.

(Mefûlü, mefâilün, feûlün)

ای در پس هر لباس و پرده بر دیده دیده جلوه کرده

Ey her şekilde ve perdede, gözün gözüne cilve eden!

Kendini her zaman iki alemin suretinde ortaya çıkardın.

Eğer bin veya on sayısı varsa, bizim gözümüzde birlikten başka bir şey değil.

Sayısız olan o şey, bize sayılı olduğundan dolayı bilinir oldu.

Ey yeri mekânı olmayan kuşun yumurtası! Ey hem beyaz hem sarı olan!

Kıpırdayış, coşku ve heyecan içinde gel. Ne zamana kadar böyle soluk olacaksın?

Bu deri yarılmadan kefeni yırt. Ruh gibi ölü bedenden çık.

İki kanadını aç ve yaşlanmış gök kubbenin ötesine uç.

Ey Mağribî! Ne zaman Sîmurg'a ulaşacaksın? Yol Kafdağı'na götürmedi.

Yol kat etmeden, hiç kimse menzile ulaşmaz.

Bazen kuş olur, geri dönersin. Şekil ve perdeden kapıya gelirsin.

166

(*Mefûlü, fâilâtü, mefâilü, fâilün*)

آن ماه مشتری است به بازار آمده خود را ز دست خویش خریدار آمده

O ay yüzlü çarşıya gelen bir müşteridir. Kendini kendi eliyle satın almaya gelmiş.

Gül bahçesine doğru giden o güzlüdür. Gül bahçesine gelen o bülbüldür.

Bütün gönül çalan güzellerin boyu, yürüyen o servinin boyundandır.

Sarayın gizli perdesinden, bu cihanda gizlenmiş, yabancı suretinde gelen sevgilidir.

Kendi cemalini sevene dost olmuştur. İstekli gelen kendi matlubudur.

Bütün bu müminlerin ortaya çıkması onun yüzünden dolaydır. Bütün bu kafirler onun saçındandır.

Tesbihe yüz çeviren onun yüzündendir. Zünnar bağlayan onun saçından dolaydır.

Alem bir sözden dolayı dedikodu ile doldu. Bütün bu dedikodu o nükteden dolaydır.

Onun yüzü zülfüne itiraf etmiştir ama zülfü, inkâr etmiş olan yüzündedir.

Kâinat kadehinde şaraptan başka bir şey yoktur. Şarap kadehinden dolayı çeşitli eserler meydana gelmiştir.

Alem, onun sıfatının gölgesi ve ilmidir. Âdem, cümlesinden aşikâr olandır.

Geçen yıl gelen ter ü tazesidir. Geçen yıl ortaya çıkan aç gözlü bu Türk'tür.

O Medine'nin şahıdır, Rum'da kayserdir. O ay yüzlü, Arap gibi gelen Rumî'dir.

Kendi sıfatından olan, tek bir zattan başka bir şey değil. Bazen ortaya çıkar, bazen ortaya çıkarır.

Bütün bu ayan olan isimler onun zatındandır. Bütün bu ortaya çıkan nurlar onun nurundandır.

Aşikâr olan tek bir gerçek vardır. Birlik ve hulûl sıfatının olduğu bu yer nasıl bir yerdir?

Hem isim hem resim hem cisim hem methetme hem sıfat oldu. Hem başkası hem kendi hem az ve çok oldu.

Baştan başa var olan bu şekiller göze zan suretinde gelince, görünür olur.

Bu kesrettir ama vahdette ortaya çıkar. Bu birliktir ama davranışlarda ortaya çıkar.

Tekrarı olan şey hakikat olsa da çeşitli şekilleri olduğundan dolayı tekrar değildir. Bu dalgalar, hakikati kuşatan denizdendir. Bu taşkınlıklar, dalgalı denizdendir. Onun dalgasından Irâkî ve Mağribî olmuştur. Onun coşup kaynamasından Senâî ve Attâr meydana gelmiştir.

167

(*Mefâilün, feilâtün, mefâilün, feilün*)

منم ز یار نگارین خود جدا مانده به درد هجر گرفتار و بی نوا مانده

Güzel yüzlü sevgiliden ayrı kalan benim, ayrılık derdiyle esir ve devasız olan benim. İlk cevher paha biçilemez idi ve kıymetliydi. Karanlık toprağa gömüldü ve değersiz kaldı. Ezel sarayının seçkinlerinden uzak düştü. Ebediyet kuyusunda esir oldu, belada kaldı. Kapıya yakındı ve yüce dergâhta idi. Kibirden dolayı esir düştü ve riyada kaldı. Tabiatı dört çiviyle sağlamca çakmış. Altı cihetle kâinatı hapsedmiş. Beni böyle bir halde gördüğünü söyleyen her kim olursa nereden geldiğine bak, nerede kaldığına bak. Garip, aciz, miskin, zayıf ve yorgun olan ben, gece vakti çöl yolunda kafileden uzağım. Yol gösteren yüzünün ışığı nerededir? Benim ruhum yoldan ve kılavuzdan geri kaldı. Mağribî güneşin uzaklığından dolayı hakir oldu. Şaşkın bir zerre gibi havada kaldı.

168

(*Mefâilün, mefâilün, feülün*)

مرا آن لعبت خندان تازه دمادم می فرستد جان تازه

Bana yeniden gülen o sevgili, her an yeni can gönderir. Taze canın gözüne, cananın yüzü her zaman yeniden görünür. Sevgili her an gönül çocuğuna memesinden taze süt verir. Kalp ve ruh denizimden sürekli yeni inci ve mercan çıkarır. Gülümsediğinde o dudaktan ve dişten, binlerce yeni inci ve yakut dökülür. Gönülde ve ruhta binlerce yeni gül bahçesi ve bahçe yeşertir. Her an yeni bir mucize gösterir, yeni bir hüccet ve delil getirir.

Gönül mushafına kendi eliyle an be an yeni iman yazar.
Onun tarafından gönül ve ruha doğru durmadan yeni bir misafir gelir.
Yeni misafir yoldan gelince, onun için yeni bir sofraya gönderir.
Eskimiş sözleşmeyi yeniden yapar. Mağribî ile yeni bir anlaşma yapar.
Kendi anlaşmasını yeniden yapar. Onun için yeni bir ferman yazar.

169

(*Mefûlü, mefâilün, feûlün*)

آن مرغ بلند آشیانه چون کرد هوای دام و دانه

O yüksek yuvadaki kuş, tuzak ve yem hevasında olunca,
Uçtu ve bir vakit onun kanadındaki gölgeden ortaya çıktı.
İki cihanın ona gölge olduğu bir kuş, kendi gölgesini yurt tuttu.
Bizim gönül kuşumuz onu iki alemde yuva edindi.
O görkemli kuş, eşi benzeri olmayan, mukaddes ve biricik olan aşkın zatıdır.
Sonsuz övgüler onun içindir. Onun içindir sonsuz sıfatlar.
Her zaman onun dalgasından, diğer yüz denize akan bir denizdir.
Sürekli kendi ile sevişiyor. Sonsuza dek kendi ile beraberdir.
Sevgili, aşk ve aşık geldi. Ayna, zülûf, yüz ve tarak geldi.
Kendi suretine âşik oldu. Gayrısına yüzlerce bahane buldu.
Kendindeki sesi işitince, kendinden dolayı çegâneyi töhmet altında bıraktı.
Her an kendi nağmesinden aşıkane şarkılar duydu.
Çalgıcı, tef ve terane olmadan kendi nağmesini dinledi.
Ez cümle hem isim hem nişan hem iz başkasından ortaya çıkmaz.
Ey çaresiz zavallı Mağribî bir kez de sen ortaya çık.

170

(*Feilâtün, feilâtün, feilâtün, feilün*)

آنچه می دانم از آن یار بگویم یا نه و آنچه بنهفت ز اغیار بگویم یا نه

O yar ile ilgili bildiğim şeyi söylesem mi söylemesem mi? Ağyardan gizlediği o şeyi söylesem mi söylemesem mi?

Gönlümde ve ruhumda çokça gizli sırlar var. Bütün bu sırlardan biraz bahsetsem mi bahsetmesem mi?

Yolun dışına çıksam da yoldan birkaç söz söylesem mi söylemesem mi?

O zaman kimseye söylemediğim bir sözü şimdi söylesem mi söylemesem mi?

Bülbüldeki aşkın sureti ve güldeki güzelliğin manasının gönül kulağında diken olduğunu söylesem mi söylemesem mi?

Bu sokak ve çarşıda olan kimsenin vasfının, sokağın ve çarşının başında olduğunu söylesem mi söylemesem mi?

Birliğin birçok şekillerle bütün alemde zahir olma sebebini söylesem mi söylemesem mi?

Her an bir daire gösterdiği bu nüktenin sırrının tekrar olmadığını söylesem mi söylemesem mi?

Noktanın vahdetinden dairelerdeki dairenin kesretinin nereden ortaya çıktığını söylesem mi söylemesem mi?

Ey Mağribî bizimle konuştuğun gibi söylediğin o şeyi söylesem mi söylemesem mi?

171

(*Mefûlü, fâilâtün, mefûlü, fâilâtün*)

ای آفتاب رویت هر سو فکنده تابی وی از فروغ مهت هر ذره آفتابی

Ey yüzünün güneşi her tarafa parlaklık saçan! Ey güneşin her zerresi, senin güneşinin ışığından olan!

Örtüdeki her parıltı, suretteki her an senden başkası olmadığı için, senin boyun ve yüzün kimden dolayıdır?

Saki ve şarap ikisi bir olmadığı halde, neden sonra şaraptan dolayı her tarafa sarhoşluk düştü?

Elin çiçeğimizde, sevgin gönlümüzde olunca kelam bir nur, cevap bir hazine olur.

İki alem arsasında senden başka kimse olmadığı için, ona soru soruyor ve ona cevap veriyorsun.

Aynaya nazar etti, senin yüzünde kendini gördü. Kendine gelince hep kendini kınadı. Her an kendi aksi ile konuşuyordu. Her hitabın parıltısını kendi şekline anlatıyordu.

112

Senden gayrısı yok ama çöldeki bir serap, susamış olan gözünün önüne gelince varlık görünür.

Ey parlayan güneş! Mağribî'ye nazar et. Yansıması senin yüzündendir, parlaklığı senin güneşindedir.

172

(Fâilâtün, fâilâtün, fâilâtün, fâilün)

ای دیده بگو که سبب مست و خرابی ای دل تو چنین مست و خراب از چه شرابی

Ey göz, söyle ne sebepten sarhoş ve viransın. Ey gönül, sen hangi şaraptan dolayı böyle sarhoş ve viransın?

Neden yaralısın? Ey ciğeri yanmış olan, neden böyle kebab oldun?

Ey can balığı, neden gece gündüz susuzsun? Suyu batmışsın da suda nefes alıyorsun.

Ey ay, neden ağlamaktasın ve hastasın? Ey parlayan güneş, neden ateştesin ve aydınlatmaktasın?

Ey felek, neden bir an dinlenmiyorsun? Neden dönmektesin, neden güneşsizsin ve uykudasın?

Senin buhar olduğun su hangi sudur? Kabarcık olduğun deniz hangi denizdir?

Ey sevgili, hangi perdede kendinden gizleniyorsun? Senden başkası olmadığı için ay da sensin, örtü de.

Senin gözünden başka yüzünü gören olmadığı için neden yüzüne peçe takıyorsun?

Ey dost! Eğer Mağribî'yi suçlarsan, aynada kendi yüzünün aksini suçlamış olursun.

173

(Mefâilün, feilâtün, mefâilün, feilün)

دلا چرا تو چنین بی قرار و مضطربی چراست نام تو قلب از چه روی منقلبی

Ey gönül! Neden böyle kararsız ve ıztıraptasın? Neden ismin değişmekte ve yüzün değişkendir.

Sürekli bir başka yöne ve cezbedilen bir köye eliyle dizginini çeken kimdir?

Bazen bir deniz, bazen yer, bazen bir sahil gibisin. Bazen cennet, bazen alevli bir ateş gibisin.

Bazen şeytan gibi, bazen Kâbe, bazen tavaf eden gibisin. Bazen rint, bazen harabat, bazen de şeri yasak koyan gibisin.

Sevgilinin yüzünün cemalini gösteren her sıfatla, yakın yoldan onun huzurunda secdeye varırsın.

Ey sevgili! Sevgilime kıskançlıktan bahset. Madem hiç kimse kıskanç değil, öyleyse neden gizleniyorsun?

Kimse kendi gölgesinden kaçınmıyor. Gölgen benden kaçınmazken sen neden uzak duruyorsun?

Güneşin ışıkları güneşe öyle nispet edilmiştir ki sen de aynı şekilde sevgilime nispet ediliyorsun.

Her halükârda yüzündeki güneşin örtüsü Mağribî'dir. Kendi gözünden yüzünün nurunu müntekip ediyor.

174

(*Mefâilün, mefâilün, feülün*)

منم مست از لب ساقی نه از می کز آن لب می کشم جام پیایی

O dudaktan art arda şarap içtiğim için sakinin dudağından sarhoşum, şaraptan değil.

Ben çalgıcının ağzından dinlemekteyim. Neyin nalesi ve çengin sesinden değil.

Madem ruhum bir an hay olmadan yaşamıyor. Öyleyse ruhumu diri tutayım.

Öyle bir sevgilim var ki ne onunla yapabiliyorum ne de onsuz.

Ey güneş, gölgeni dağıt. Gölgeden yüzünü çevirme.

Sen güneşsin ben gölge. O sebeple senden dolayı bazen önemsiz olurum bazen bir şey.

Bir zaman güneş gibi ardımdan gelirsin. Bir zaman da gölge gibi ardından gelirim.

Bir gölge gibiyim ey parlak güneş! Bazen yayarsın bazen üzerinden geçersin.

Alem Mağribî'ye sensiz olmamalı. Çünkü Mecnun'un dirilikten amacı Leyla'dır.

175

(*Mefâilün, feilâtün, mefâilün, feilâtün*)

شهدت فيك جمالا فنيت في بذاتي قتلتنی بلحاظ و ذاک عين حياتی

Sendeki güzelliğe şahit oldu, bizâtihi kendim tüm gücümü harcadım. Bir bakışla beni öldürdün, bu hayatın aslıdır.

Senin sarhoş ve harap gözünden dolayı daima sarhoş ve harabım.

Tüm yönlerden olan senin cilvegâhın benim gözüm olduğu için, sen zaten gözde tüm yönlerden aşikâr oldun.

Tüm tuzlar seninle nasıl hoş bir tada benzer? Sen acı suyun tuzu ve Fırat'ın tatlı suyusun.

Halkın güzelliğine ve hiçbir varlığın tabiatına benzemezsin. Sen güzel sıfatlar ve övülmüş hasletlersin.

Helakim senden ayrılışımdan dolayıdır, kurtuluşum sana kavuşmak iledir. Onda gördüm helakimi, kurtuluşumu onda buldum.

Yüzünü görmek için senin köyünün Kâbe'sine gittim. Güven zincirimi kopardım, çöllere girdim.

Karanlıkta gizlenmemiş ab-ı hayat gibi, sana kavuşmak için memnuniyetle karanlığın evine girdim.

Mağribî seni batıda ve doğuda aradı. Sen Hızır ve İskender gibi âb-ı hayatsın.

176

(Mefûlû, mefâîlû, mefâîlû, feûlûn)

ای هر نفس تافته بر دل ز تو نوری از سرّ تو جان یافته هر لحظه سروری

Ey her nefeste gönlünde senden bir nur bulan, senin sırrından dolayı hep sevinç ve can bulan!

Can sinesinde yüzünün ateşinden dolayı bir yanma vardır. Ruhun arzusunda tatlı dudağından dolayı bir coşku vardır.

Tecelli eden nurunun ardındaki her zerre bir Tûr'dur. Ortaya çıkışın Tûr'a özel bir şey değildir.

Güneşinin ışığı kâinata vurduğu için, cihanın zerreleri hiç ortaya çıkmaz.

Sevgilinin cennetinde cemalini temaşa ederken huriye meyledersem, bu benim kusurumdur.

Gönül, senin aşkının şarabından böyle sermest olmuştur. Çünkü iki cihanda onun şuuru kendinden değildir.

Halvette iken cananın sohbetinden gizlenmiş gönül, alemin yokluğundan bir huzur bulamaz.

Ey Mağribî Süleyman'ın mülküyle ilgili ne konuşuyorsun? Zira bir karıncanın kuvveti ve havsalası sende yok.

177

(Müstefilün, müstefilün, müstefilün, müstefilün)

دوش آن صنم بیگانه وش بگذشت بر من چون پری کردم سلامش لیک او دادم جواب سرسری

O güzel dün gece yanımdan yabancı gibi geçti. Bir peri gibi ona selam verdim ama o bana bir serseri gibi cevap verdi

Benden kendini yabancı suretinde gizledi. Yani ben sen değilim, ben başkayım, sen başka.

Neden yabancıydın, dedim. Sen divanesin, ben kimin sen kimsin, neden kendine bakmıyorsun, dedi.

Ben neredeyim, sen nerede? Ben padişahım, sen dilenci. Sen saltanattan uzak, ben ise fakirlik ve yoksulluktan uzağım.

Sana her an yüz kez görünüp seni mecnun ettiğim için, sen şaşkın bir zerresin, ben doğunun güneşiyim.

Ben farzım, sen sünnetsin. Ben nurum, sen karanlıksın. Kim kendi karanlığına ulaşır, kim kendi nuru ile arkadaş olur?

Dedim: Ey can ve cihan, ey gizli ve aşikâr olan! Ey kar ve zararın özü, ey kumaş ve müşteri!

Sen evvel ve ahirsin, zahir ve batınsın.⁵⁶ Kastedilensin ve maksatsın. Gören ve görülensin.

Senin inci ve mercanımın, senin okyanusundayım. Ben cevherinim, sen bize cevhersin.

Senin tecellin ve ayanımın, zat suretinin aynasıyım. Hayır, yanlış söyledim. Sen kendinin mazharısın.

Ey doğu güneşi ve ey Mağribî'nin gözünün nuru! Ben senin güneşinin gölgesiyim, sen güneşin gölgesini yayansın.

---

⁵⁶ Ayete telmih; Hadîd/3.

(*Mefâîlün, mefâîlün, feûlün*)

تو می خواهی که تا تنها تو باشی کسی دیگر نباشد تا تو باشی

Sadece seninle olayım, sadece sen ol, başka kimse olmasın istiyorsun.
 Ondan dolayı hep bizi halkın gözünden gizliyorsun ki, kendin aşıkâr olasın.
 Varlık bir an bizsiz olmadığı için, senin bizsiz olman yakışmaz.
 Eğer bizim denizimize batarsan, o denizden sonra sen katre gibi olursun.
 Ondan sonra dalga çöle gelse d, bütün çölün hayatı sen olursun.
 Onun bir parçasından bütüne yönelirsen, parçaların tamamında sen bütün gibi olursun.
 İkimiz buraya sığmayız, sen dışarı çık. Burada ya ben olayım ya sen ol.
 Eşi benzeri olmayan biricik olan benim. Sen biricik olmak istersin
 Mağribî gibi kurtar kendini. Kendin olmak için, kendini bize bırak.

(*Mefûlü, fâîlâtün, mefûlü, fâîlâtün*)

درد نشان یارم هر دلبری و یاری بینم جمال رویش از روی هر نگاری

Sevgilimde her sevgiliden bir iz var. Her sevgilinin yüzünde onun yüzünün cemalini görüyorum.
 Her ay yüzlünün yüzünü, onun yüzünden başkası bilmem. Her yüzün çizgisinde onun çizgisinden başkasını istemem.
 Her güzellik ve cemal, onun cemalinin aksindendir. Her nakış ve sevgili, onun sevgilisinin nakşındandır.
 O, her zaman ruhumun diyarında oturmaktadır. Ben her yerde onun peşinde avare oldum.
 Yar gönlümde daima karar kılmışken neden gönlüm bir an sakinleşmez?
 O bana elini uzatınca ben de ona canımı saçarım. Canan için candan daha hoş bir hediye yoktur.
 Şayet gidersen seni hatırlamam için kalbini bırak. Dosttan bir hatıra kalırsa iyi olur.
 Dünya ırmağında salın da senin servi boyunla ırmağın her servisi yeşersin.

Eğer kanımı dökereksen, benim geçidimde dök. Olur ki bir anda bana doğru yönelirsin.

Günü sayarım ama ben sıralamaya girmem. Ben kimim ki o gün sıraya gireyim.

İki alemin de hiçten de hiç olduğu bir yerde, ben neyim ya da benim gibi binlercesi nedir?

Ebedi olduğundan dolayı yüzünü göremem. Dünya geçidinden geçerken bir toz görmüştüm.

İki alemde onun cemalinin gül bahçesinin dikenleri vardır. Dikenden geçmeden sen o gülşene nasıl ulaşacaksın?

Öldürülmemiş varlık yılanı ile hazineye yol bulamazsın. O yüzden senin varlığın onun hazinesi için bir yılanıdır.

Mağribî'yi bırak, ortaya çıksın. Zira o buradadır, senden uzakta değil.

180

(Feilâtün, mefâilün, feilün)

تا تو اندر مراتب عددی گه دهی گه هزار گاه صدی

Sen sayılı mertebelerde olduğun için bazen on, bazen bin, bazen yüzün.

Çekirdeğin kabuk, kabuğun da çekirdektir. Bedenin ruh, ruhun da bedendir.

Bu civarda ve bu görünme yerinde olduğun için, hiçbir zaman kesretten yoksun değilsin.

Bazen bulut, bazen yağmur, bazen denizsin. Bazen iyilik, bazen kötülüksün.

Bahçenin bülbülü ve bahar çiçeğisin. Gül yanaklı, ay yüzlü ve servi boylusun.

Her peri yüzünün cemalindeki güzelliğisin. Her zülfün, benim, çizginin ve yanağın süsüsün.

Sen bu zamanın oğlu olsan da hakikatte cihan sana oğuldur.

İsmin ve methin çok olsa da sen bir olanın birlik zatındasın.

Bundan önce Mağribî ezeli idi. Ebedi olalı bir süre oldu.

181

(Mefâilün, mefâilün, mefâilün, mefâilün)

ادرلی راح توحید الا یا ایها الساقی ارحنی ساعة عنی و عن قیدی و اطلاق

Ey saki! Tevhit şarabını bana döndür. Bir an olsun zincirimden ve kurtuluşumdan dolayı bana merhamet et.

Yalnızca benim tevhit kadehimle onun gibi kendinden geç ki fanilikten fani olayım, bakılık ile baki olayım.

Onun çehresinden bana bir kâse şarap içir. Onun güzel kokusuyla ve zevk ehlinin zevkleri ile beni kokut.

Benim halis tevhit şarabımla şirkin, küfrün, dinin, riyakarlığın ve hilekarlığın elinden kurtulabilirsiniz.

Bana faziletimi, meclisimi ve kavuşmayı sorma. Şevk hallerimi, coşkumu ve yokluğumu sorma.

Sen benim ayrılığım ve kavuşmam olduğun için, bana ayrılık ve birlik gibisin. Bana yokluk ve coşku hali sen olduğun için belki benden de isteklisin.

Halime ve idrakime bak. Zatıma, isimlerime ve ahlakıma bak.

Bütün güzellerin hüsnü ve tüm aşıkların gözünün nuru olan peri yüzlüleri, aşıkların gözünden gören sensin.

Bilmem Mağribî kimdir sürekli ne söyler? Ben doğan güneşim. Bu şarkın nurudur.

182

(Feilâtün, feilâtün, feilâtün, feilün)

ای درخشان ز رخت مهر سپهر عالی سایه ات از سر ذرات مبادا خالی

Ey yüzünden yüce felek güneşi parlayan! Senin gölgen zerrelere yoksun olmasın.

Güneşinin gölgesinde hepimiz zerre gibi miyiz ki bizim üstümüzde o başı dik gölgeyi döndürme.

Perişanlık halinde birlik olsa da gönlüm zülfünden dolayı daima perişanlık içindedir.

Genellikle kimseden pahalı bir koku almadığına göre yoksa sen bu kokuyu kendi saçından mı götürdün?

Hem ayrıntı memleketinde zahir oldun. Hem ayrıntısızlık mertebesinde gizlendin.

Hem ay yüzlü sevgililerin yüzünün hoşluğu sensin. Hem zülfünün, boyunun, yüzündeki çizginin ve benin güzelliğisin.

Beden kafesi, bir kimsenin can kuşunun uçmasına nasıl engel olur? Sen bizzat kanatsın.

Ey gönül! Sevgilimin yüzünün aynası sensin. Sevgilim neden seninle iken inleyip ağlıyor?

Mağribi, şimdi yar daima yüzünü göstermekte. Yoksa sen o yüzden mi şüphe ile gözünü ovuşturuyorsun?

183

(*Mefâilün, feilâtün, mefâilün, feilün*)

چو تافت بر دل و جانم ز آفتاب تجلی به سان ذره شدم در فروغ تاب تجلی

Kalbime ve ruhuma tecelli güneşi doğunca, tecelli ışığının parlaklığı ile zerre gibi oldum.

Tecelli güneşindeki nurların parlaklığının yansımından dolayı, beden zulmeti ve nefsin karanlık gecesinden kurtuldum.

Tecelli ışığı dostun belirlediği yere gelsin diye, Tûr gibi bir ten, Kelîm gibi bir gönül olmalı.

Onun pisliklerinden gelen bu pislîği, tecelli suyu dışında temizlemek mümkün değildir.

Tecelli harap olunca, gönlüm onarıldı. Tecellisi yıkılan o gönlün imareti ne güzel!

Yâr bana tecelli örtüsünden yüz gösterince, bizim örtümüz ben görmeden önce kalktı.

Ey sevgili! Aşkı uğruna her şeyi gözden çıkararak rintlere meclisine girersin. Ebedi sakinin elinden tecelli şarabı iç.

Saf tecelli şarabı, seni kendinden kurtardı. Ey sevgili, tecelli şarabından bir an bile yoksun olma.

Mağribî’de hiçbir isim ve nişan bulunamaz. O saatten sonra tecelli güneşi saklandı.

184

(*Feilâtün, feilâtün, feilâtün, feilün*)

تو نگارین به لطافت همگی جان و دلی گر چه ساکن شده در مملکت آب و گلی

Ey sevgili, gönül ve can su ve çamur memleketinde bulursa da hep hoşluk içindedir.

Yoksa sen cennet bahçesi misin ki böyle güzelsin? Bahar mevsimi misin ki böyle ılımlısın?

Ya Rab! Bu hangi bahçenin toprağıdır ki onun utangaçlığından dolayı toprak yüz renge büründü.

Senin güzelliğinde Çiğil güzeli gibi bir güzel bile yoktur. Çiğil güzeline güzel bile denilemez.

Bizden olduğun için bizden bir şey gönderme. Başını bize bağlamışsın bizden gönderiyorsun.

Ey dost, beni senin köyünden gönderme. Gönlünü yitirmiş aşığı göndereyim de ne edeyim?

Ey gönül! Kendi meskeninden gurbete gitsen de susamışlığın hatırı için kendi vatanın olmalı.

Sen bizdensin, iki dünyada da bizden hiç ayrılma. Kiminle birleşmek istiyorsun da bizden ayrılıyorsun?

Mağribî, her ne kadar felsefeye ve münzevîye inanmasa da göz sana kavuşmakla aydınlanır.

185

(*Mefûlü, mefâîlü, mefâîlü, feûlün*)

ای حسن تو در آینه صورت و معنی بر دیده ارباب نظر کرده تجلی

Ey güzelliği suret ve mana aynasında nazar erbabının gözüne tecelli eden!

Mecnun'un gözünden Leylâ'nın yüzüne bakan, kendi yüzünü temaşa etmek için senin gözün oldu.

Güzellik memleketinde senden başka kimse olmadığı için, 'Mülk kimindir?' davasından bahsettiğin vakittir.⁵⁷

Güzel yüzünle ve hoş boyunla, gönül asla gül bahçesi ve Tuba hevesinde bulunmasın. Eğer senin tecelli nurun ateşi ısıtırsa, o yüce cennetin parıltısından dolayı cehennem olur.

Dünyadan ve ahiretten haberi olmayan kimse, cennetten de ateşten de azat olur.

⁵⁷ Ayete telmih; Mümin/16.

Tecelli nurundan dolayı, her yerden senin Tur dağına Musa gibi binlerce aklı başından gitmiş kimse düşmüştür.

Yüzün ayandır ancak, eğer göz kör değilse nasıl idrak edilebilir?

Mağribî onun mektebinde levhayı iki alemin resminden temizleyince elif ba yazarlar.

186

(Mefâilün, mefâilün, feûlün)

تو از مایی ولی ما را ندانی   ز دریایی و دریا را ندانی

Sen bizdensin, ama bizi bilmezsin. Denizdensin, denizi bilmezsin.

Şayet denizi bilmezsen o şaşılacak bir şey değildir. Daha şaşılacak olan şey çölü bilmemendir.

Ruh ve beden için yukarda ve aşağıdasın. Ancak altını ve üstünü bilmezsin.

Her ne kadar eşyayı bilmesen de sen eşyasın, cümle eşya sen.

Bütün isimler sana zahir olur. Cümle isimlerin zuhurunu bilmezsin.

Annelerin hakkından niçin gafilsin. Nasıl bir evlatsın ki atalarımı bilmezsin.

Değil sadece Havva'yı bilmemen, Adem'den de habersizsin.

Cihanın muammasını sana nasıl anlatayım? Çünkü sen muammanın sırrını bilmezsin.

Ey Mağribî, mağribin Ankâ'sı sensin, ama Ankâ'yı bilmezsin.

187

(Mefâilün, feilâtün, mefâilün, feilün)

مرا به خلوت جان دلبریست پنهانی   که هست جان و دلم در جمال او فانی

Onun cemalinde gönlüm ve ruhum fani olduğu için, bir dilber beni can halvetine gizlemiştir.

Cananın yüz gösterdiği o makamda, gönül ve ruh makamı hayran olur, yok olur.

Gönlüm Allah'ın zatının saltanat tahtıdır. Nitekim Arş-ı rahmanî (ilahi saltanat), Arş-ı Mecîd'dir (arşın sahibi).⁵⁸

Güzelliğinin ve cemalinin ikincisi olmadığı gibi, benim için de dünyada senin aşkının ikincisi yoktur.

⁵⁸ Ayete telmih; Bürûc/15.

Sen hakikatte bana hem gönül hem can olduğun için, gönlü ve canı beka aleminde nereye götürüyüm?

Benden her şeyi çaldın, her şeyim oldun. Her şeyim sen olduğun için şimdi ben ne söyleyeyim?

Her ne kadar sevgili olsan da benim için gönlün bedeli sensin. Her ne kadar canan olsan da benim için canın bedeli sensin.

Şimdi benim gözümle gördüğün her şey sensin. Şimdi benim aklımla bildiğin her şey sensin.

Eğer ondan ene'l-Hak nidâsı ve ilahi bir söz dinliyorsan, bundan sonra Mağribî'den dinleme.

188

(*Mefâilün, mefâilün, feûlün*)

جنونى فوق غايات الجنونى   جنونى من حبيب ذوفنونى

Delilik, deliliğin amaçlarının üstündedir. Benim deliliğim, sanat sahibinin sevgilisidir. Senin aşkın ile Mecnun'dan fazlasıyım. Sen ise güzellikte Leyla'dan fazlasın.

Seni bir ömür kendimden dışarda aradım. Bilmiyordum içimde olduğunu.

Ey sevgili! Gözlerin aynı sen olduğun için göz seni sorup soruşturuyor, ne yapsın?

Ey sevgilinin heyecan veren süzgün bakışı! Böyle hile, hikâye ve büyü ile dolusun.

Sihir, hilekarlık ve büyüde, vasıf ve ölçünün ötesindesin.

Ey sevgili! Hem Türk hem sarhoş hem kan olan, onun sarhoş gözünden sakın.

Ey sevgili! Sakin olan sensin. Neden sevgilim gibi sabırsız, sakın ve sükûnetlisin?

Her ne kadar nicelik ve nitelikten daha üstün olsa da Mağribî seni nicelik ve nitelikte buldu.

189

(*Mefâilün, feilâtün, mefâilün, feilün*)

چو نيست چشم دلت تا جمال او بينى   نگر به صورت خود تا مثال او بينى

Cemalini görmek için senin gönül gözün olmadığı için, onun misalini görmek için kendi suretine bakma.

Yüzünün güneşinden gölgeye kanaat edersen, gölgelerini görmek için cümle cihana bakma.

Cümle cihan onun gölgesi olsa da güneş doğunca ancak onun battığını görürsün.

Onun hayalini kurduğunu gör. Onun hayalini görmek için, kendi yüzündeki perdeyi hayalinden kaldır.

Cihan ben ve yüzdeki çizgidir. Ne zamana dek beden gözünden, onun beninin ve çizgisinin yolundan cemalini görürsün?

Cennetteki cihan serabı, onun hayatının berrak suyudur. Berraklığını görmek için ondan geç.

Neden ceset mezarlığına mahpus olmuşsun? Onun gezdiği yeri görmek için gönül arsasına gel.

Neden kendi gönlünün halinden gafil oluyorsun? Gönül halini görmek için ona doğru nazar et.

Onun kâmil gözünden kemalini görmek için, Mağribî'den bir bakış borç al ve dosta bak.

190

(Mefâilün, feilâtün, mefâilün, feilün)

تورا که دیده نباشد نظر چگونه کنی؟ بدین قدم که تو داری سفر چگونه کنی

Görmeden nasıl nazar edersin? Sen bu ayakla nasıl sefer edersin?

Kendi halinden hiç haberi olmayan sana de ki: Bir başkasını kendinden nasıl haberdar edersin?

Sen bir an bile kendini kendinden çıkarmadın. Kendi halinden bir diğerini nasıl çıkaracaksın?

Mürit olmadan nasıl şeyh olursun? Oğlu olmayan bir kimse nasıl baba olur?

Cihanın altından üstünden haberi olmayan seni, cihanın altından nasıl yükselteceksin?

Akıl levhasının resmini unutmadan ve yok olmadan bilmem ki aşk hadisesini nasıl ezber edeceksin?

Madem büyük sanattan habersizsin, öyleyse sanat ehlinin huzurunda nasıl altın işleyeceksin?

Kendi yeryüzünün yıldızını ele geçirmeden, Venüs'e ve Jüpiter'e ayı nasıl soracaksın?
Mağribî'ye ulaşırsan, oradan koşa koşa geçme. Ondan nasip almadan nasıl geçersin?

191

(Mefâilün, feilâtün, mefâilün, feilün)

ز چشم من چو تو ناظر به حسن خویشتنی چرا نقاب ز رخسار بر نمی فکنی

Kendi güzelliğini benim gözümde gördüğün halde, neden yüzünden örtüyü kaldırmıyorsun?

Şuhud ehlinin önünde sen ve ben bir idik. Neden benden gizleniyorsun? Ben senim, sen bensin.

Cilvelenmek için yüzünü kâinat aynasına getirince 'biz' ve 'ben' ortaya çıktı.

Halvetten ve meclisten bir an bile yoksun değilsin. Hem kendi halvetindesin hem meclistesin.

Şayet yabancı suretinde ve aynı kisvesinde isen, her sıfat ile kendinden ortaya çıkarsın.

Gönül çalan o kimse, puta tapan kimse için Lat ve Menat'tan tecelli ediyor.

Zatının yüzünden ne ruhsun ne cihansın ne beden. Ama sıfatından dolayı hem cihansın hem ruhsun hem beden.

Ey sevgili, yüzünü alemde ve çokluktan birliğe çevir. Eğer sen vatanına gitme niyetindeysen, vatan vahdettir.

Mağribî gibi kâinat kadehinden şarap içme. Ebedi sakinin yanında lezzetli şarap vardır.

192

(Mefûlü, fâilâtü, mefâilü, fâilün)

زد حلقه دوش بر در دل یار معنوی گفتم که کیست، گفت که در باز کن تویی

Dün gece sevgilinin gönlünde maneviyat halkalandı. Kimdir, dedim. Kapıyı aç, sensin, dedi.

Sen nasıl ben olursun, dedim. Biz biriz, dedi. İkilikte yüzündeki örtü ayan oldu.

Biz ve benlik, o ve senlik sana perde oldu. Bu perde ile kendinden neden gizleniyorsun?

Bu cihandan geç, çünkü onda eski ve yeni vardır. O vakit eski ve yeni olanın kim olduğunu gör.

Bu şekiller şüphesiz öyle şekillerdir ki; Mâni, bu Mâni dininin şeklinin arkasına gizlenmiştir.

Yüz binlerce nağme ve ses dinlersen, bu perdede güzel çalan kişiyi, çalgıcıdan başkası bilme.

Ey Mağribî, sen en parlak güneşin gölgesisin. O yüzden gölge gibi güneşin peşinden gidiyorsun.

Bazen zerre gibi bazen bir parıltı gibi olsan da hakiki gökyüzü sensin. Bu yanlış değil!

193

(*Mefûlü, fâilâtü, mefâilü, fâilün*)

آنچه تو جویای آنی گر شوی بی تو تویی بر مثال سایه خود در بی خود می دوی

Aradığın şey eğer sensizlik ise, o sensin. Gölgen misali kendi ardından koşarsın.

Hakkı arayanı bir başkası tasavvur etmişsin. Böyle bir şirk ve ikilik ile nasıl bir olabilirsin?

Gözünü aç. Nazar edersen şayet, bir kez kendine nazar eyle. Kendi vahdet cemalinde ol, nasıl hayran olursun.

Bir köşeye çekiliyorsan, kendinden çekil. Bir kez kendini inzivaya çekiyorsan, münzevi ol.

İstediğin her haceti kendine layık görürsün. Sorduğun her şeyi kendinden dinlersin.

Ucu bucağı olmayan bir yolun saliklerini sona nasıl ulaştırırsın? Yolun genişliği salik ile tarif edilemez.

Yol ve yolcuyu uzağa at ve her ikisi olmadan git. Çünkü biliyorsun ki, yol ve yolcu sana perdedir.

Sen kendi benliğine dilenci, zavallı ve yoksulsun. Kendin olmadığında ise Ferîdun, Kubâd ve Hüsrev'sin.

Ey Mağribî! Nurun parlayan güneşten ayrılmış değilse de kendin olmayınca sen güneşsin, kendinle beraber olunca parıltısın.

194

(Feûlün, feûlün, feûlün, feûlün)

چه باشد اگر زانکه تو گاه گاهی کنی سوی افتادگانت نگاهمی

Bazen aşıklarına doğru bir nazar etsen ne olur?

Benim gibi bir dilenciye senin gibi bir padişah nazar etse ne güzel olur.

Senin Hintli zülfün gönlümü çaldı. Senin Türk bakışından başka bir şahidim yok.

Senin yüzün gibi bir sığınağım olduğu için, bu davranıştan dolayı elim kolum uzadı.

Senin ülkenin padişahı, Hindistan ve Habeş'ten, senin yüzünün Rum bölgesine kadar ordu çekmiştir.

Zülfün yüzündeki bene daima meyillidir. Zenci bir kimse, zenciden başkasını istemez.

Feleğin bir ayda yaptığını sen daima hilal ve dolunay gibi olan kaşın ve yanağınla yaparsın.

Yüzüne gizlice baktım. Bundan başka bir günahım yoktur.

Ayrılık kederinden dolayı Mağribî'nin dağ gibi bir hüznü, saman gibi bir bedeni oldu.

195

(Fâilâtün, fâilâtün, fâilâtün, fâilün)

پیش شیران دعوی شیری مکن چون روبهی ناخوش ست از زشت و لاغر لاف حسن و فربهی

Aslanların önünde tilki gibi aslanlık iddiasında bulunma. Bu çirkinlikten, laf kalabalığından dolayı hoş olmaz.

Bir esir ile bir emirin konuşması hoş olmaz. Dilenci ile boş söz ve padişahlık iddiası ayıp olur.

Sen Süleyman'sın ama mührün şeytandır. Sen Yusuf'un ama benim azizim hala kuyudadır.

Kendini, kendi kendinden hakka çağırmadı. Halkı kendine çağırarak budalalıktandır.

Sen Hak'tan boşalırsan o zaman kendi kendine dolarsın. Kendinden boşaldıktan sonra o an Hak ile dolu olursun.

Eğer fakirin sofrasında çok iştahlı bulunursan, ilk işin kendinden tamamen temizlenmek olmalı.

Senin gibi yeni başlayan birisi için yolun başlangıcı yoktur. Sonuncu da olsan Hak yolunun sonu yoktur.

Başlangıç ve nihayet varsa o sendendir. Bir an kendinden geçersen her ikisinden de kurtulursun.

Çocuksun sen, bir yola gir. Yolu bilen bir ihtiyardan hakkı ile yol sor ki kendi iradeni onun eline verebilesin.

Gece gündüz onun irşadının nuruyla yol al ki benliğin sonsuz karanlığından çıkabileşin.

Ondan sonra Mağribî gibi yoldan ve yolcudan kurtul, adamsan yolu ve yolcuyu uzağa at.

196

(Feilâtü, fâilâtün, feilâtü, fâilâtün)

صنما چرا نقاب از رخ خود نمی گشایی ز که رخ نهفته داری ز چه رو نمی نمایی

Ey sevgili! Neden yüzündeki örtüyü açmıyorsun? Yüzünü gizlediğin için neden yüz göstermiyorsun?

Yüzüne bakan kimse gözünden başkasını görmediğinden dolayı, tıpkı göz gibi olduğun için sen gözden nasıl gizlenirsin.

Gönül benlik ve bizlikten geçince, o ayan oldu. Senlik ve onluk da sensin. Benlik ve bizlik de.

Yüzüne bakmak için binlerce göz isterim. Sen her an ortaya çıktığın için ruh binlerce şekle bürünür.

Her vakit aşıklara böyle yüz gösterirsen ve onlar da kim ve nereden olduğunu bilirlerse bu şaşırtıcıdır.

Sen sıfat yönüyle apaçık ortada olsan da yücelik perdesiyle bütün dünyadan gizlisin.

Sana aşktan bahseden kimsenin sözünü dinleme. Ey oğul, eğer bana gösterirsen yol kalender yapar.

Ey oğul! Kendi köyünün arzusunda isen, Mağribî'yi bırak, ondan dolayı ayrılığı seçme.

Kimse Irâkî'nin hakikatleri ile Irâkî olamaz. Kimse Senâî'nin marifetleri ile Senâî olamaz.

197

(Feilâtün, feilâtün, feilün)

رخ دلدار را نقاب تویی چهره یار را حجاب تویی

Sevgilinin yüzüne perde sensin. Yârin çehresine örtü sensin.
Onun yüzünün güneşi seni gizlemiştir. Güneşin yüzündeki bulut sensin.
Senin kuşku ve şüphe perden, benim yakınlık gözümde kesinlik kazandı.
Onun sonsuz denizi baş gösterince, sen kabarcıklar gibi oldun.
Su olduğunu iddia etsen de nazar ehlinin nezdinde sen serapsın.
Sana hesap çıkarmadım. Tekrar gördüm ki hesap sensin.
Bu çeşitli azaplar senin içindir. Bütün bu azabın sebebi sensin.
Ezeli şaraptan içmeden sarhoş olan ve harap olan o kimse sensin.
Mağribî bu hitap kimseye değil. Onunla beraber olan sanadır bu hitap.
Sen var olana dek onun azarlaması bakidir. Azarlamamanın sebebi sensin.

198

(Mefâilün, mefâilün, feülün)

سبو بشکن که آبی، نه سبویی ز خود بگذر که دریایی نه جویی

Şarap testisini kır. Sen susun, ne şarabı. İrmaktan geç, sen denizsin, ırmak değil.
Benden sefer et, sen bizsin. Senden geç, çünkü sen osun.
Sen ırmak olduğun için avare ve perişan bir su idin neden değirmen taşı gibi kendi etrafında dönmezsin?
Avarelikte pişmanlık vardı. Her tarafta perişanlık vardı.
Bir kez kendinden kendine sefer et. Ne zamana kadar dünyanın da etrafında koşacaksın?
Bir kişiyi soruyorsan kendinden soramazsın. Kendini kaybedince konuşamazsın.
Her ne kadar yıllarca arasan da onu asla kendinden istemezsin.
Başında fakirlik külahı bulamazsın. Yoksa sen başımı feda ettim demiyor musun?
Sen ayna gibi samimi ol. Çünkü ikiyüzlülüğün sonu, yüzü kara bir defter olur.
Ey Mağribî! Ona kavuşma sofrasından bir nasip bulmazsın. Ne zamana kadar elini kendin yıkamayacaksın?
Çevgan ve topun peşindeki bir çocuksun, onun köyüne nasıl varabilirsin?

(Mefâilün, feilâtün, mefâilün, feilün)

چه باده ای است که مست ست می فروش از وی کسی که خورد نیاید دگر به هوش از

وی

Nasıl bir badedir ki şarap satan, ondan sarhoştur. Ondan içen kimse artık akıllanmaz. Nasıl bir badedir ki şarap onun sarhoşu ve harabıdır. Gönüldeki küpler ondan dolayı hep coşkuya gelir.

Bilmem sakinin verdiği nasıl bir badedir? Şarap da sarhoş ve haraptır, o şarabı içen de. Denizin bir katresi o şaraptan içince sarhoş oldu. Ondan dolayı coşkuya geldi.

Nasıl bir yüzdür ki her tarafta bir yüzü görünür. Nasıl bir şekildir ki ondan bu nakışlar çıktı.

Felek bir çalgıcı gibi dönmeye başlayınca, her an ondan kulağa bir nağme ulaşır.

Gel, sevgiliden bana bir söz söyle. Senin bizim yanımızda ondan bir şey söylememen yakışmaz.

Gönül dün gece onu ruhundan dinlediği şeyi, ondan dinledi.

Sır hazinesinin hazinedarı sana Mağribî gibidir. Artık sırlar hazinesini ondan gizleme.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DİVANIN MUHTEVA TAHLİLİ

3.1. EDEBÎ KİŞİLER

3.1.1. Senâî-yi Gaznevî

İran'ın önemli şairlerinden biri olan Senâî, Farsça tasavvufî mesnevî tarzının kurucusudur. h. 5. yüzyılda yaşamış ve tasavvufa yön veren şairlerden biri olmuştur. Hakîm Senâî ismiyle de tanınır. Ferîdüddin Attâr, Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî ve Sâdî-i Şîrâzî gibi büyük şairler ondan etkilenmişlerdir.⁵⁹

Mağribî'nin Senâyî'den ne derece etkilendiği gösteren üç gazeli vardır. Sonsuz bir denize benzettiği bu ilim ve irfan denizinde, kendini ve Senâî'yi birer dalga olarak atfeder. (Gazel:7/17) Diğer gazelinde yine deniz unsuru üzerinden Senâî ve Attâr'ı aynı mısra içinde zikrederek, denizin coşup kaynamasından Attâr ve Senâî'nin meydana geldiğini ifade eder. (Gazel:166/22) Son gazelinde ise yine kendini Irâkî ile aynı mısradaki zikrederek, kimsenin Senâî'nin marifetleri ile Senâî gibi olamayacağını beyan eder. (Gazel:196/9)

3.1.2. Fahreddîn-i Irâkî

h. 7. yüzyılda yaşamış olan Fars edebiyatının ünlü mutasavvıf ve bilgin şairi olan Irâkî, daha çok Lema'ât kitabı ve divanı ile tanınır. Senâî, Attâr, Mevlâna ve Sâdî gibi ünlü şairlerden etkilenmiştir.

Mağribî, Irâkî'den iki yerde bahseder. Yine yukarda da ifade ettiğimiz gibi deniz unsuru üzerinden giderek şairleri o sonsuz denizin birer şekilleri olarak görür. Denizin dalgalanmasından kendisinin ve Irâkî'nin meydana geldiğini, (Gazel:166/22) diğer beyitte ise kimsenin Irâkî'nin hakikatleri ile Irâkî olamayacağını söyler. (Gazel:196/9)

3.1.3. Feridüddîn Attâr

İranlı meşhur şair ve mutasavvıf olan Attâr, h. 6. yüzyıl şairlerinden olup klasik Fars edebiyatında çok önemli bir yer tutar. Mevlânâ onu âşıkların önderi sayar, tasavvuf

⁵⁹ İnal Savi, Saime, Senâî, *DİA*, C.13, İstanbul, 2009, s. 502-503.

yolunda kendisini küçük, onu büyük görerek eserlerinden büyük ölçüde faydalanmıştır. Hatta onu “ruh”, Senâî’yi de ruhun “iki gözü” olarak kabul eder.⁶⁰

Mağribî bir gazelinde Attâr’ın adını zikrederek, denizin coşup taşmasından Attâr’ın zahir olduğunu söyler. (Gazel:166/22)

3.1.4. Vâmık ve Azrâ

Doğu edebiyatlarına ait olan bu aşk hikayesi adını kahramanlarından alır. Mağribî gazellerinde çok yerde değinmiştir. Genellikle aşıkların birbirine kavuşamadığı, hüznü bir sonla biten mesnevi tarzlarına göre bu aşk hikayesinin sonu, mutlu biter ve bu sebeple Türk edebiyatında da çok ilgi görmüştür.⁶¹ Azra’nın güzelliği (Gazel:3/1), Azrâ ve Vâmık’ın bu dünyada şekillerinin çokluğuna bir örnek oluşu (Gazel:7/14), Azra’nın gözünden Vâmık’a aşık olmak gerektiği (Gazel:109/7), Vâmık’ın Hakk’ın tecellisi oluşu ve Azra’nın yüzünde onu gördüğünü (Gazel:151/5), Azrâ’nın yüzündeki parıltıdan dolayı kendisini Vâmık’ın gözünden gizlediği (Gazel:4/7) gibi konulara değinmiştir.

3.1.5. Leylâ ve Mecnûn

Arap, Türk, Fars ve Urdu edebiyatlarında geniş yer tutan bir aşk hikayesidir.⁶² Çoğu şairin aşkı anlatırken değindiği bu iki aşık Mağribî’nin şiirlerinde de göze çarpar.

Leylâ ve Mecnûn üzerinden dünyadaki şekillerin çokluğunu anlatmış ve onların da bu şekillerden biri olduğunu dile getirmiştir. (Gazel:7/14) Dostun güzelliğinin Leylâ ve Mecnûn ile aşıkâr olduğu (Gazel:58/7,12), Mecnûn’un gözünün her daim sevgilisini görmek istediği (Gazel:60/1), Hakk’ın güzelliğinin Leyla olduğu (Gazel:66/6), Mecnûn’un bu dünyada Leylâ’dan dolayı diri olduğu (Gazel:174/9), Mecnûn’un gözünden Leyla’ya bakılması gerektiğinden (Gazel:185/2) bahsetmiştir. Son olarak şair kendisinin aşk sahasında Mecnûn’dan ilerde olduğunu, Hakk’ın ise Leylâ’dan daha güzel olduğunu ifade etmiştir. (Gazel:188/2)

3.1.6. Yûsuf ve Züleyhâ

Türk ve Fars edebiyatlarında genişçe işlenen Yûsuf ve Züleyhâ mesnevisi, şairler arasında oldukça ilgi görmüştür. Yûsuf ve Züleyhâ hikayesini, şairler kendi

⁶⁰ Şahinoğlu, M. Nazif, Feridüddîn Attâr, *DİA*, İstanbul, C.4, 1991, s. 95-98.

⁶¹ Ayan, Gönül, ‘Vâmık ve Azrâ’, *DİA*, C.42, İstanbul, 2012, s. 504-505.

⁶² Durmuş, İsmail, ‘Leylâ ve Mecnûn’, *DİA*, C.27, İstanbul, 2003, s. 159-160.

zamanlarına ait bazı olaylar ve kişilerle ilişkilendirerek, anlatmak istedikleri konulara yeni bakış açıları kazandırmışlardır.⁶³

Züleyhâ Mısır azizinin eşi ve Yûsuf'a âşık olan kadın karakter olarak karşımıza çıkar. Kurân'da adı geçmez. Zelihâ ismi ile de bilinmektedir. Divan edebiyatında mesneviler dışında gazellerde de Züleyha kıssası mazmun olarak yer almış, teşbih ve telmihlerle ondan bahsedilmiştir.⁶⁴

Mağribî de pek çok gazelinde bahsetmiştir. Yûsuf'a soru yönelterek ne zamana kadar Züleyhâ'nın gamlı camı için orada kalacağını sorar. (Gazel:3/5) Yâkup'un Yûsuf'unun aynasına, Züleyha'nın gözlerinin nasıl iliştiğinden bahseder. (Gazel:12/4) Yûsuf'un beden hapsinden kurtulması için güzel Mısır azizinin nerede olduğunu merak eder. (Gazel:141/3) Yûsuf, Züleyhâ, kurt, aziz, makam, kuyu bunların hiçbirinin O'nun yanında, aşkın çokluğunu yansıtmayacağını vurgular. (Gazel:163/5)

3.2. İDARECİLER

3.2.1. Gazneli Mahmud ve Ayaz

Ayaz, Gazneli Mahmud'un genç bir kölesi olarak bilinir. Zekâsı ve feraseti ile sultanın hizmetine özel olarak girdiği anlatılır.⁶⁵ Klasik edebiyatta pek çok şairin şiirlerine konu olmuş iki karakterdir. Sultan Mahmud ve Ayaz'ın arasındaki diyaloglar, hikayeler geçmişten günümüze eserlerde daima işlenmiştir.

Mağribî tek bir gazelinde kendi aşkı ile bu iki karakterin arasındaki ilişkiye atıf yaparak şöyle değinmiştir; Gazneli Mahmud'un gönlünde Ayaz'ın olmadığı gibi, şair kendi gönlünde de sevgiliden başkasının olmadığını söylemiştir. (Gazel:77/6)

3.2.2. Feridun-Kubâd- Hüsrev

Mağribî gazelinde bir mısradâ Şehnâme'nin üç kahramanından bahseder. Adı zikredilen bu üç kahraman da İran hükümdarlarıdır. Feridun Cemşîd'in soyundan gelen acem hükümdarlarından biridir.⁶⁶ Keykûbâd Keyânîler hanedânının kurucusu olup ilk hükümdarıdır. Daha sonra hükümdarlık Keyhüsrev'e geçmiştir.⁶⁷

⁶³ Kurtuluş, Rıza, 'Yûsuf ve Züleyhâ', *DİA*, C.44, İstanbul, 2013, s. 40-41.

⁶⁴ Öztürk, Zehra, 'Züleyhâ', *DİA*, C.44, İstanbul, 2013, s. 552-553.

⁶⁵ Akkuş, Mustafa, 'Gazneli Mahmud'un Mutasavvıflarla İlişkisi', *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 45, 2019, s. 362.

⁶⁶ Yazıcı, Tahsin, 'Ferîdun', *DİA*, C.12, İstanbul, 1995, s. 396.

⁶⁷ Kurtuluş, Rıza, 'Keyânîler', *DİA*, C.25, Ankara, 2022, s. 345-346.

İnsanın kendi benliği olduğunda dilenci, zavallı ve yoksul bir kimse olduğunu, ama kendi benliği olmadığına Feridun, Kubad ve Hüsrev gibi birer hükümdar olduğunu ifade eder. (Gazel:193/8)

3.3. DİNÎ ŞAHSİYETLER- PEYGAMBERLER

3.3.1. Hallâc-ı Mansûr

Meşhur, mutasavvıf şair Hallac-ı Mansûr, adından sıkça bahsettiren bir yazar ve şairdir. Ene'l-Hak iddiasında bulunduğu ileri sürülerek idamına karar verilen bu şair yaşadığı dönemde ve sonrasında tasavvufun gelişmesinde önemli rol oynamıştır. Allah'ın yardımına mazhar olduğunu ifade etmek için ona 'Nâsır'ın (Allah'ın) Mansûr'u' diyenler de olmuştur.⁶⁸

Mağribî yalnızca bir gazelinde onun adını zikretmiş ve kendisine Nâsır-ı Mansûr diye hitap etmiştir. Mansûr'un Ene'l-Hak dediğini, ama o sözü Mansûr'dan değil Allah'tan dinlememiz gerektiğini vurgulamıştır. (Gazel:31/8)

3.3.2. Hızır

Kur'ân-ı Kerîmde adı geçmemekte olup Hz. Mûsâ döneminde yaşadığı bilinir. Kehf sûresinde anlatılan kıssanın Hızır ve Mûsâ arasında geçtiği kabul edilir.⁶⁹ Kıssa tasavvufî pek çok noktayı barındırır. Mağribî de Hızır üzerinden bazı tasavvufî benzetmeler yapmıştır.

Gönül Hızır'ının ab-ı hayattan şerbet içmeden, karanlığı nasıl âb-ı hayat diye tasavvur ettiğini sorgular. (Gazel:14/8) Onu karanlıktan kurtaran gönül Hızır'ına şarap vermesini söyler. (Gazel:28/1) Hızır'ı görmek isteyeninin onun yüzündeki çizgiye bakması gerektiğine dikkat çeker. (Gazel:119/3)

Mağribî, yukardaki beyitlerin dışında bir gazelinde de Hızır ve İskender'i yan yana zikretmiş ve son beyitte kendi mahlasını kullanarak, Allah'ı doğuda ve batıda aradığını ama onun Hızır ve İskender gibi âb-ı hayat olduğunu ifade eder. (Gazel:175/8)

⁶⁸ Uludağ, Süleyman, 'Hallâc-ı Mansûr', *DİA*, C.15, İstanbul, 1997, s. 377-381.

⁶⁹ Çelebi, İlyas, 'Hızır', *DİA*, C.17, İstanbul, 1998, s. 406-409.

3.3.3. Cebrâil (a.s)

Cebrâil, ilâhi emirleri meleklere ve peygamberlere ileten vahiy meleğidir. Efendimiz (s.a.s) ‘e gelerek ‘Oku!’ emrini vermiştir.

Mağribî bir gazelinde bu hadiseye değinerek Cebrâil ismini zikretmiş, Cebrâl’in telkin ettiği şeyin ne olduğunu sorarak bu meseleye atıfta bulunmuştur. (Gazel:32/5)

3.4.4. Rıdvân- Mâlik

Rıdvân, cennetin muhafızı kabul edilen meleğin ismidir. Mâlik ise Kurân’da da geçtiği üzere cehennem kapıcısı olarak bilinen melektir. Mağribî bir gazelinde hem cennetin hem cehennem kapıcısından bahseder. Birinin Rıdvân, diğerinin Mâlik olması için yaratıldığını ifade eder. (Gazel:84/13)

3.4. PEYGAMBERLER VE KISSALARI

3.4.1. Mesih

Birçok dinde yaygın olan inanışa göre dünyanın sonuna doğru gelmesi beklenen kurtarıcıdır. Yahudilik ve Hristiyanlıkta ismi Mesih olarak geçer. Hz. İsâ Kur’ân-ı Kerîm’de 4 sûrede ‘Îsâ Mesîh’ şeklinde geçer. Bu sureler; Âl-i İmrân/45, Nîsâ/157,171,172, Mâide/17, 72, 75, Tevbe/31.

Mağribî bir gazelinde adını zikrederek, Mesih’e ölüyü dirilttiği nefesin nerede olduğunu sorar. (Gazel:32/4)

3.4.2. Ahmed- Muhammed (a.s)

Mağribî Efendimiz Hz. Muhammed (s.a.v)’i gazellerinde pek çok yerde zikretmiştir. İnsanın zatının, sıfatının ve dünyasının tamamının Ahmed olduğu yani birlik olduğu (Gazel:87/4) ve Resul döneminde şefaet kapısının nasıl açıldığını beyan eder. (Gazel:87/6) Ahmed’e perde olanın ne olduğunu sorar ve yine kendi cevaplayarak onun güneşte gizlendiğini söyler. (Gazel:103/8) Eğer bazı günler uyanık ve aklımız başındaysa Muhammed Mustafa’nın hatırı için olduğunu kendinden yola çıkarak ifade eder. (Gazel:138/6)

3.4.3. Âdem (a.s) ve Havvâ

‘Safiyullah’ unvanı ile anılan Âdem (a.s) ile Havva annemizin nasıl yaratıldıkları ve bu dünyaya gönderiliş sebebi Kur’ân ayetlerinde anlatılmaktadır.⁷⁰

Mağribî de bu hadiseye değinerek, Hak Teala’nın yüzü tecelli edince bir ayna yaptığını ve bu aynaya da Âdem ve Havva adını verdiği (Gazel:2/5), dünyada eski veya yeni ne varsa onun adının Âdem ve Havva olduğu (Gazel:7/13), O’nun Âdem ve Havva’dan olamayacağını ve böyle bir şeyi kimsenin addedemeyeceği (Gazel:51/4), ve son olarak bizim Âdem’den de habersiz olduğumuz (Gazel:186/7) konularına değinmiştir.

3.4.4. Nuh (a.s)’ın Oğulları

Nuh (a.s)’ın Tevrat’a göre üç oğlu vardır. Bunlar Hâm, Sâm ve Yâfes olarak geçer. Hâm Yâfes ismi Kur’an-ı Kerîm’de bahsedilmemiştir.⁷¹ Bir de Hâm’ın oğlu olduğu bilinen Ken’an vardır.⁷²

Mağribî yalnızca bir gazelinde Nûh’un oğullarını zikreder. Nuh, Ken’an’a şaraptan vermediği için, Hâm, Sâm ve Yafes gibi onun da tufanda boğulduğunu söyler. (Gazel:55/3)

3.4.5. İsâ (a.s)- Meryem

Hiz. İsâ Kur’ân-ı Kerîm’de İsâ, İbn Meryem ve Mesîh şeklinde zikredilir. Kendisine İncil’in verildiği, Hiz. Muhammed’i müjdelediği bildirilen, bir peygamberdir. Hıristiyanlık’ta İsâ Mesîh Tanrı’nın oğlu, dolayısıyla tanrı kabul edilmektedir. İsa hem Hristiyanlık’ta hem İslâm’da İsâ ve Mesîh olarak adlandırılmaktadır.⁷³

Meryem, Hiz. İsâ’nın annesidir. İslâm’da üstün sıfatları sebebiyle yüceltilen, iffet ve itaat temsilcisi olarak gösterilir. Hristiyanların ibadet hayatında önemli bir yer tutarak, onun da Hiz. İsâ gibi aslî gûnahtan uzak olduğuna ve öldükten sonra semaya yükseldiğine inanılmaktadır.⁷⁴

Mağribî iki yerde bahseder. İsâ’nın aslı nedir Meryem neredendir diye sorular sorar. (Gazel:32/5) Yine diğer gazelinde ölüleri diriltenin İsâ olduğunu ifade ederek İsâ (a.s)’ın adını zikreder.

⁷⁰ Bolay, Süleyman Hayri, ‘Âdem’, *DİA*, C.1, İstanbul, 1988, s. 358-363.

⁷¹ Harman, Ö. Faruk, ‘Yâfes’, *DİA*, C.43, İstanbul, 2013, s. 174-175.

⁷² Kuzgun, Şaban, ‘Hâm’, *DİA*, C.15, İstanbul, 1997, s. 395-396.

⁷³ Harman, Ö. Faruk, ‘İsâ’, *DİA*, C.22, İstanbul, 2000, s. 465-472.

⁷⁴ Harman, Ö. Faruk, ‘Meryem’, *DİA*, C.29, Ankara, 2004, s. 236-242.

3.4.6. Mûsâ (a.s)

İsrailoğullarına gönderilen ve kendisine Tevrat'ın indirildiği peygamberdir. İslam'da Hz. Mûsâ, Kur'ân-ı Kerîm'in 34 sûresinde 136 yerde zikredilmektedir. Kur'an ile sahih olan hadislerde geçmiş peygamberler arasında kendisinden en çok söz edilen peygamberdir.⁷⁵

Mağribî de gazellerinde genişçe yer vermiştir. O'nu görmek isteyen kişinin Mûsâ gibi Tûr'a gitmesine gerek olmadığını gönlünün Tûr'da doğmasının yeterli olacağını (Gazel:31/5), Mûsâ'nın elinin beyaz olduğunu (Gazel:51/2), Mûsâ'nın istediği şeyi, Hakk'ın tecelli yeri olan Tûr'dan istediğini (Gazel:60/7), her can ve gönülde Mûsâ sıfatının gizli olduğunu (Gazel:65/5), kendinden kendine tecelli ettiğini yani Tûr'un da Mûsâ'nın da kendisi olduğunu (Gazel:142/13), kendinden kendine tecelli etmesi için kendi Tûr'u ve kendi Mûsâ'sı olduğunu (Gazel:147/8), dostun tecellisi için Tûr gibi bir beden, Kelîm gibi bir gönle sahip olunması gerektiğini (Gazel:183/3), Hakk'ın tecelli nurundan dolayı Mûsâ gibi binlerce aklını yitirmiş kimsenin Tûr'a yolunun düştüğünü (Gazel:185/7) ifade eder.

3.4.7. Süleymân (a.s)

Hz. Dâvûd'un oğludur ve İsrailoğullarına gönderilmiştir. Kur'ân'da birçok yerde Süleyman peygamberden ve kıssalarından bahsedilir. Kıssa ve menkıbeleri sebebiyle başta Türk ve Fars edebiyatları olmak üzere Doğu edebiyatlarında sıklıkla işlenmiştir. Kuş dilini bildiğinden dolayı çeşitli kuşlarla ilgili kıssaları da çoktur. Hz. Süleyman dünyevî gücün ve saltanatın sembolü kabul edildiğinden kasidelerde padişahlar 'Süleymân-ı zaman, Süleymân-ı devran' diye anılmıştır.⁷⁶

Mağribî de birçok gazelinde Süleyman peygambere değinmiştir. Süleymân'ın mülkünün mührünün nerede olduğunu, onun da geçip gittiğini (Gazel:32/6), Hüdhdüd'e seslenerek yolun Süleymân'a götürmeyeceğini (Gazel:49/7) şayet dost bir karıncaya aldırış etse Süleymân'ın tüm mülkünü o karıncaya vereceğini (Gazel:65/7), Mağribî kendi mühründe fakir memleketi yazarken Süleymân'ın mührüne nasıl bakacağını (Gazel:80/4), Süleymân'ın neşesinden dolayı kuşları ile çöle gittiğini (Gazel:147/13) ifade eder. Yine şair kendine hitap ederek, neden Süleymân'ın mülkü ile ilgili

⁷⁵ Harman, Ö. Faruk, 'Mûsâ', *DİA*, C.31, Ankara, 2020, s. 207-213.

⁷⁶ Akkaya, Hüseyin, 'Süleyman', *DİA*, C.38, İstanbul, 2010, s. 60-62.

konuştüğünü sorar (Gazel:176/8). Sen Süleyman'sın madem mührün nerede (Gazel:195/3) diye bizi kendimizi sorgulamaya yöneltmek ister.

3.4.8. Eyyûb (a.s)

Hz. Eyyûb, dinimizde sabır ve tahammül timsali olarak işlenmiştir. Allah'ın ona vermiş olduğu dayanılmaz hastalıklar neticesinde gösterdiği sabırdan dolayı manzum eserlerde daha çok bu özelliğiyle ele alınmıştır.

Mağribî bir gazelinde adını zikretmiştir. Eyyûb (a.s)'ın yaşadığı acıları bize örnek gösterir ve bir kimsenin derdi Eyyûb'un derdinden fazla olsa da içindeki derdin devasını yine derunundan istemesi gerektiğini vurgular. (Gazel:40/3)

3.4.9. Dâvûd (a.s)

İsrailoğullarına gönderilen ve kendisine Zebûr verilen peygamberdir. Hayat hikayesi ile ilgili pek fazla bir bilgi yoktur. Kur'ân-ı Kerîm'de demiri işleyip zırh yaptığından, sesinin çok gür ve güzel olduğundan, dağlar ve kuşların onunla beraber Allah'ı zikrettiğinden bahsedilir.⁷⁷

Mağribî iki gazelinde Dâvûd (a.s) ve ona indirilen Zebûr'dan bahseder. Gönül Dâvûd'un peşinden giderse ona Zebûr inse şaşırmayacağını (Gazel:65/6), kendinden kendi Zebûr'unu dinlemek isteyen kişinin kendi kendinin Dâvûd'u olması gerektiğini (Gazel:147/7) söyler.

3.4.10. Yûsuf (a.s) ve Yâkup (a.s)

Yûsuf (a.s) Hz. Yakup'un oğlu ve İsrailoğullarına gönderilen bir peygamberdir. Yusuf kıssası Kur'ân'da ayrıntılı bir biçimde anlatılmaktadır. Yûsuf kıssası "ahsenü'l-kasas" ismi ile tek bir sûrede nakledilmiştir.⁷⁸

Yakup (a.s) Hz. İbrâhim'in torunu ve İsrâiloğulları'nın atasıdır. Kur'ân'da ismi İsrâil olarak da geçer.⁷⁹ Edebi eserlerde adı daha çok Yûsuf ile beraber zikredilir. Yakup (a.s), divan edebiyatında hüznün sembolü haline gelmiştir. Şairler onun sabrını örnek almışlardır.

Mağribî de Hz. Yûsuf ve Hz. Yâkup'u pek çok gazelinde beraber zikretmiştir. Canın içinde Yakup'un gizli olduğunu fakat gözlerinin Yakup gibi görmez olduğunu

⁷⁷ Harman, Ö. Faruk, 'Dâvûd', *DİA*, C.9, İstanbul, 1994, s. 21-24.

⁷⁸ Harman, Ö. Faruk, 'Yûsuf', *DİA*, C.44, İstanbul, 2013, s. 1-5.

⁷⁹ Harman, Ö. Faruk, 'Yâ'kûb', *DİA*, C.43, İstanbul, 2013, s. 274-276.

(Gazel:40/2), Yusuf'un kendi güzelliğinin gömlekten dışarı görünmesi gibi insanın da güneş misali dünyanın yakasından başını çıkarması gerektiğini (Gazel:42/7) ifade eder. Şair kendisine bir göz elde etmesi gerektiğini, çünkü Yusuf'u gören kişinin gözlerini kaybettiğini söyler. (Gazel:60/9) Güzellik Yûsuf'u gömlekte gizlenince iki alemin onun gömleği oluşu (Gazel:142/4), can Yûsuf'u babasından uzak kalınca Mısır'a bağlandığı (Gazel:157/9) konularına değinir. Son olarak şair bize seslenerek bizim Yûsuf olduğumuzu, ancak azizin hala kuyuda olduğunu ifade eder. (Gazel:195/3)

3.4.11. İmran

Hız. Meryem'in babasının adıdır. Kaynaklarda iki ayrı İmrân'dan söz edilir. Bunlardan ilki Hz. Mûsâ ile Hz. Hârûn'un babası, ikincisi Hz. Meryem'in babasıdır.⁸⁰ Âl-i İmrân suresinde geçen isim, İmran ailesi anlamına gelmektedir.

Mağribî gazelinde ismini şöyle zikretmiştir; Musa'nın halinden, İmrân'dan, Tûr Dağı'ndan ve onun buluşma yerinden haberdar olmak isteyen, gönül Tûr'una gelmesini söyler. (Gazel:108/7)

3.5. ÖZEL YER VE HAYVAN İSİMLERİ

3.5.1. Sîmurg – Ankâ – Kafdağı

İslâm tasavvuf ve sanatında ankâ veya sîmurg, halk arasında zümrüdüankâ adlarıyla anılan efsanevî bir kuştur. Araplar'ın ankâ, İranlılar'ın sîmurg adını verdikleri, Türkçe'de ise her iki şekliyle birlikte zümrüdüanka (sîmurg u ankâ) olarak da adlandırılır.⁸¹ Arap, Fars ve Türk edebiyatlarına baktığımızda genişçe yer tuttuğunu görürüz. Efsanevi bir unsur olan Kafdağı'nda yaşaması, yükseklerden uçuşması ve kolay avlanamayışı gibi özelliklerinden dolayı ulaşılması güç halleri veya kişileri anlatmak için kullanmışlardır.

Bu kavramın tasavvufa iyice yerleşmesi, 'Mantku 't-tayr' isimli eserinde bu kuşu geniş olarak ele alan ve işleyen Attâr'ın sayesinde olmuştur.⁸²

⁸⁰ Işık, Emin, 'Âl-i İmrân Süresi', *DİA*, C.2, İstanbul, 1989, s. 307-309.

⁸¹ Erdem, Sargon, 'Anka', *DİA*, C.3, İstanbul, 1991, s. 198-200.

⁸² Uludağ, Süleyman, 'Anka', *DİA*, C.3, İstanbul, 1991, s. 200-201.

Mağribî de gazellerinde çokça yer vermiştir. Dünyayı garp Ankâ'sının gölgesine benzettiğini ve Anka'ya yalnızca o perdenin gölgesinin geldiğini (Gazel:4/5), garb Ankâ'sını arayan kişinin batının ve doğunun dışında araması gerektiğini (Gazel:6/9), o Ankâ'da kol ve kanattan başka bir şey görülemeyeceğini (Gazel:91/9), sinek Ankâ'yı açıkça görse bile Ankâ'yı gören gözün sineği tanımayacağını (Gazel:107/5), alemin gölge olduğu can Ankâ'sının gönül yemi için nasıl tuzağa düştüğünü (Gazel:120/6) ifade eder. Yolun Kafdağına götürmediğini ne zaman Sîmurg'a ulaşacağını sorar. (Gazel:165/9) Son olarak şair kendisine hitap ederek mağribin Ankâ'sı olduğunu ancak Ankâ'yı bilmediğini söyler. (Gazel:186/9)

3.5.2. Hüdüh

Kur'ân-ı Kerîm'de Hz. Süleyman kıssasıyla ilgili olarak zikredilen bir kuştur. Hüdühle ilgili olarak kaleme alınan müstakil hikâyelerin ilki Ferîdüddin Attâr'ın Mantıku't-tayr adlı eseridir.⁸³

Mağribî divanında bir gazelinde adını zikreder. Can Hüdüh'üne seslenerek yolun Süleyman'a götürmeyeceğini beyan eder. (Gazel:49/7)

3.5.3. Tûr Dağı

Hz. Mûsâ'ya Tevrat'ın verildiği dağın adıdır. Kur'ân-ı Kerîm'de Sînâ, “dağ” anlamındaki tûr kelimesiyle birlikte Tûriseynâ (el-Mü'minûn 23/20) ve Tûrisînîn (et-Tîn 95/2) şeklinde iki defa geçmekte olup tûr kelimesi yalnız kullanıldığında (et-Tûr 52/1) Sînâ dağını tanımlamaktadır.⁸⁴

Mağribî gazellerinde daha çok Hz. Mûsâ'nın geçtiği mısralarda Tûr dağından bahsetmiştir. Ayrıntılı bir şekilde yukarda 'Peygamberler' kısmında belirttik. Burada yalnızca Tûr Dağı'ndan bahsettiği iki gazeline yer vereceğiz. Birinde, gönül arkadaşına seslenerek kendi Tûr'undan ayağını dışarı atmaması gerektiği konusunda uyarır. (Gazel:58/11) Diğer gazelinde ise tecelli eden her bir nurun arkasındaki zerrenin Tûr olduğunu söyler. (Gazel:176/3)

⁸³ Harman, Ö. Faruk, Kurnaz, Cemal, 'Hüdüh', *DİA*, C.18, İstanbul, 1991, s. 461-462.

⁸⁴ Sinanoğlu, Mustafa, 'Sînâ', *DİA*, C.37, İstanbul, 2009, s. 221-222.

3.5.4. Ceyhun Nehri

Orta Asya'nın en büyük iki nehrinden biridir. Nehre verilen Amuderya adı, nehrin kıyılarındaki Âmül/Amûya şehrinin adından alınmıştır.⁸⁵

Mağribî bir gazelinde bu nehirden bahsetmiştir. Yüzme bilmeyen kişinin her nehrin etrafında gezmesinin doğru olmadığı, yüzmeyi öğrenmeden Ceyhûn Nehri'ne ayağını sokmaması gerektiğini konusunda uyarıda bulunur. (Gazel:58/9)

3.5.5. Nil Nehri

Afrika'nın kuzeydoğusunda yer alan, kaynağından itibaren döküldüğü Akdeniz'e kadar dünyanın en uzun nehridir. Kaynaklarda büyüklüğü sebebiyle 'bahr' (deniz) olarak da anılan Nil, İslâm literatüründe önemli bir yer tutar.⁸⁶

Mağribî bir gazelinde bu nehirden bahsetmiştir. Nil'in denizden bir su olduğunu ama diğer insanlara kan gibi olduğunu ifade eder. (Gazel:81/2)

3.5.6. Fırat Nehri

Türkiye topraklarından doğarak Irak'ta Dicle ile birleştikten sonra denize ulaşan akarsudur. Divan edebiyatında sıklıkla adı geçen bir nehirdir.

Mağribî bir gazelinde Fırat ismini zikreder ve susamış olan kişiye seslenerek içeriye gelmesini ve kendisinin Fırat olduğunu söyler. (Gazel:135/8)

3.5.7. Yezd

Mağribî Yezd şehriden bahsederek can ve gönül bahçesinden hemen çıkılmasını, çünkü havanın ara sıra Yezd'e bir toz savurduğunu ifade eder. (Gazel:69/7)

3.5.8. Mescid-i Aksâ

Müslümanların Kudüs'te bulunan ilk kiblesidir. Hz. Peygamber'in Mi'raca çıkmadan önce müslümanların kiblesi olan Mescid-i Aksâ'ya getirildiği, İsrâ sûresinin ilk âyetinde belirtilmektedir.⁸⁷

Mağribî de bir gazelinde Mescid-i Aksâ'dan bahsetmiştir. Kendisinden yola çıkarak Mescid-i Aksâ'da olsa, manastırda da olsa matlubu, maksudu, secde ettiği ve ma'budunun yine Allah olduğunu söyler. (Gazel:127/5)

⁸⁵ Esin, Emel, 'Amuderya', *DİA*, C.3, İstanbul, 1991, s. 98-99.

⁸⁶ Seyyid, E. Fuâd, 'Nil', *DİA*, C.33, İstanbul, 2007, s. 122-123.

⁸⁷ Bozkurt, Nebi, 'Mescid-i Aksâ', *DİA*, C.29, Ankara, 2004, s. 268-271.

3.5.9. Bâbil Kuyusu

Farsça ‘çâh-ı Bâbil’ olarak da geçer. Çâh-ı Bâbil, Hârût ile Mârût adlı iki meleğin Zühre adındaki bir kadına âşık olduktan sonra onun tuzağına düşerek ilâhî emre karşı gelmelerinden dolayı içinde asılarak cezalandırıldıkları bir yer olarak zikredilir. Şark-İslam edebiyatlarında Bâbil kuyusu çoğunlukla işlenmiştir. Sevgilinin yüzündeki gamze ve çene çukuru gibi kısımlar, aşığı büyüleyen büyü kuyusu gibi düşünülerek Babil kuyusuna benzetilmiştir.⁸⁸

Mağribî bir gazelinde Bâbil kuyusundan bahseder ancak meleğin adını vermeden hadiseyi anlatmak ister. Bâbil kuyusuna düşen bir meleğin olduğunu ve kendi Bâbil kuyusunda ne seherler olduğu konusuna dikkat çeker. (Gazel:9/4)

3.5.10. Hıtâ- Çin- Hoten- Bulgaristan

Hoten, Doğu Türkistan’ın güneyinde tarihi bir şehir ve bölgedir. Hoten, klasik Türk ve İran edebiyatlarında Hoten veya aynı bölgede bulunan Hıtay (Hıtâ, Hatâ) dolayısıyla misk ve âhu kelimeleriyle tamlamalar kurularak (müşg-i Hoten, âhû-yı Hoten) sık sık anılır.⁸⁹

Mağribî bu dört bölgeyi tek bir beyitte zikretmiştir. O’nun yüzünün ve saçının Hıtâ, Çin, Hoten ve Bulgaristan’da kargaşaya sebep olduğunu söyler. (Gazel:142/10)

3.5.11. Hindistan- Habeş- Rum (Anadolu)

Mağribî tek bir beyitte bu üç bölgeyi birlikte zikretmiştir. Karşıdaki kişiye seslenerek, senin ülkenin padişahının Hindistan ve Habeş’ten senin Rum bölgene ordu çektiğinden bahseder. (Gazel:194/5) Başka bir gazelde ise sadece Rûm bölgesine değinerek sevgilinin yanağını Rûm’a benzeterek, onun Rum yanağının zencinin yüzündeki çizgiden daha güçlü olduğunu ifade eder. (Gazel:35/6)

3.6. DİNÎ VE EDEBÎ İSTILAHLAR

3.6.1. Hristiyan Güzeli

Mağribî bir gazelinde, tesbihi ve seccadeyi bir kenara atarak, Hristiyan güzelinin hizmetinde zünnar bağladığını söyler. (Gazel:137/2)

⁸⁸ Pala, İskener, ‘Çâh-ı Bâbil’, *DİA*, C.8, İstanbul, 1993, s. 186.

⁸⁹ Ahmet, Taşağıl, ‘Hoten’, *DİA*, C.18, İstanbul, 1998, s. 251-253.

3.6.2. Çiğil Güzeli

Türkistan’da bir Türk boyu olan Çiğiller bu coğrafyada geniş bir alana yayılmışlardır. Çiğillerden bazıları da Selçuklu döneminde Anadolu’ya göç etmiştir. Edebi metinlerde Çiğil bölgesinin güzellerinden bahsedildiği görülmektedir. Çiğil kelimesi, daha çok rumuz veya mecaz şeklinde kullanılmıştır. Diğer taraftan şehir ismi olarak da rastlanmaktadır.⁹⁰

Mağribî yalnızca bir gazelinde, sevgilinin yanında Çiğil güzeline güzel denilemeyeceğini vurgular. (Gazel:184/4)

3.6.3. Mani Dini

3. yüzyılda Mani tarafından eski İran’da kurulmuş olan ve günümüzde ilgi görmeyen bir dindir.⁹¹

Mağribî bir gazelinde, bu dinin kurucusu olan Mani’nin, Mani dininin şeklinin arkasına gizlendiğini ifade eder. (Gazel:192/5)

3.6.4. Mecûsî

Zerdüştiliğin eski İran inanç ve gelenekleriyle birleşmesinden oluşan Mecûsilik dinine mensup insanlara verilen isimdir. Edebi eserlerde önümüze çıkan mecûsilik, yani ateşe tapınma ile ilgili meselelere Mağribî de gazellerinde yer vermiştir.

Bir gazelinde; tekkeden, manastırdan geçtiğini ve Mecûsilerin köyünde şarapla ve maşukla beraber oturduğunu söyler. (Gazel:137/1) Diğer bir gazelinde ise gönlün Mecûsi rintlerinin halkasının ucunu, sevgilinin zülfündeki halkanın kıvrımında gördüğünü söyler. (Gazel:139/10)

3.6.5. Halîlullah Sofrası

Allah’ın dostu manasına gelen Halîlullah ismi İbrahim peygamber için kullanılır.

Mağribî bu tabiri bir gazelinde kullanmıştır. İnsanoğluna seslenerek gözünü açmasını ve Halîlullah sofrasına oturmasını söyler. O sofrada da ekmek ve mercimekten değil, dostluk sırrından bir şeyler aramasını öğütler. (Gazel:107/6)

⁹⁰ Yakupoğlu, Cevdet, ‘Türkistan’ın Büyük Türk Boylarından Çiğiller ve Anadolu’da İskân İzleri’, *Tarih Araştırmaları Dergisi*, S. 49, C. 29, 2010, s. 116.

⁹¹ Gündüz, Şinasi, ‘Maniheizm’, *DİA*, C.27, Ankara, 2003, s. 575-577.

3.6.6. Lât ve Menât

Lât ve Menât put isimleridir ve Kur'ân-ı Kerîm'de isimleri geçmektedir. Necm sûresi 19-20. ayetlere bakıldığında Lât, Menât ve üçüncüsü olan Uzzâ'dan bahsedildiğini görürüz. *'Gördünüz değil mi (âciz durumdaki) Lât'ı, Uzzâ'yı ve üçüncüsü olan diğerini, Menât'ı?'* (Necm/19-20)

Kafirin Lât ve Menât'ta sevgilinin güzelliğini görünce ona nasıl secde ettiğini (Gazel:17/7), Mağribî'nin varlığının sevgilinin Lât ve Menât'ı olduğunu (Gazel:157/12), gönül çalan kimsenin puta tapan kimse için Lât ve Menât'tan tecelli ettiğini söylüyor. (Gazel:191/6)

3.6.7. Peygamberlik ve Velilik

Mağribî bir gazelinde peygamberlik zamanının geçip, velilik devrinin geldiğini ve ümmetin mucizeye ve ayetlere ihtiyacı kalmadığını söyler. (Gazel:53/1) Bir diğer gazelinde ise zahir ve batın arasında nasıl bir berzah varsa, peygamberliğin sonu ile veliliğin arasında da öyle bir berzah olduğunu ve o berzaha düştüğünü ifade eder. (Gazel:54/2)

3.6.8. Levh-i Mahfûz

Mağribî, gönlündeki levh-i mahfûzun dostun mektebinde iken yazıldığını, o gönlün bambaşka bir mektep olduğunu dile getirir. (Gazel:64/9)

3.6.9. Rûz-i Elest (Elest Bezmi)

Mağribî bir gazelinde gönlüne eğilip ona yönelerek, elest günü sorulan sualdeki hikmetin ne olduğunu sorar. Evet diyen kişinin de cevabını söylemesini ister. (Gazel:160/3)

Bir başka gazelinde, semadan ve elest gününün nağmesinden söz etmesini ister. (Gazel:112/3)

3.6.10. Tû'bâ

Cennette bulunduğu ve bütün cennete gölge saldığına inanılan, kökü yukarıda, dalları aşağıda büyük ağacın adıdır.

Bir gazelinde; sevgilinin yüzü güzel, boyu posu hoş diye gönlün ravza ve Tu'bâ hevesinde bulunmaması gerektiğini öğütler. (Gazel:185/4)

3.6.11. Tâhâ – Keffernâ

Kur’ân-ı Kerîm’de 29 surenin başında huruf-u mukatta denilen harfler bulunur. Bunlar ilâhî birer şifre olup bizlerin anlam vereceği harfler değildir.

Mağribî de bir gazelinde tâhâ ve kâf harflerini aynı mısırada zikretmiştir. Ve Mâide suresinde 65. ayette geçen ‘keffernâ’ fiiline telmih yapmıştır. Ayette ‘örterdik’ manasında kullanılmış olup ayetin tamamı şöyledir; *‘Eğer kitap ehli iman edip Allah’tan korksalardı, elbette hatalarını örter ve kendilerini nimeti bol olan cennetlere koyardık.’ (Mâide/65)*

Gazelde ise, mana ve hakikatlerden faydalanan kişinin artık kâf’ı, keffernâ olarak okuyacağını ve Tâhâ’dan daha üstün olacağını söyler. (Gazel:103/9)

3.6.12. Ketm-i Adem

Ketm-i adem mana olarak; hilkat ve zuhurdan evvelki izâfî yokluktur. Allah’ın ruh ve cisim âlemlerini yaratmayı istediği zaman bütün mahlûkların ilki olan cevher-i ahzar’ın çıktığı yerdir.

Mağribî bir gazelinde bu ifadeyi şöyle kullanır; sevgilinin yüzüne övgülerde bulunur ve yüzünün ışığından ketm-i adem’de gizli olan ne varsa ortaya çıktığını söyler. (Gazel:71/10)

3.6.13. Süveydâ

Manası, kendisiyle, mümin kalbine tecellî eden Cenâb-ı Hakk’ın müşâhede edildiği ve kalbin tam ortasında bulunduğu kabul edilen siyah noktadır, insan varlığında ilâhî tecellînin odak noktasıdır.

Mağribî bir gazelinde, onun gönül alan sevgilisinin yüzündeki aydınlığın gözün nurunu arttırdığını ve o Hintlinin siyah beninin süveydayı hatırlattığını ifade eder. (Gazel:115/6)

Bir diğer gazelinde ise, o gönlün süveydası olan kişinin, cananın sevdasından bir an yoksun olmadığını vurgular. (Gazel:144/3)

3.6.14. Vâcibû’l-Vücûd

Zâtı yâni kendi kendisiyle var olan, var olması için başka bir varlığa muhtaç bulunmayan Allah manasında kullanılır.

Mağribî tek bir gazelinde şöyle bahseder; kendilerinin vâcibû'l-vücûdun sureti olduklarını ve aynı zamanda mümkünler aleminin manası ve ruhu da olduklarını ifade eder. (Gazel:137/3)

3.6.15. Hayye Ales-Salâh

Arapça bir ifade olan 'Hayyeales-salah' cümlesi 'Haydi namaza' anlamına gelir.

Mağribî bu cümleye bir şiirinde yer vermiştir. Bir seher vakti varlık ve yokluk ile uyumuş olduğunu ve o sırada Hayyeales-salah hitabını işittiğini söyler. (Gazel:157/4)

3.6.16. Hulûl

Mana olarak, ilâhî zâtın veya sıfatların yaratılanlardan birine veya tamamına intikal edip onlarla birleşmesi anlamındadır. Sözlükte "bir şeyi çözmek, bir yere intikal etmek, konup yerleşmek" anlamlarında masdar olan hulûl kelimesi isim şeklinde de kullanılır.⁹²

Mağribî bir gazelinde bu ifadeyi zikretmiştir. Aşikâr olan tek bir gerçek olduğunu ifade ederek birlik ve hulûl sıfatının olduğu bu yerin nasıl bir yer olduğunu sorgular. (Gazel:166/16)

3.7. IRKLAR VE MİLLETLER

4.7.1. Kürt

Mağribî birçok yerde şöyle değinir; dünyadaki tüm güzellerden bir pay alan peri yüzlü Kürt'ün nasıl bir Kürt olduğunu sorgular. (Gazel:51/1) Ayrıca bu Kürtün cihan halkının gönlünü yağmaladığını (Gazel:51/5), heva yolunda böyle bir Kürde kimsenin gönlünü teslim etmeyeceğini söyler. (Gazel:51/8)

3.7.2. Kürt-Arap- Acem- Rûmî

Mağribî bu dört milleti aynı gazel içerisinde bir beyitte beraber zikretmiştir.

Şair kendisine hitap ederek kendisinden sevgilinin dilinden bir söz söylemesini ister ve o sevgilinin ne Arap, Acem, ne de Kürt ve Rumlu olmadığını vurgular. (Gazel:51/9)

⁹² Demirci, Kürşat, 'Hulûl', *DİA*, C. 18, İstanbul, 1998, s. 340-341.

3.7.3. Arap

Mağribî bazı beyitlerde Arap milletini beraber zikrederken bazen de ayrı bir gazelinde yer vermiştir.

Bir gazelinde sevgilinin yanağını Arap'a benzeterek sevgilisine hitap ederken güzellerin şahı, Arap yanaklıların ay yüzlüsü ifadesini kullanır. (Gazel:92/1) Yine sevgiliden bahsederek onun Arap gibi gelen bir Rum olduğunu dile getirir. (Gazel:166/13)

3.7.4. Türk

Pek çok gazelinde Türklerden bahseden Mağribî bazen Türk ifadesini sevgilinin güzellik unsurlarına nispet ederek kullanmıştır.

Sevgilinin Türk gözünün, Hintlinin kakülüne sığındığını (Gazel:35/6), savaşçı olan Türkü sevgilinin gözüne sormaması gerektiğini (Gazel:48/4), Kürtün Türkler gibi daima cihan halkının gönlünü yağmaladığını (Gazel:51/5), sevgilinin beninden dolayı Türklerin yağmaya geldiğini (Gazel:90/8) söyler. Yine bir yerde bu yıl ortaya çıkanın aç gözlü (kıt görüşlü) bir Türk olduğunu söyler. (Gazel:12) Bir başka gazelde sevgiliye uyarıda bulunarak hem Türk hem sarhoş hem de kan olan gözünden sakınması gerektiğini söyler. (Gazel:188/7) Son olarak sevgilinin Türk bakışından başka şahidi olmadığını ifade eder. (Gazel:194/3)

3.7.5. Hindu- Hint

Mağribî genellikle Hintlerden bahsettiği beyitlerde, beraberinde Türklerden de bahsetmiştir. Biz burada ayrı olarak iki başlıkta ele aldık.

Bir gazelinde Hintlinin kakülünü ifade ederek, sevgilinin Türk gözünün onun kakülüne sığındığını (Gazel:35/6), sevgilinin Hintli zülfünün kıvrımındaki işvelerin sonsuz olduğunu (Gazel:46/1), sevgilinin saçına Hintli kafirden bahsetmemesi gerektiğini (Gazel:48/4), Hintli gibi görünse de beninden dolayı Türklerin yağmaya geldiğini (Gazel:90/8), o Hintlinin siyah beninin süveydayı hatırlattığını (Gazel:115/6), sevgilinin Hintli zülfünün gönlünü çaldığını (Gazel:194/3) ifade eder.

3.7.6. Zenci

Mağribî iki yerde zenci isminden bahseder. Sevgilinin zülfünün yüzdeki kara bene daima meyilli olduğunu çünkü zenci bir kimsenin zenciden başkasını istemeyeceğini

vurgular (Gazel:194/6). Sevgilinin Rum yanağının zencinin yüzündeki çizgiden daha güçlü olduğunu söyler. (Gazel:35/6)

3.7.7. Yunan

Mağribî tek bir gazelinde Yunan halkından bahseder. Dinsizlerin ilminden kurtulup cehli hikmet diye okumanın doğru olmadığını ve Yunan halkının zanlarından ve hayallerinden bahsetmemesi gerektiğini vurgular. (Gazel:149/7)

3.8. AYETLER

1-) ‘Ruhun ölü bedene onun kokusunu üflediği ve (çürük) kemiklerin ondan hayat bulduğu şarabı, ölmüş olan ruhumuza ve gönlümüze dök.’ (Gazel:28/4)

‘Kendi yaratılışını unutup bize örnek getirmeye kalkışıyor ve “Şu çürümüş kemiklere kim can verecekmiş?” diyor. (Yâsîn/78) ‘De ki: “Onları ilk defa yaratan diriltir. O bütün yaratılmışları bilendir.’ (Yâsîn/79)

2-) ‘Ey Mağribî! Kuru ve yaşın ilmimi gönülden oku. Gönül kuru ve yaşın toplandığı bir kitaptır.’ (Gazel:34/9)

‘Allah’tan faziletli ve kapsamlı bir kitap elde etmişiz. Alemin yaşı ve kurusu ne varsa onda gizlenmiştir.’ (Gazel:79/7)

‘Gaybın anahtarları O’nun yanındadır, onları ancak O bilir. Karada ve denizde ne varsa hepsini bilir. Bir yaprak bile düşmez ve yerin karanlıkları içine bir tane girmez ki, O bilmesin. Yaş ve kuru hiçbir şey yok ki, her şeyi açıklayan o kitapta bulunmasın!’ (En’am/59)

3-) ‘Şarabın kokusuyla ölünebilir ve tekrar hayat bulunabilir. Nitekim dirilten de öldüren de O’dur.’ (Gazel:55/4)

‘Gerçekten öldüren de O’dur, dirilten de!’ (Necm/44)

‘Göklerin ve yerin mülkü O’nundur. Hem diriltir hem öldürür. O, her şeye kadirdir.’ (Hadîd/2)

4-) ‘Kulağına İrci’ hitabı geldi. O nağmenin ve sesin peşinden gitti.’ (Gazel:70/6)

‘Dön Rabbine! Sen O’ndan, O da senden hoşnut olarak.’ (Fecr/28)

5-) ‘Biri cehennem kapıcısı olsun diye var edildi. Diğeri Rıdvan olsun diye yaratıldı.’ (Gazel:84/13)

‘Şöyle bağırsırlar; ‘Ey Mâlik, Rabbin işimizi bitirsin!’ O da der ki; ‘Muhakkak siz - burada- kalacaksınız.’ (Zuhruf/77)

6-) *‘Ben aşikârlıktan fazlaca gizliyim. Benim zatımın nuru, perdedir.’ (Gazel:47/9)*

‘Ey her evvelin ahiri ve her ahirin evveli. O her batının zahiri, her zahirin batınıdır.’ (Gazel:99/1). ‘Onun başı ve sonu olmasa da her vakit onda başka bir başlangıç ve başka bir son vardır.’ (Gazel:100/5)

‘Sen evvel ve ahirsin. Sen zahir ve batınsın. Sen kastedilen ve maksatsın. Sen gören ve görülensin.’ (Gazel:177/8)

‘O, ilk ve sondur; zahirdir ve batındır. O, her şeyi bilendir.’ (Hadîd/3)

7-) *‘Âdem gibi esma ilmini Haktan almadığın için esmadan söz etme.’ (Gazel:148/8)*

‘Ve Adem’e isimlerin hepsini öğretti.’ (Bakara/31)

8-) *‘Gönlüm Allah’ın zatının saltanat tahtıdır. Nitekim Arş-ı rahmanî (ilahi saltanat), Arş-ı Mecîd’dir (arşın sahibi).’ (Gazel:187/3)*

‘Arş’in sahibidir, çok yücedir.’ (Burûc/15)

9-) *‘Sevgilim, hayalindeki o şekli, kendine secde etmesi için vücuda getirdi.’ (Gazel:113/2)*

‘Ey gönül! Onun yanağını kendi nefesinde açıkça görürsen, meleğin secde ettiği âdem neden dünyadan geri dönsün.’ (Gazel:119/8)

‘Ve o zaman meleklerle: “Âdem’e secde edin!” dedik, hemen secde ettiler. Yalnız İblis dayattı, kibrine yediremedi, inkârcılardan oldu.’ (Bakara/34)

‘Ona şekil verip yaratılışını tamamladığım ve içine ruhumdan üflediğim zaman, derhal onun için secdeye kapanın’ demişti.’ (Hicr/29) ‘Bunun üzerine meleklerin hepsi birden secde ettiler.’ (Hicr/30)

Hani biz meleklerle: “Âdem’e secde edin.” demiştik. İblis dışında hepsi secde ettiler. O diretti. (Tâhâ/116)

10-) *‘Yerin altını, üstünü ve gökyüzünü ne biliyorsun. Çünkü sen yerdeki ve gökteki sofranın kendine serilmiş olduğunu görmedin.’ (Gazel:6/7)*

‘O vakit Havârilere: “Ey Meryem oğlu İsa! Senin Rabbin bize gökten bir sofrayı indirmeye güç yetirebilir mi?” demişlerdi; o da: “Eğer gerçekten mü’min iseniz

Allah'tan korkun!" demişti. ' (Mâide/112) 'Allah da şöyle buyurdu: "Ben o sofrayı size elbette indireceğim. Fakat bundan sonra içinizden kim nankörlük edip inkâra sarparsa, hiç şüphesiz ben onu dünyalar içinde hiç kimseyi cezalandırmadığım şekilde cezalandıracağım. ' (Mâide/115)

11-) 'Biri ibadet için yaratıldı, biri isyan için yaratıldı.' (Gazel:84/12)

'Ben cinler ve insanları yalnızca bana ibadet etsinler diye yarattım. ' (Zâriyat/56)

12-) 'Güzellik memleketinde senden başka kimse olmadığı için, 'Mülk kimindir?' davasından bahsettiğin vakittir (Gazel:185/3).

'O gün onlar, Allah'a gizli kalan hiçbir şeyleri olmaksızın (kabirlerinden) çıkarlar. Bugün hükümranlık kimindir? Elbette tek ve mutlak hükümran olan Allah'ındır!' (Mümin/16)

SONUÇ

Bu çalışmada Şems-i Mağribî divanının Seyyid Ebû Tâlib Mîr Âbidîni tarafından neşredilen nüshası ele alınarak, divanda bulunan gazellerin Farsçadan Türkçeye tercümesi yapılmış olup şiirlerin muhteva tahlili incelenmiştir.

Çalışmaya konu olan Mağribî, şiirlerinde sade bir dil kullanmış ve şiirlerini belli bir ahenk ve uyum içinde yazmıştır. Gazellerinde ayetlere, pek çok peygamberlere ve dinî kişilere, edebi şahsiyetlere, dinî ve edebî ıstıhlara, çeşitli ırklara ve milletlere değinmiştir. Konu bakımından özellikle vahdet-i vücud, aşk ve hakikat gibi konuları ele almıştır. Daha çok anlatmak istediği konuyu mecazi anlamlardaki saki, şarap, meyhane, rintlik gibi kavramlar üzerinden ifade etmiştir.

Şems-i Mağribî ile ilgili Türkçe, Osmanlıca ve Farsça birçok sağlam kaynaktan gerekli araştırmalar yapılmış, bu araştırmalar neticesinde yaşadığı dönem, doğum ve ölüm tarihi, edebi kişiliği, öğrencileri ve hocalarının kimler olduğu ve eğitim hayatı hakkında bilgiler bir araya getirilmiştir. Divanında yer alan gazellerin konu bakımında içerikleri üzerinde durulmuş ve kısa bir muhteva tahlili yapılmıştır. Aynı zamanda vezinleri belirtilmiş ve esas alınan neşre uygun olarak gazellerin ilk beyitlerinin Farsçası yazılmıştır.

Bu çalışma neticesinde Mağribî'nin divanında yer alan Farsça gazeller, gün yüzüne çıkartılmaya gayret edilmiş ve edebiyatımıza katkıda bulunmak amaçlanmıştır. Mağribî ile ilgili yapılacak bir sonraki çalışmalara yardımcı niteliği taşıması temenni edilmiştir.

KAYNAKLAR

- Acer, A. (2022). Muhammed Şîrîn-i Mağribî'nin Hayatı ve Câm-ı Cihan-nümâ'sının Tâhirü'l-Mevlevî Tarafından Yapılmış Tercümesi. *Sufiyye Dergisi*, S. 12, s. 1-34.
- Ahmet, T. (1998). Hoten. *DİA*, C. 18, İstanbul, s. 251-253.
- Akkaya, H. (2010). Süleyman. *DİA*, C. 38, İstanbul, s. 60-62.
- Akkuş, M. (2019). Gazneli Mahmud'un Mutasavvıflarla İlişkisi. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 45, s. 353-369.
- Ateş, A. (1968). *İstanbul Kütüphanelerinde Farsça Manzum Eserler I*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Ayan, G. (2012). Vâmık ve Azrâ. *DİA*, C. 42, İstanbul, s. 504-505.
- Bolay, S. H. (1988). Âdem. *DİA*, C. 1, İstanbul, s. 358-363.
- Bozkurt, N. (2004). Mescid-i Aksâ. *DİA*, C. 29, Ankara, s. 268-271.
- Çelebi, İ. (1998). Hızır. *DİA*, C. 17, İstanbul, s. 406-409.
- Demirci, K. (1998). Hulûl. *DİA*, C. 18, İstanbul, s. 340-341.
- Dihhudâ, A.E. (1377). *Lugatnâme-i Dihhudâ*. Tahran: Dânişgâh-ı Tahran Müessesesi-i Lugâtnâme-i Dihhudâ.
- Durmuş, İ. (2003). Leylâ ve Mecnûn. *DİA*, C. 27, İstanbul, s. 159-160.
- Erdem, S. (1991). Anka. *DİA*, C. 3, İstanbul, s. 198-200.
- Esin, E. (1991). Amuderya. *DİA*, C. 3, İstanbul, s. 98-99.
- Filibeli Ahmet Hilmi. (2005). *Hikmet Yazuları*. (haz: A. Koçak) İstanbul: İnsan Yayınları.
- Gündüz, Ş. (2003). Maniheizm. *DİA*, C. 27, Ankara, s. 575-577.
- Harman, Ö. F. (1994). Dâvûd. *DİA*, C. 9, İstanbul, s. 21-24.
- Harman, Ö. F. (2000). Îsâ. *DİA*, C. 22, İstanbul, s. 465-472.
- Harman, Ö. F. (2004). Meryem. *DİA*, C. 29, Ankara, s. 236-242.
- Harman, Ö. F. (2013). Yâ'kûb. *DİA*, C. 43, İstanbul, s. 274-276.
- Harman, Ö. F. (2013). Yâfes. *DİA*, C. 43, İstanbul, s. 174-175.
- Harman, Ö. F. (2013). Yûsuf. *DİA*, C. 44, İstanbul, s. 1-5.
- Harman, Ö. F. (2020). Mûsâ. *DİA*, C. 31, Ankara, s. 207-213.
- Harman, Ö. F. ve Kurnaz, C. (1991). Hüdhd. *DİA*, C. 18, İstanbul, s. 461-462.
- Işık, E. (1989). Âl-i İmrân Sûresi. *DİA*, C. 2, İstanbul, s. 307-309.
- Kurtuluş, R. (2013). Yûsuf ve Züleyhâ. *DİA*, C. 44, İstanbul, s. 40-41.

- Kurtuluş, R. (2022). Keyânîler. *DİA*, C. 25, Ankara, s. 345-346.
- Kuzgun, Ş. (1997). Hâm. *DİA*, C. 15, İstanbul, s. 395-396.
- Mağribî, Ş. (1393). *Dîvân-ı Şems-i Mağribî*, nşr. E. T. Mir Âbidînî, Tahran: Muessese-i İntişârât-i Emîr Kebîr.
- Mağribî, Ş. (1393). *Dîvan-ı Şems-i Mağribî*, nşr. A. Yezdî, Tahran: İntişârât-i Ferheng-i Dânişcû.
- Muin, M. (1371). *Ferheng-i Farsî*, Tahran: Muessese-i İntişârât-i Emîr Kebîr.
- Mağribî ile Nesîmî'nin benzer bir gazeli:
<https://ganjoor.net/nasimi/divan/ghazal/sh78>
- Öztürk, Z. (2013). Züleyhâ. *DİA*, C. 44, İstanbul, s. 552-553.
- Pala, İ. (1993). Çâh-ı Bâbil. *DİA*, C. 8, İstanbul, s. 186.
- Rızâzâde-i Şafak, S. (1321). *Târîh-i Edebiyât-ı İrân*, Tahran: Dâniş Basımevi.
- Safâ, Zebîhullah. (1372). *Târîh-i Edebiyât der İrân*. Tahran: Firdovs Yayınevi.
- Sâmi, Ş. (1898). *Kâmûsü'l-A'lâm*. İstanbul: Mihran Matbaası.
- Savi, S. İ. (2009). Senâî. *DİA*, C. 13, İstanbul, s. 502-503.
- Seyyid, E. F. (2007). Nil. *DİA*, C. 33, İstanbul, s. 122-123.
- Sinanoğlu, M. (2009). Sînâ. *DİA*, C. 37, İstanbul, s. 221-222.
- Şahinoğlu, M. N. (1991). Feridüddîn Attâr. *DİA*, C. 4, İstanbul, s. 95-98.
- Tarlan, A.N. (1944). *İran Edebiyatı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Tosun, N. (2010). Şîrîn-i Mağribî. *DİA*, C. 39, İstanbul, s. 192-193.
- Uludağ, S. (1991). Anka. *DİA*, C. 3, İstanbul, s. 200-201.
- Uludağ, S. (1997). Hâllâc-ı Mansûr. *DİA*, C. 15, İstanbul, s. 377-381.
- Yakupoğlu, C. (2010). Türkistan'ın Büyük Türk Boylarından Çiğiller ve Anadolu'da İskân İzleri. *Tarih Araştırmaları Dergisi*, S. 49, C. 29, s. 103-136.
- Yazıcı, T. (1995). Ferîdun. *DİA*, C. 12, İstanbul, s. 396.

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad: Fatma Nur Yıldırım

Yabancı Dil: Farsça

Eğitim Durumu: Kırıkkale Üniversitesi

Lisans: Kırıkkale Üniversitesi- Doğu Dilleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı Mütercim-Tercümanlık (Farsça)

Yüksek Lisans: Kırıkkale Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü Doğu Dilleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı Fars Dili ve Edebiyatı